

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΔ

ΕΤΟΣ ΙΒ'

ΤΕΥΧΟΣ 285—286

1346
40.90
134.60
13.5

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΩΝΣΤ. ΜΑΚΡΗ

Ἀνέκδοτες Σελίδες. Ἀραγμένοις. — Ἡ ἐξομολόγησης. — Διάφορες σημειώσεις.

ΜΑΝΟΥΗΛ ΚΩΣΤΑΝΤΑ

Ἡ σημερινή ἐπίδρασις τοῦ Ρουσσώ.

Γ. ΝΤ' ΑΝΝΟΥΝΤΣΙΟ

Ἡ Νεκρή Πολιτεία, τραγωδία, τέλος.

ΖΑΝ ΜΟΡΕΑΣ

Ἰφιγένεια.

ΕΙΡΗΝΗΣ ΠΟΛ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀπὸ τὸ ταξίδι μου.

Ζ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Ἱστορίες.

Β.

Σταφιδιὴ ζωή.

ΚΝΟΥΤ ΧΑΜΣΟΥΝ

Μυστήρια, μυθιστόρημα, συνέχεια.

Η ΣΤΗΛΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

Γράμματα ἀπ' τὸ χωριό, ὑπὸ Παύλου Νιρβάνα. — Θέατρον, ὑπὸ Κ. Μ. — Ἐκείνοι ποὺ φεύγουν, ὑπὸ Μουσικοῦ, Δ. Λαυράγκα, Ἡλ. Π. Βουτιερὶδῃ καὶ Κ. Ἀναγνώστου. — Ἑλληνικά Περιοδικὰ καὶ Ἑφημερίδες. — Πολιτικὸν Δελτίον, ὑπὸ Τριφίλου. — Τὰ ὑπὲρ καὶ κατὰ. — Εἰδήσεις. — Νεαὶ ἐκδόσεις. — Πρακτικὸς ὁδηγός.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Προτομή, ὑπὸ Α. Ροντέν, ἐκτὸς τοῦ κειμένου. — 11 εἰκόνες ἀπὸ τὰς Θεατρικὰς Μάσκες, ὑπὸ Ζ. Α. Παπαντωνίου. — Ἀλίκη Παπαχρήστου. — 2 εἰκόνες ἀπὸ τὴν σταφιδιὴν ζωὴν τῶν Πατρῶν. — Τούλιος Μασσενέ. — Ἀλέξανδρος Καραμανλῆκης. Αὐτόγραφον ὑψόμετρον.

Ἀθῆναι, ὁδὸς Ἀριστοτέλους 35

Τεῦχος διπλοῦν Δραχ. 2

ΕΓΓΡΑΦΑΙ: Δι' ἓν ἔτος Δρ.-Φρ. 25. — Δι' ἑξ μῆνας Δρ.-Φρ. 12.50.
ΚΑΤΑ ΔΟΣΕΙΣ: Δρ.-Φρ. 2 κατὰ μῆνα. Ἡ πρώτη δόσις Δρ.-Φρ. 3.
ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΙΔΙΚΗ διὰ τὸν διδασκάλου καὶ τὸν σπουδαστὰς } Δι' ἓν ἔτος Δρ.-Φρ. 10. — Δι' ἑξ μῆνας Δρ.-Φρ. 5.
Αἱ ΕΓΓΡΑΦΑΙ ΑΡΧΙΖΟΥΝ ΤΗΝ 15 ΕΚΑΣΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΠΑΡΗΡΟΝΤΑΙ
ΤΑ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ» ἐκδίδονται τὴν 15 καὶ 30 ἐκάστου μηνός.
Ἐκαστον ἔτος ἀποτελεῖται ἀπὸ 2 τόμων: ἀπὸ 15 Ὀκτωβρίου καὶ ἀπὸ 15 Ἀπριλίου. Τὸ τίμημα τῆς ἐγγραφῆς ἀποστέλλεται διὰ ταχυδρομ. ἢ τραπεζικῆς ἐπιταγῆς πρὸς τὸν κ. Κίμωνα Μιχαηλίδην, διευθυντὴν «Παναθηναίων» Ἀθήνας.

ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΜΑΣ

ΤΑ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ», ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΥΝ ΝΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΟΥΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΤΩΝ ΑΝΕΞΟΔΩΣ ΛΑΧΕΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΔΙΑ ΚΑΘΕ ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑΝ ΚΛΗΡΩΣΙΝ

Μαζὶ μὲ τὴν παραγγελίαν πρέπει νὰ στέλλεται καὶ ἡ ἀξία αὐτῆς μὲ ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΗΝ ἐπιταγήν. Οἱ ἀποστέλλοντες ἐπιταγήν τραπεζικὴν, πρέπει νὰ προσθέτουν 50 ΛΕΠΤΑ διὰ χαρτόσημον ἐξοφλήσεως τῆς ἐπιταγῆς.

Εἰς κάθε παραγγελίαν πρέπει νὰ προσθέτονται 50 ΛΕΠΤΑ δι' ἐξόδα ἀποστολῆς τῶν λαχείων. Κάθε παραγγελία θὰ ἐκτελεῖται ἀμέσως. Οἱ παραγγέλλοντες πρέπει νὰ μᾶς ἀναγγέλλουν ΑΜΕΣΩΣ τὴν παραλαβὴν, ὥστε ἂν ὑπάρξῃ βραδύτης, νὰ εἶναι δυνατὴ συνεννόησις πρὶν φθάσῃ ἡ ἐποχὴ τῆς κληρώσεως.

ΠΡΟΣΕΧΕΙΣ ΚΛΗΡΩΣΕΙΣ ΤΟΥ 1912

28 Ὀκτωβρίου (10 Νοεμβρ.) καὶ 31 Δεκεμβρίου (15 Ἰανουαρίου 1913).

ΙΩΑΝΝ. Γ. ΚΡΑΝΙΩΤΗΣ

ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΣ ΙΑΤΡΟΣ ΣΤΟΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΟΔΟΝΤΩΝ

Παρακολουθῶν ἐγγύτατα τὰς νεωτέρας θεραπευτικὰς μεθόδους καὶ πᾶσαν πρὸδον τῆς ὁδοντοιατρικῆς τέχνης, ἐφαρμόζει ταύτας τελειότατα ἐν τῇ ἀπαρμύλλῳ Κλινικῇ του διὰ νεωτάτων ἡλεκτρικῶν μηχανημάτων, ἐργαλείων καὶ ἀκτίνων Rontgen, εἰδικῶν διὰ τὸ στόμα καὶ τοὺς ὀδόντας.

ΟΜΗΡΟΥ 5^Α (ΕΝΑΝΤΙ ΒΟΥΛΗΣ) ΑΘΗΝΑΙ

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ ΠΑΛΛΗ & ΚΟΤΖΙΑ

ΔΙΑΔΟΧΟΣ Α. Γ. ΠΑΛΛΗΣ

ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΩΝ, ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1870

Μεγάλοι ἀποθήκαι χάρτου Ἑφημερίδων, Συγγραμμάτων, Περιοδικῶν καὶ πάσης ποιότητος.

Μεγάλοι ἀποθήκαι εἰδῶν γραφικῆς ὕλης πάσης προελεύσεως.

Ἀτμοκίνητα Ἑργοστάσια Καταστίχων, Φακέλλων καὶ Φωτογραφικῶν Χαρτονίων.

Μόνοι ἐκδότες ἐν Ἑλλάδι Ἑπιστολικῶν Δελταρίων. Δεκταὶ παραγγελίαι ἐκτελοῦνται τάχιστα. Ἐξεδόθησαν πλέον τῶν 3,000 εἰδῶν μέχρι τοῦδε.

Ἀτμοκίνητον Τυπογραφεῖον μὲ 10 πιεστήρια διὰ μικρὰς ἐπιμελεημένας ἐργασίας (Travaux de ville) ὡς καὶ διὰ μεγάλας καλλιτεχνικὰς τοιαύτας.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΕΙΔΗ: Μεγάλῃ παρακαταθήκῃ φωτογραφικῶν πλακῶν καὶ χάρτου διαφόρων προελεύσεων. Μόνοι ἀντιπρόσωποι τῶν φωτογραφικῶν πλακῶν Imperial Dry Plate Co Ltd.

ΕΠΙΣΚΕΠΤΗΡΙΑ ΣΤΙΓΜΙΑΙΩΣ

ΙΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ LIMITED

ΣΥΣΤΑΘΕΙΣΑ ΤΩ 1839

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΝ £ 600.000

ΕΔΡΑ ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ: Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Κερκύρα, Κεφαλληνίᾳ, Ζακύνθῳ, Πάτραις, Πειραιεῖ, Τριπόλει, Ναυπλίῳ.

Καταθέσεις. Ἡ Ἰονικὴ Τράπεζα Limited ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1910 μέχρι νεωτέρας εἰδοποιήσεως, δέχεται καταθέσεις εἰς τραπεζογραμματίᾳ ἐπὶ τόκῳ ὑπὸ τοὺς κάτωθι ὅρους:

3% ἑτησίως ἐπὶ ἀποδόσει εἰς ἂ' ζήτησιν διὰ ποσὰ μέχρι 100,000 Δρ. — 1/2% ἑτησίως εἰς ἂ' ζήτησιν διὰ ποσὰ πέραν τῶν 100,000 Δρ. — 3 1/2% ἑτησίως μετὰ 6 μῆνας μέχρι 2 ἐτῶν. — 4% ἑτησίως μετὰ 2 ἐτῶν μέχρι 4 ἐτῶν. — 4 1/2% ἑτησίως πέραν τῶν 4 ἐτῶν.

Ἡ Τράπεζα δέχεται ἐπίσης καταθέσεις εἰς chèques ἐπὶ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, ὡς ἑξῆς: 3% ἑτησίως εἰς ἂ' ζήτησιν. — 3 1/2% ἑτησίως μετὰ 6 μῆνας μέχρι 2 ἐτῶν. — 4% ἑτησίως μετὰ 2 ἐτῶν μέχρι 4 ἐτῶν. — 4 1/2% ἑτησίως μετὰ 4 ἐτῶν καὶ ἐπέκεινα.

Αἱ εἰς ἐπιταγὰς (chèques) ἐπὶ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας καταθέσεις ἀποδίδονται εἰς ὁ εἶδος ἐγένετο ἡ κατάθεσις, παντὸς δικαιώματος χαρτοσήμου ἐπιβαρύνοντος τὸν καταθέτην.

ΤΑΝΤΑΛ

Ἡλεκτρικοὶ λαμπτήρες οἰκονομίας ἐκ μετάλλου
Tantal 70% οἰκονομία ἐπὶ τῆς καταναλώσεως
τοῦ ἡλεκτρικοῦ ρεύματος

ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΑΤΗΡΙΟΝ
ΤΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

Α. Δ. ΖΑΧΑΡΙΟΥ & ΣΑΣ

27 — ΟΔΟΣ Γ' ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ — 27

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΧΟΡΩΔΙΑ

35 — ΟΔΟΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ — 35

ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΩΝ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ»

Κατηρίσθη χορῳδία ἀντὶ 5 δραχμῶν μηνιαίως συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς θεωρίας. Ἡ χορῳδία θὰ παρουσιάζεται εἰς διαφόρους συναυλίας καὶ ἐορτάς. Εἰς τὴν ἰδίαν σχολὴν δίδονται μαθήματα μονωδίας, κλειδοκυμβάλου, βιολίου καὶ musique de chambre.

ΘΕΟΦ. Μ. ΧΑΛΚΩΜΑΤΑΣ

ΕΜΠΟΡΟΡΡΑΠΤΗΣ

ΤΗΣ Α. Μ. ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΑΙ ΤΗΣ Α. Β. Υ. ΤΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ

ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΑΓΓΛΙΑΣ ΚΑΙ ΓΑΛΛΙΑΣ

ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 21^Α

ΠΡΟΤΥΠΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΜΕΤ' ΟΙΚΟΤΡΟΦΕΙΟΥ

ΗΛΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ

—> 14-ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ-14 <—

Έτος τρίτον 1912—1913

Τμήμα κλασσικόν από το Νηπιαγωγείον μέχρι της Γ' Γυμνασίου συμπεριλαμβανομένης.

Τμήμα εμπορικόν. Φοίτησις διετής.

Ξέναι γλώσσαι. Υποχρεωτική ή Γαλλική και Άγγλική διδασκόμεναι αποτελεσματικώς υπό ειδικών καθηγητών. Έσωτερικοί ξένοι καθηγηταί. F. Vivier της Γαλλικής και Γερμανικής, L. Rosdale της Άγγλικής.

Χειροτεχνία (sloyd) διδάσκεται εις όλας τας τάξεις του Δημοτικού και Έλληνικού.

Υπαιθριος διδασκαλία. Το κατά το λήξαν έτος εγκαινιασθέν σύστημα της υπαιθρίου διδασκαλίας, βελτιωθέν, θέλει εφαρμοσθῇ έφ'ετος εις ευρύτεραν κλίμακα. Η μοναδική τοποθεσία του Έκπαιδευτηρίου καθιστά την εφαρμογήν του κατά φύσιν σχολικού βίου έφικτήν.

Μεταρρυθμίσεις. Νέαι αΐθουσαι διδασκαλίας κατά τους κανόνες της υγιεινής και παιδαγωγικής. Έξοδος ιδιαίτερα διά τους μικρούς μαθητάς και τας μαθητρίδας ως και ιδιαίτερος περίβολος διά τὰ διαλείμματα αυτών. Έγκατάστασις Σουηδικών κρηνών και αποχωρητηρίων νεοτάτου συστήματος.

Η εν Κηφισία υπαιθριος σχολή έδωκεν ένθαρρυντικά αποτελέσματα, ούτως ώστε άπεφασίσθη ή από του προσεχούς θέρους ίδρυσις μονίμου παραρτήματος εν τῇ μοναδικῇ μας ταύτη έξοχῃ.

Αί έγγραφαι άρχονται την 20ήν Αυγούστου, τὰ δὲ τακτικά μαθήματα την 10ην Σεπτεμβρίου.

Κανονισμός στέλλεται τῷ αἰτοῦντι. — Άριθ. Τηλεφώνου 628

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΟΝ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ν. ΜΑΚΡΗ Τ. ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ ΚΑΙ Δ. Φ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τὸ «Έλληνικὸν Έκπαιδευτήριον» εἶναι σχολεῖον μόνον ἑξωτερικῶν μαθητῶν παρέχον ἑκπαίδευσιν ἀρτίαν καὶ βάσιμον.

Τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον, τὸ Έλληνικὸν καὶ τὸ Γυμνάσιον τοῦ Έκπαιδευτηρίου εἶναι πάντα αὐτοτελῆ καὶ τελείως ἀνεπτυγμένα.

Τὸ Έκπαιδευτήριον λειτουργεῖ ἐντὸς δύο κτιρίων. Έκ τούτων τὸ ἐν εἶναι τὸ κυρίως Διδακτήριον, νεόδμητον εἰδικοῦ σχεδίου κτίριον, τὸ δὲ ἕτερον περιλαμβάνει τὴν Βιβλιοθήκην, τὸ Άναγνωστήριον καὶ τὸ Έργαστήριον αὐτοῦ.

Τὸ «Έλληνικὸν Έκπαιδευτήριον» τιμᾶται ἰδιαζόντως ὑπὸ τῆς κοινωνίας τῶν Ἀθηνῶν τὸ μὲν διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν συγκρότησιν καὶ ὀρθὴν κατὰ πάντα διάταξιν τὸ δὲ διὰ τὴν ἀνυπέροβλητον καθαριότητα καὶ παραδειγματικὴν τάξιν αὐτοῦ.

Έκτενέστεραι πληροφορίες ἐν ὁδῷ Ἰπποκράτους 5 παρὰ τὴν ὁδὸν Πανεπιστημίου ἀπέναντι τῆς Βιβλιοθήκης.

Τὰ ἀνώτερα καὶ οἰκονομικώτερα Έλληνικά ὑποδήματα, θὰ εὑρετε εἰς τὰ καταστήματα

Γ. ΜΟΥΓΕΡ

ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ

Πλήρης συλλογὴ ἐτοιμῶν ὑποδημάτων. — Εἰδικότης εἰς τὰ γυναικεῖα.

ΤΙΜΑΙ

18-20 ΕΤΟΙΜΑ, 22-25 ΕΠΙ ΜΕΤΡῳ

ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

Ε. ΚΑΖΑΝΗ

ΤΟ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΕΝ ΤΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

ΒΡΑΒΕΥΘΕΝ ΕΙΣ ΤΡΕΙΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΜΕ ΤΑ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ

ΟΔΟΣ ΛΕΚΑ—ΣΤΟΑ ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΥ

Μόνον τὸ τσιγκογραφεῖον Ε. Καζάνη ἑβραεύθη ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Βορδῶ.

ΤΟ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ ΚΟΜΜΩΣΕΩΣ

Σ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΟΔΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 4

La vraie ondulation Marcel.

ΤΑ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Κ. Βελισσάριος, ὁδὸς Σταδίου 67. Κολώνιο

Κομμώδεις Κυριῶν

Κ. Βελισσάριος, ὁδὸς Σταδίου, 67.

Γαλακτοκομεῖα

Ι. Χρυσάκης, Πλατεῖα Συντάγματος.

Φαρμακεία

Π. Βασιλείου, ὁδὸς Σταδίου καὶ Αἰόλου.

Κωνστ. Σικαράς, Σταδίου 2.

Ὀπτικά

(Εἶδη ὀπτικά καὶ φωτογραφικά).

Φήλιξ Ράνιος, ὁδὸς Σταδίου 8.

(Εἶδη ὀπτικά, φωτογραφικά, ἐπιστημονικά).

Βιβλιοδετεῖα

Σ. Ἀμπατζόπουλος, ὁδὸς Κολοκοτρώνη 7.

Β. Κοντομανώλη, ὁδὸς Ἰπποκράτους 3.

Σ. Π. Α. Π.

Ἀναχωρήσεις ἐξ Ἀθηνῶν

6.30 π.μ. Διὰ Κόρινθον, Ναύπλιον, Τρίπολιν, Μεγαλόπολιν, Κυπαρισσίαν, Καλάμας.

7.05 » Διὰ Κόρινθον, Καλάβρυτα, Πάτρας, Κυλλήνην (λουτρά), Πύργον, Ὀλύμπια.

8.20 » Διὰ Κόρινθον καὶ τὰς μέχρις Ἀκράτας στάσεις.

1.00 μ.μ. Διὰ Κόρινθον, Ναύπλιον, Πάτρας.

Ἀναχωρήσεις ἐκ Πατρῶν

7.30 π.μ. Διὰ Κόρινθον, Ἀθήνας.

11.40 » Διὰ Καλάβρυτα, Κόρινθον, Ναύπλιον, Ἀθήνας.

6.30 » Διὰ Κυλλήνην (λουτρά), Πύργον, Ὀλύμπια, Κυπαρισσίαν, Καλάμας, Μεγαλόπολιν, Τρίπολιν.

3.45 μ.μ. Διὰ Κυλλήνην (λουτρά), Πύργον, Ὀλύμπια.

Ἀναχωρήσεις ἐκ Καλαμῶν

7.00 π.μ. Διὰ Κυπαρισσίαν, Ὀλύμπια, Πύργον, Πάτρας, Μεγαλόπολιν, Τρίπολιν, Ναύπλιον, Ἀθήνας.

12.05 » Διὰ Πύργον, Ὀλύμπια, Τρίπολιν.

ΑΦΙΞΕΙΣ ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ

4.40 μ.μ. Ἐκ Πατρῶν, Τριπόλεως, Ναυπλίου.

6.15 » Τοπικὴ ἐκ Κορίνθου.

7.05 » Ἐξ Ὀλυμπίων, Πύργου, Κυλλήνης (λουτρῶν), Πατρῶν, Καλαβρύτων.

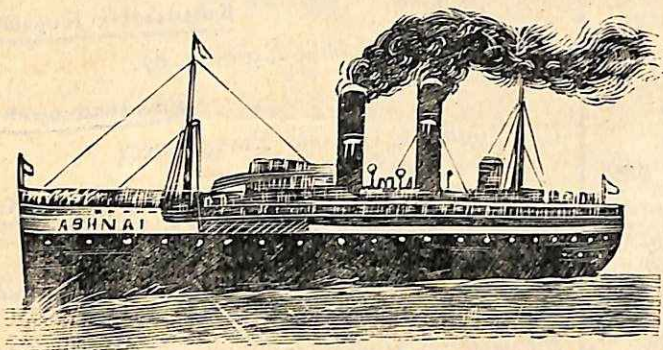
8.05 » Ἐκ Καλαμῶν, Κυπαρισσίας, Μεγαλόπολεως, Τριπόλεως, Ναυπλίου.

ΧΙΛΙΟΜΕΤΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑΡΙΑ ΤΑΞΕΙΔΙΩΝ

1000 χιλίωμ.	Α' Θ.	Δρ.	90	διαρκείας
ἐκπτώσις 25%	Β'	>	75	6 μηνῶν
	Γ'	>	45	

2500 χιλίωμ.	Α' Θ.	Δρ.	210	διαρκείας
ἐκπτώσις 30%	Β'	>	175	12 μηνῶν
	Γ'	>	105	

== Γραφεῖα: Ὁδὸς Ἰωάννου Πεσματξόγλου (Χρηματιστήριο) ==

Δ. Ἡλιόπουλος (Πρόεδρος), Κ. Θ. Κυριακὸς
(Ἀντιπρόεδρος), Χ. Ἰωσήφογλου, Μ. Ἀνδρι-
σαάκης, Ὅθων Τετενές, Ν. Ἀθανασίου,
Δημ. Καρέλλας, Α. Ζίννης, Ε. Στρατηγός,
Κ. Συννεφιάς, Π. Ζαΐμης, Γ. Τσιτσιλι-
νόπουλος, Γ. Σκιαδαρῆς.

Ἄνευ σύρματος τηλέγραφος

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΑΞΕΙΔΙΟΥ ΗΜΕΡΑΙ 14

ΑΙΜΟΠΛΟΙΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ	{	ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ	τόνων	12000	μὲ	1200	θέσεις	Γ'.	200	Α' — Β'.
		ΑΘΗΝΑΙ	»	14000	μὲ	1500	»	Γ'.	300	Α' — Β'.

Νεότευκτα, ταχύτατα, με διπλούς έλικας, διπλές μηχανάς, ταχύτητος 15 μιλίων, συγκεντρώνοντα άπαντα τὰ προσόντα διά την τελείαν άνεσιν τών έπιβατών. Ηλεκτρικαί-Παγοποιητικαί μηχαναί, Νοσοκομεία, Λουτήρες κ.λ.π. κ.λ.π.

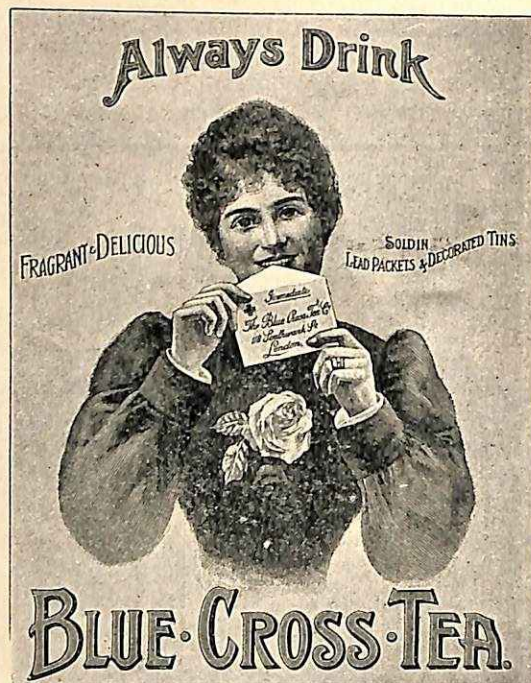
Γραμμή τακτική κατὰ 25ήμερον ἐξ Ἑλλάδος καὶ Ἀνατολῆς δι' Ἀμερικὴν.

Διομητολόγιον ταπεινὸν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, Σμύρνης, Πειραιῶς, Γυθείου. Καλαμῶν, Πατρῶν, κατ' εὐθείαν διὰ **Νέαν Ὑόρκην** μετ' ἐπιστροφῆς ἐκ **Νέας Ὑόρκης**, Πειραιᾶ, Κωνσταντινουπόλιν, Σμύρνην.

Γενικά **Πρακτορεία** ἐν Κων/πόλει, Σύμνην, Πειραιεὶ, Ἀλεξανδρείᾳ, Πάτραις, Καλάμαις, Βόλῳ, Νέᾳ Ὑόρκῃ.

Ἀντιπροσωπεῖται εἰς ἅπαντα τὰ μέρη τοῦ Ἑσωτερικοῦ καὶ Ἐξωτερικοῦ

ΕΝ ΑΜΙΣΩΙ

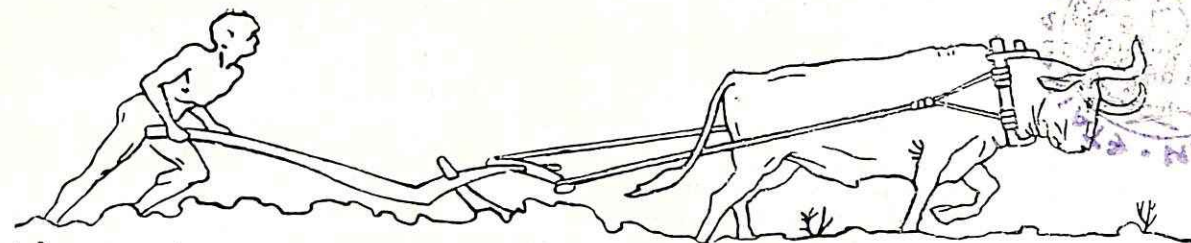
Εἶναι τὰ ἀρίστα πάντων. Διὰ τοῦτο ὅπου εἰσῆ-
χθησαν ἐπεβλήθησαν γενικῶς. Ἡ συσκευὴ των
εἰς παντὰ καὶ κυττὰ μὲ τὸ σῆμα του ΚΥΑΝΟΥ
ΣΤΑΥΡΟΥ γίνεται ἐν Λονδίῳ ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν
ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τοῦ Ἀγγλικοῦ Κράτους.
Πολοῦνται εἰς ὅλα τὰ ἐξωδιμοπολεῖα.

Πολοῦνται εἰς ὅλα τὰ ἐδαφιομοπωλεῖα.
ΠΡΟΣΟΧΗ ΕΙΣ ΤΟ ΣΗΜΑ
Γεν. ἀντιπρόσωπος διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ Κρήτην :
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΚΟΛΛΑΣ—*Ἐν Πειραιεῖ (Στοὰ Ριζάρη).*

ΠΡΟΤΟΜΗ — ΥΠΟ Α. ΡΟΝΤΕΝ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΔ

ΕΤΟΣ ΙΒ' 15-24
ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1912

ΑΝΕΚΔΟΤΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

Μὲ χαρὰν — ὕστερα ἀπὸ χρόνια — θὰ ξαναχαιρετήσουν τὸν ἐκλεκτὸν συνεργάτην οἱ ἀναγνώσται τοῦ περιοδικοῦ. Ἡ ἀδελφή του Κοραλία Μακρῇ, ἡ νέα πτυχιούχος τοῦ Πανεπιστημίου, συμμάζεψε καὶ τακτοποίησε τὰ χειρόγραφα τοῦ ἀγαπημένου, ποὺ πειὰ δὲν εἶναι μαζί μας. Σκέψεις, σημειώσεις, ἀποσπάσματα τοῦ βιβλίου του ποὺ ποθοῦσε νὰ τὸ τελειώσῃ καὶ νὰ τὸ ἐκδώσῃ μὲ τὸν τίτλον *Ἀραγμένος*. Ἦταν ὁ λεπτὸς αἰσθητικὸς ποὺ ἐνοιῶθε τὸ καλλιτέχνημα βαθεῖα, ἔχοντας ὁδηγὸ τὴ δόνησι τῆς ψυχικῆς χορδῆς καὶ τὴν τεχνικὴ ἀνάλυσι, ἀποτελέσμα μελέτης καὶ σπουδῆς.

Μὰ ἡ ζωὴ γι' αὐτὸν ἦταν ἀδιάκοπη προσπάθεια νὰ τὴν συγκρατήσῃ, παντοτινὸς πόλεμος χωρὶς ἐλπίδα νίκης, ὅπου τοῦ ἀφαιροῦσε ἔτσι καὶ τὴν ὁρεῖ νὰ ἐργασθῇ. Κάθε ἀνοιγμὰ τῶν χειρῶν γιὰ νὰ τὴν χαρῇ, ἦταν καὶ μιὰ τρεχάλα πρὸς τὴ νύχτα ποὺ δὲν ξημερώνει. Καὶ γύριζε, πικραμένος, τὰ φύλλα εὐτυχίας περασμένης, γιὰ νὰ γλυκάνῃ τὴ σημερινὴ μελαγχολία.

Τὸν πόθο του γιὰ τὴν ἐκδοσὶ τοῦ βιβλίου δὲν πρόφθασε ὁ Μακρῆς νὰ τὸν ἰδῇ πραγματωμένον. Τὸ ὄνομά του βρίσκεται μονάχα σὲ σκόρπια φύλλα. Τὰ φύλλα αὐτά, μαζί-μὲ τὰ χειρόγραφα ποὺ ἔχει κατατάξει ἡ ἀδελφή του καὶ ποὺ λίγες σελίδες θὰ δημοσιεύσωμε στὰ *«Παναθήναια»*, θὰ ἀποτελοῦσαν ἓνα βιβλίο, ὄχι μεγάλο, ποὺ θὰ εἶχε θέσι διαλεχτὴ μέσα στοὺς σημερινούς συγγραφεῖς μας. Ἴσως κάποιος, διαβάζοντας τίς γραμμὲς αὐτές, θελήσῃ ν' ἀναλάβῃ τὴν ἐκδοσὶ. Θὰ ἦταν τὸ σεμνὸ μνημεῖο ποὺ τὸ ἀξίζει ὁ Μακρῆς. Τὰ *«Παναθήναια»* πρόθυμα θὰ φρόντιζαν γιὰ τὰ λοιπά.

ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΑΡΑΓΜΕΝΟΣ

Ἀραγμένος...

Καὶ μ' ὅλα ταῦτα τὸ βιβλίο αὐτὸ δὲν περιέχει ἄλλο παρὰ σημειώσεις ταξιδιωτικὰ καὶ μετακινήσεων.

Εἶναι ὅμως ἀλήθεια πὼς οἱ μετακινήσεις αὐτὲς εἶναι ἀργές καὶ σπάνιες. Ἀκριβῶς τόσες, ὅσες χρειάζονταν διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὸν ἀραγμένο ἀπὸ τίς ἀτμοσφαιρικὰς μεταβολὰς καὶ ἐπιθέσεις. Εἶναι ἀργές καὶ δύσθυμες, ἴσως ἀπὸ

πίκρα· ποτὲ ὅμως ἀπὸ στενοχώριαν καὶ νοσταλγία.

Ὅλες αὐτὲς οἱ σκέψεις καὶ ἐντυπώσεις εἶναι ἐμπνευσμένες πάντοτε ἀπὸ ἓνα μικρὸ λιμανάκι... τὸ λιμανάκι μου!... Ἐνα κομμάτι γῆς ποὺ προχωρεῖ δειλὰ δειλὰ καὶ μὲ πολλὴν προσοχὴν νὰ μὴ πλησιάσῃ τὴν θάλασσαν τοῦ κόσμου... Καὶ τὰ λιμάνια μου εἶναι στεγνά, κάπου κάπου μάλιστα πυρρά. Ὁμοιάζουν μὲ τ' ἀρχαῖα ἀναχωρητήρια ὅπου οἱ εὐσεβεῖς καλόγηροι κατῳρθῶναν στὸ τέλος νὰ συγκοινωνοῦν μὲ τὸν Θεὸν καὶ νὰ τὸν βλέπουν. ***

Τὰ ταξίδια εἶναι μία ἀπόλαυσις ὅπως ἡ ἀπόλαυσις ἀπὸ τὸ παιχνίδι, ἀλλὰ *lente*. Βραδεῖα καὶ ἀργή, ἀφοῦ περάσει προηγουμένως ἀπὸ διαφοροὺς σταθμοὺς καταστάσεων, σχεδὸν δυσσάρεστον μπορῶ νὰ πῶ, κάποτε μάλιστα μέχρι μαρτυρίου. ***

Μοῦ λείπει πάντα ἡ εὐκόλῃ ἐκείνῃ σύνταξις σχέσεων καὶ διοργανώσις εὐχαρίστων στιγμῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ταξιδιοῦ. Ἡμπορῶ νὰ πῶ πὼς σχεδὸν ἀπεχθάνομαι τὴν ἀνάμειξιν μου εἰς τίς ζωηρὰς αὐτὰς συντροφικὰς καὶ διασκεδάσεις, ἐνῶ ἐξ ἄλλου τὸ θεωρῶ ἀναγκαῖον νὰ τίς θεωρῶ μακρόθεν διὰ τὴν ἀνωτάτην *délectation*, ἡ ὁποία δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ πλημμυρίσῃ τὴν ψυχὴν μου.

Μοῦ εἶνε κρύα πάντα ἡ πρώτη αἴσθησις στὸ ταξίδι σὰν ἓνα κρύο ποὺ περιχύνεται σ' ὅλο μου τὸ σῶμα καὶ τὸ παγώνει... Καὶ μὲ τὴν κρυάδα αὐτὴ νεκρύνονται σιγὰ σιγὰ καὶ οἱ ἰδέες ποὺ μὲ βασάνισαν καὶ τὰ αἰσθήματα ποὺ γεννοῦσαν τοὺς πυρετούς... *

“Ετσι γίνεται η παράδοσίς μου στη φύσι αξιοπρεπής καθ’ όλα. Καί σοβαρός πλέον και απαλλαγμένος από πολλά μικρά μαρτύρια. Και πρώτα πρώτα η αίσθησις αυτή από τὰ ταξίδια ή οποία ἐγκείται στη δύναμι πού ἔχει μοναχά ή απουσία, ή απομάκρυνσις, νά μᾶς γυρίσῃ πίσω στόν ἑαυτό μας. — Νά εἶνε κανεῖς μακρυνά εἶνε τὸ ἴδιο σάν νά εἶνε ἀπαλλαγμένος ἀπὸ τόσα καθήκοντα, τόσες κακομοιριές καὶ τόσες συνήθειες κοπιαστικές, ἔστω κι’ ἂν εἶνε εὐχάριστες...

... Μέσα στοῦ ἀμάξι πού πάει μακρυνά, ἐπάνω στοῦ κατὰστρωμα τοῦ βαποριοῦ ἐπανευρίσκει κανεῖς τὸν ἑαυτό του μόνο καὶ ἐλεύθερο, ὅχι μονάχα ἀπὸ τίς ὁρισμένες ὥρες ἀλλὰ κι’ ἀπ’ αὐτὲς τίς ιδέες του, τὰ γούστα του, τὰ ὄνειροπολήματά του. Καὶ ἡ πρώτη χοῖσις τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς γίνεται εἰς τὸ νὰ τὸν ἀποδώσῃ στη φύσι, εἰς τὸ ν’ ἀντιλαμβάνεται τὰ πράγματα κατ’ εὐθεῖαν, μὲ τὸν τρόπον πού ἔχουν τὰ ζῶα νὰ μυρίζονται τὴν φύσιν καὶ ἡ οποία δύναμις γλήγορα ἐκμηδενίζεται μέσα στίς συνήθειες τῶν πόλεων... “Ετσι ἀραγμένος θέλησα νὰ περάσω τὴ ζωὴ μου...

Η ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΙΣ

Δὲν μετανοῶ ποτὲ διὰ τὴν φορὰν τῶν πραγμάτων καὶ τῶν γεγονότων. — Πολλὲς φορές, ἀναλογίζουμαι καὶ σκέπτομαι ὅτι κι’ ἄλλοιὼς μπορούσαν νὰ ἦσαν τὰ πράγματα, ἄλλοιὼς νὰ γίνουν καὶ νὰ μὴ μοῦ προξενήσουν ζημίας καὶ εἰς τὴν υγιάν κλπ. ἀλλὰ δὲν μετανοῶ. — Τὰ ὅσα, οὕτως ἐλθόντων τῶν πραγμάτων, ἐγνώρισα καὶ ἔμαθα δὲν εἶνε κέρδος; — Ἡ ΖΩΗ εἶνε σάν ἓνα σκαλισμένο καλλιτέχνημα, ὅσο βαθύτερα σκαλισμένο μὲ τίς περὶ βαρεῖς στιγμὲς τῆς ζωῆς, τόσον καὶ πολυτιμότερον εἶνε. — “Ολα αὐτὰ τὰ λεγόμενα ἀπρόοπτα, τὰ ὅποια ἐξηγοῦν καὶ σχολιάζουν τὴν ζωὴν εἶνε τὰ προικιά της, τὰ ληθινά της κέρδη. — Ἀλλὰ εἰς τί ἄρα γε νὰ χρησιμεύουν; ... αὐτὸ εἶνε τὸ ὥραϊον μυστήριον. — Δὲν χωρεῖ ὅμως ἀμφιβολία ὅτι ὁ ἄνθρωπος γίνεται βαρύτερος, πλουσιώτερος καὶ σεβαστότερος. —

“Ὅσο πλησιάζει κανεῖς πρὸς τὸν Θάνατον, τὸ ἠθικόν του ἐλαττοῦται, τὸ ἐγὼ του γίνεται ὑποδεέστερον. —

— Διαρκῶς βασανίζομεν τὴν γῆν ζῶντες, τὴν τσουγκρανίζομεν, τὴν τσιμποῦμε, τὴν πληγώνομε καὶ ἐκείνη ὑποφέρει, ὥς πού νὰ ἐλθῇ καὶ κεινῆς ἡ ὥρα νὰ μᾶς πάρῃ καὶ νὰ μᾶς χωνέψῃ στοὺς κόλπους της. —

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

“Ἡ εὐτυχία εἶνε ὁ σκοπὸς τοῦ βίου. — Εἶνε δὲ αὕτη ἡ συναρμογή, ἡ ἁρμονικὴ σύμπηξις *formes αγαπητῶν*. — “Οποιαδήποτε καὶ ὁπωσδήποτε καὶ ἂν ἦνε αὕτη ἡ ἁρμονικὴ κατάστασις, εἶνε ἡ εὐτυχία, καὶ ἀπόδειξις, ὅτι λυπούμεθα ὅταν παρέλθῃ. —

“Ἡ θέλησις. Ἡ ἀπόφασις πραγματοποιήσεως μιᾶς πράξεως εἶνε ἓνα ὕγρον, τὸ ὁποῖον ἐκχύνεται ἀπὸ πάνω μας. — Παρατηρήσατε εἰς τὸν ἥλιον τὴν σκιὰν ἐνὸς πουλιοῦ ὅταν κἀνῃ νὰ πετάξῃ, νομίζεις πὼς ὅλον τὸ σῶμα του γίνεται ὕγρον καὶ χύνεται πρὸς τὰ κάτω τὰς πρώτας στιγμᾶς. —

Πρέπει κανεῖς νὰ πηγαίνῃ κατ’ εὐθεῖαν εἰς τὸν σκοπόν, ὑποφέρων ὅλα ὅσα προϋποθέτει ἡ ἐκτέλεσις μιᾶς ἀποφάσεως. Συνήθως προσκολλώμεθα μετὰ πείσματος — ὥσάν ἐκεῖ νὰ ἦνε ὁ Νόμος — εἰς τὰ μικρὰ ἐκεῖνα ἀπρόοπτα τὰ ὅποια διευκολύνουν τὴν ἐκτέλεσιν, κακοσυνειθίζομεν καὶ ὅταν αὐτὰ δὲν παρουσιάζονται, ἀναβιάλλομεν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν, νομίζοντες αὐτὴν ἀδύνατον, διότι ἀντικρύσαμεν τὴν ἀναπόφευκτον δυσκολίαν. —

“Ὁ τρόπος τοῦ φαντάζεσθαι τὰ πορτραῖτα μὲ ὕφος ἱερατικὸν ἔχει ἀνάγκην σιλουετῶν. Μόνον ἐν ἀνάγκῃ γίνεται σύνθεσις τούτων πρὸς παράστασιν ιδεῶν. —

Δύο τρόποι ὑπάρχουν τοῦ βλέπειν, μία ἀναλυτικὴ (διὰ τὰς Εὐρωπαϊκὰς πόλεις) καὶ μία συνθετικὴ (διὰ τὰς Ἀνατολικὰς πόλεις). Εἰς τὰς πρώτας ὁ ἐπισκέπτης βλέπει καὶ παρατηρεῖ ἀνέτως καὶ λεπτομερῶς ἐνῶ εἰς τὰς δευτέρας διερχόμενος ταχέως, τρεχάτος. —

Τὸ δρᾶμα, μία εἰκὼν ἀναπαριστάνουσα σκηνάς, πρέπει νὰ εἶνε τόσον ἀληθές, ὅσον αἱ λεπτομέρειαι, αἱ πράξεις νὰ εἶνε εἰλικρινεῖς, βγαλμένες ἀπὸ τὴν Φύσιν, παρατηρουμένην μὲ βλέμμα καλλιτέχνου. —

Κάθε κατάστασις τῆς φύσεως σκορπᾷ μίαν ὁμίλιαν, ἓνα τραγοῦδι, μίαν κραυγὴν. — Καὶ ἡ sensation κάθε καταστάσεως εἶνε μία τοιαύτη ὁμίλια, κραυγὴ ἢ τραγοῦδι. — Αἱ τέχναι ἀποδίδουν αὐτὲς τίς sensations. — “Ὅταν δὲ λέγομεν ὅτι ἡ Μουσικὴ εἶνε ἱκανὴ ν’ ἀποδίδῃ τὴν σιγὴν καὶ σιωπὴν, ἡ ἔκφρασις δὲν εἶνε ὀρθή. Ἡ Μουσικὴ δὲν ἀποδίδει τὴν σιωπὴν ἀλλὰ τὴν sensation τῆς σιωπῆς, ἡ οποία δὲν εἶνε παρὰ Μουσικὴ ἡρεμῇ, φέρουσα τὸ χρῶμα μόνον τῆς Σιγῆς. —

“Ἡ Δραματικὴ Τέχνη παρουσιάζει τὴν ἀνθρωπότητα, ὅπως εἶνε ἐκ τοῦ φυσικοῦ μὲ τὴν διαφοράν, ὅτι πρέπει νὰ παρουσιάζῃ πᾶν τὸ ὁποῖον συνοδεύει τὰς κινήσεις, τὰς πράξεις κλπ. τῶν ἀνθρώπων, τὴν ζωὴν ἐν γένει, ἐκεῖνα τὰ ἰδιαίτερα πού κἀμινουν νὰ γεννῶνται αἰσθήματα, μὲ τὰ ὅποια εἰς τὴν γληγοράδα τῆς ζωῆς, δὲν ἔχει ὁ ἄνθρωπος τὸν καιρὸν τὸν κατάλληλον νὰ ἐνασχοληθῇ καὶ τὰ ὅποια ἔτσι χάνονται ἢ δὲν φαίνονται. Αὐτὰ τὰ κυρίως χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀνθρώπου κερδίζομεν διὰ τῆς Δραματικῆς Τέχνης. —

Πάντοτε ἡ Φύσις δίνει τὸ ὕλικόν μὲ τὸ ὁποῖο θὰ πλάσοιμε κάθε ἔργον. — Τὸ ἔργον Τέχνης εἶνε κάτι τι πού δὲν ὑπάρχει, κάτι τι ἀνώτερον τῆς ἀληθείας. Στοιχεῖα μόνον, σπινθήρες μερικοὶ ὑπάρχουν εἰς τὴν φύσιν, τὸ δὲ ἐπίλοιπον εἶνε δημιούργημα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος τείνοντος πρὸς τὸ ἀνώτερον καὶ ἰδεῶδες. — Ἡ πιστὴ ἀπομίμησις τῆς φύσεως εἶνε συντελεστικὴ ἐρ’ ὅσον προσθέτει τι εἰς τὴν ἔκφρασιν τῆς πράξεως π. χ. ὅταν ἡ Ἀθηνᾶ σκύβει νὰ δέσῃ τὸ ὑπόδημά της ἐνῶ τρέχει... —

Στὰ ἱστορικὰ μυθιστορήματα, ἡ ἱστορία δὲν πρέπει νὰ παραποιεῖται, παρὰ μόνον ὅταν ψυ-

χολογικῶς μελετηθῇ ἓνα ἱστορικὸν πρόσωπον. Τότε εἰμποροῦν ν’ ἀποδοθοῦν εἰς αὐτὸ πράξεις καὶ σκέψεις, αἱ ὁποῖαι πηγάζουν ἀπὸ τὸν χαρακτῆρα του (τὸν μελετημένον ἐννοεῖται). — Μπορεῖ ἱστορικῶς αἱ πράξεις αὐταὶ νὰ μὴν εἶνε ἀληθιναί, ἀλλὰ τὸ πρόσωπον αὐτὸ ἡμποροῦσε νὰ τὰς κάμῃ, ἡμποροῦσε νὰ ἔχῃ τὰς σκέψεις αὐτάς. Εἶνε βγαλμένα ἀπὸ τὴν πηγὴν του, πηγάζουσαι ἀπὸ αὐτὴν, καὶ συνεπῶς ἦτο δυνατόν νὰ λεχθοῦν ἢ νὰ πραγματοποιηθοῦν ἀπὸ αὐτό. —

“Ἡ κ. Stael λέγει ὅτι ἡ *doute* παίρνει χιλίας μορφὰς γιὰ νὰ μᾶς βασανίσῃ. — “Ισως ἡ γυναικα, ὅταν ἀρχίζει νὰ μὴν ἀγαπᾷ πλέον, νὰ ντύνεται μὲ τὸ ἐνδυμα αὐτό. — Εἶνε δὲ σίγουρο διότι τρελαίνει τὸ πνεῦμα τοῦ ἀντιπάλου ἀνδρός, δὲν τὸ ἀφίνει νὰ πάρῃ καμίαν ὀριστικὴν ἀπόφασιν. — Βλέπει μαζεῦει ὅλας τὰς λεπτομερείας, αἱ ὁποῖαι τοῦ ἀποδεικνύουν μίαν πρᾶξιν καὶ ὅμως δὲν πιστεύει, τὰς καταστρέφει μόνος του, νομίζων ὅτι δὲν εἶνε εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ὅτι δὲν ἔχει σῶας τὰς φρένας, διότι κ’ ἐκείνη τοῦ τὸ ἐπανελάβε πολλὰκις. — Μία συμπεριφορὰ *équivoque* ἐκείνης δὲν τὸν ἀφίνει νὰ χειραφετηθῇ. —

ΚΩΝΣΤ. ΜΑΚΡΗΣ

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΡΟΥΣΣΩ*

Καὶ μετὰ διακόσια χρόνια ἀπὸ τὴν γέννησίν του ὁ Ζᾶν-Ζᾶκ Ρουσσὼ ἐξακολουθεῖ νὰ ἑξασκῇ δυνατὴν ἐπίδρασιν. Ἐχει ἀκόμη ὑπερασπιστὰς ἐνθέρονους καὶ ἀντιπάλους μανιώδεις. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός, πού ἐγέμισε τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ 18^{ου} αἰῶνος καὶ πού ἐνέπνευσε τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς φιλολογικῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς ἀκόμη κινήσεως τοῦ 19^{ου}, παραμένει καὶ σήμερον δύναμις ἰσχυρὰ καὶ συνταρακτικὴ. Ἡ ὀριστικὴ ὅμως περὶ αὐτοῦ κρίσις — καθὼς ἐπὶ τοῦ Βολταίρου καὶ τοῦ Ντιντερό — δὲν ἐξηγνέθη ἀκόμη. Ἄν ἐξετασθοῦν εἰδικῶς αἱ διαφοροὶ ἀντίθετοι πράξεις του, ὁ Ρουσσὼ φαίνεται ὡς τὸ φαιλότερον ὃν ἢ ὡς ἓνας ἔκφυλος διεφθαρμένος ἢ ἓνας δυστυχὴς τρελλός, ἀλλὰ καὶ ὡς ὁ μεγαλοφυὴς πού ὑποφέρει καὶ παλαίει, ὁ εὐγενὴς σκαπανεὺς ὅλων τῶν μεγάλων ἀνθρωπιστικῶν καὶ προοδευτικῶν κινήσεων ἀκόμη δὲ ὡς ὁ γοιτεῦων καὶ κενὸς ρήτωρ, πού, ἐνῶ

παρατρέπει τὴν κοινωνίαν ἀπὸ τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν τοῦ πολιτισμοῦ, τὴν ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἄβυσσον τῆς ἀναρχίας. —

Καὶ ὅμως βλέπομεν συχνά, ὅτι ὅσον ἐχθρόκατέρα εἶναι ἡ ἐναντίον του πολεμικὴ, τόσον περισσότερον ἐπαυξάνεται ἡ ἐπίδρασις του. Ἐνῶ τὸν κατηγοροῦν, ὅτι εἶναι ἡ ἐνσάρκωσις κάθε κακοῦ εἰς τὴν νεωτέραν δρᾶσιν καὶ σκέψιν, δὲν ὑπάρχει σχεδὸν ἐκδήλωσις τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ, πού νὰ μὴ θεωρεῖται ὁ Ρουσσὼ πατήρ της. Καὶ ἔτσι τὸ γόητρον τοῦ φιλοσόφου αὐτοῦ δὲν διατηρεῖται μόνον ἀπὸ τὴν ὑποστήριξιν ἐκείνων, πού δοξάζουν τὸ ὄνομά του, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς του. —

Ἀφοῦ λοιπὸν οἱ ὕβρισται τοῦ ὀνόματος τοῦ Ρουσσὼ εἶναι σύμφωνοι μὲ τοὺς λατρεύοντας αὐτὸ εἰς τὸ νὰ ἐξάρουν τὴν ἔκτασιν τῆς ἐπιδράσεώς του, ἀπρβαίνει εὐκόλον νὰ ἐκτιμῶμεν τὸ τί ὁ νεώτερος κόσμος ὀφείλει πιθανῶς εἰς τὸν Ρουσσὼ. Καὶ ἂς περιορισθῶμεν νὰ ἐξετάσωμεν τὴν Ἐπανάστασιν καὶ τὸν Ρομαντισμόν. Ὁ Ρουσσὼ, μᾶς λέγουν καὶ οἱ φίλοι του καὶ οἱ

* Περίληψις μελέτης τοῦ Ἀμερικανοῦ φιλοσόφου κ. Havelock Ellis.

ἐχθροί του, ὑπῆρξεν ὁλόκληρος ἡ Ἐπανάστασις. Τὸ ἔργον του, καὶ μόνον αὐτό, ἔδειξε τὸν δρόμον τῆς ἐπαναστάσεως, διότι αὐτὸ δὲν ἀπυθύνθη πρὸς τὴν διανόησιν, τὰ εὐγενῆ συναισθήματα, πρὸς μίαν ὑψηλὴν ἀνθρωπιστικὴν ἀντίληψιν, ὅπως τὸ ἔργον ἄλλων, ἀλλὰ πρὸς τὰ θεμελιώδη ἔνστικτα, πρὸς τὰ τυφλά πάθη, πρὸς κάθε τι ἡφαιστειώδες, ποὺ ὑπάρχει εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν· ὡς ἐκ τούτου οὐδὲν τὸ ἐκπληκτικὸν εἰς τὸ ὅτι οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1789 ἦσαν θρεμμένοι μὲ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ Ρουσσώ. Ὁ Μαρά ἀνεγίνωσκε, πλήρης ἐνθουσιασμοῦ, τὸ «Κοινωνικὸν Συμβόλαιον» δημοσίως καὶ ὑψηλοφώνως· ἀπ' ἐτέρου ὅμως καὶ ἡ Καρλόττα Κορνταί, ποὺ ἐδολοφόνησε τὸν Μαρά, ἦτον ἐνθερμὸς μαθήτρια τοῦ Ρουσσώ. Αὐτὸς ὁ Ναπολέων εἶπεν, ὅτι «χωρὶς αὐτὸ τὸ κακὸν ὑποκείμενον», δηλαδή τὸν Ρουσσώ, Ἐπανάστασις δὲν θὰ ὑπῆρχε.

Ἀπ' οὗτου ὁ Χριστιανισμὸς ἐθριάμβευσε εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν Κράτος, ὑπῆρξαν τέσσαρες μεγάλαι κινήσεις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος εἰς τὴν χριστιανισμὸν: — ἡ Ἀναγέννησις, ἡ Μεταρρύθμισις, ἡ Ἀντιμεταρρύθμισις καὶ ἡ Ἐπανάστασις. Ἐκ τῶν κινήσεων τούτων αἱ τρεῖς ἐπεξεδάθησαν τόσον εἰς τὸν χρόνον καὶ τὸ διάστημα, ὥστε δὲν ἔχομεν τὸ δικαίωμα νὰ συνάψωμεν στενῶς, οὔτε μίαν ἐξ αὐτῶν, μὲ τὴν ἐπίδρασιν ἐνὸς μόνου ἀνθρώπου. Ἀλλ' ἡ ἐπανάστασις, ὅσον εὐρέα καὶ ἂν ὑπῆρξεν τὰ ἀποτελέσματά της, εἶναι ἀποκλειστικῶς σχεδὸν δημιουργήμα τοῦ Ρουσσώ. Ἐνεκα δὲ τῶν σχέσεων του μὲ τὴν ἐπανάστασιν ἀνακηρύσσεται οὗτος καὶ σκαπανεὺς τῆς νεωτέρας δημοκρατίας, καὶ ὅταν ἀκόμη αὕτη κλίνει πρὸς τὸν σοσιαλισμὸν ἢ πρὸς τὴν ἀναρχίαν, διότι αἱ δύο αὐταὶ δημοκρατικαὶ κινήσεις, ἔχουν ὡς θεμέλιον τὰ φυσικὰ ἐκεῖνα ἔνστικτα, τὰ ἐξαρθέντα ἀπὸ τὸν Ρουσσώ.

Ὁ χορὸς, ποὺ ἐπευφημεῖ ἢ ποὺ καταρᾶται τὸν Ρουσσώ ὡς δημιουργὸν τοῦ Ρομαντισμοῦ, εἶναι ἀκόμη πολυαριθμότερος. Καὶ μᾶς λέγουν, ὅτι ἡ ἐπαναστατικὴ καὶ ἡ ρομαντικὴ κίνησις εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ, ὁ δὲ Ρουσσώ ἔχει τὴν εὐθύνην καὶ τῶν δύο. Καὶ ὅμως, ἂν καὶ ἐγέμισε τόσον εὐρέως τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, ὁ Ρουσσώ ἐπέδρασεν ἐπὶ τῆς φιλολογίας τῆς ἐποχῆς αὐτῆς πολὺ περιορισμένα. Ὑπῆρξεν ὁ προφήτης, ὁ ἱεροκῆρυξ, ὁ λατρευμένος διδάσκαλος, ἀλλ' ὅχι καὶ ὁ ἐμπνευσμένος καὶ ἐμπνέων καλλιτέχνης, ποὺ ἔφερε κάποιαν νέαν ἀποκάλυψιν τῆς φύσεως, ἰδιαιτέρως κατάλληλον πρὸς φιλολογικὴν χρησιμοποίησιν. Ἐξ ὅλων τῶν μεγάλων συγγραφέων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μόνον ὁ Μπερνάρντεν ντε Σαίν - Πιερ ἦτον ὁ μαθητὴς

ὅσον καὶ φίλος τοῦ Ρουσσώ. Οἱ ὑποστάντες τὴν καθαντὸ ἐπίδρασιν του εἶναι πολὺ ἀμφιβόλου φήμης. Εἰς τὴν Γερμανίαν γρηγορώτερον ἀπὸ παντοῦ ἄλλου ἡ ἐπίδρασις τοῦ Ρουσσώ ἔγινε βαθέως αἰσθητὴ εἰς ἀνθρώπους πνευματικοῦ τύπου ἐντελῶς διαφορετικοῦ. Καὶ τοῦτο, διότι εἰς τὴν χώραν αὐτὴν ἡ ὑποκειμενικὴ συγκινητικότης τοῦ Ρουσσώ, ἡ σταθερὰ προσφυγὴ του εἰς τὰ ὑπέροτατα πρότυπα τῆς φύσεως προσηρμόζοντο τόσον πολὺ εἰς τὸ γερμανικὸν πνεῦμα, ὥστε ἐνῆργουν ὡς ἄμεσος ἀπολυτρωτικὴ δύναμις. Ὁ Ρουσσώ ὑπῆρξεν ὁ κατ' ἐξοχὴν διδάσκαλος τοῦ Κάντ. Ὁ Φίχτε ἐμορφώθη ἐπίσης εὐρέως ἀπὸ τὸν Ρουσσώ καθὼς καὶ ὁ Ἔρνστερ καὶ ὁ Λέσσιγγ. Ὁ Γκαίτε, εἰς τὰς τελευταίας φάσεις τῆς μακρᾶς ἐξελίξεώς του, ἔτεινε πρὸς ἐν νεοκλασικὸν ἰδεῶδες καθαρῶς ἀντικειμενικόν, ποὺ βέβαια ἦτο μακρὰν ἀπὸ τὸ ἰδεῶδες τοῦ Ρουσσώ· ἀλλ' εἰς τὴν ἀρχὴν ὑπῆρξε μαθητὴς του ὅσον καὶ ὁ Κάντ. Ὁ Βέρθερος του εἶναι προφανῶς νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ Σαίν - Πιερ καὶ δυνατὸν νὰ μὴν ὑπῆρχε Φάουστ χωρὶς τὸν Ρουσσώ. Εἰς τὴν Γαλλίαν ἡ ρομαντικὴ κίνησις ἀνεπτύχθη μεγαλοπρεπῶς μόνον κατὰ τὸν δέκατον ἑνάτον αἰῶνα. Ἡ δὲ ἐπίδρασις τοῦ Ρουσσώ ἐξηπλώθη παντοῦ μέχρι σημείου· ὥστε, παρ' οἴαντι πρὸς τὴν παγκόσμιον ἀτμοσφαιρικὴν πίεσιν, παρήρχετο ἐνίοτε ἀπαρατήρητος καὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἀκόμη ποὺ τὴν ὑφίσταντο.

Ἡ στάσις τῆς Ἀγγλίας ἀπέναντι τοῦ Ρομαντισμοῦ καὶ τοῦ Ρουσσώ ὑπῆρξε διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν τῆς Γερμανίας καὶ Γαλλίας. Οἱ Γερμανοὶ ἔλαβον συνειδήσιν τῶν συγκεχυμένων ὁρμῶν των διὰ τοῦ Ρουσσώ. Οἱ Γάλλοι ἔπρεπε νὰ ὑποστοῦν μίαν βιαίαν μεταλλαγὴν. Ἀλλ' οἱ Ἀγγλοὶ ἦσαν ἥδη ρομαντικοὶ κατ' ἀρχὴν, ἔνεκα δὲ τούτου εἰς αὐτοὺς ἡ κίνησις δὲν ἠμποροῦσε νὰ προκαλέσῃ ἐπανάστασιν. Προσέτι ἡ φιλολογικὴ πνοὴ καὶ τὸ αἰσθητικὸν ἰδεῶδες τοῦ Ρουσσώ προήρχοντο ἀπ' εὐθείας ἢ ἐμμέσως ἐκ τῆς Ἀγγλίας· ἡ φιλοσοφία τοῦ Λόκε, ὁ Ρίτσαρντσον, ἡ ἀγγλικὴ ἀνεξαρτησία, ἡ ἀγγλικὴ ἐλευθερία εἶχαν ὑπεκκαύσει τὴν ἀμύλλαν ἢ ἐξεγείρει τὸν ἐνθουσιασμόν του. Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Ρουσσώ, ἀνεγνωρισμένη ἢ μὴ, ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ ρομαντισμοῦ, δὲν ἔκαμε τίποτε ἄλλο ἢ ν' ἀποδώσῃ εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὑπὸ μορφὴν μᾶλλον ἀποκαλυμμένην ὅ,τι εἶχε πάρει ἀπὸ αὐτὴν ὁ Ρουσσώ.

Εἰς τὴν Ρωσσίαν ἡ ἐπίδρασις τοῦ Ρουσσώ, ὅχι μόνον ὑπὸ τὴν στενῶς φιλολογικὴν ἔννοιάν της, εὐρίσκεται σήμερον εἰς τὸ ἀνώτατον σημεῖον της. Οἱ λόγοι οἱ ἀπαγγελλόμενοι εἰς τὴν Δούμαν εἶναι γεμίτοι ἀπὸ ἰδέας καὶ φράσεις ἀκόμη τοῦ «Κοινωνικοῦ Συμβολαίου». Εἶναι δὲ

περιττὸν νὰ προστεθῇ ὅτι ὁ Τολστόϊ ὑπῆρξεν ἀπὸ τῆς νεότητός του μαθητὴς τοῦ Ρουσσώ, καὶ ὅτι ὁ ἴδιος ἔλεγεν: τρέφω λατρείαν μᾶλλον ἢ θαυμασμόν πρὸς αὐτόν.

Ἐὰν στραφῶμεν ἀκόμη πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ τοὺς προπαγανδιστὰς τῆς αἰσθητικῆς ἐπαναστάσεως, δὲν θὰ ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ τὸν Ρουσσώ. Ὁ αὐστηρὸς Ἑμερσον εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ βυθίζει τὰς βαθεῖας του ρίζας. Ἡ Γεωργία Ἑλλιοτ ἦτο ἐπίσης ἐμπαθὴς θαυμάστρια τῶν «Ἐξομολογήσεων». Ἐλεγεν: Ὁ Ρουσσώ ἐκ τοῦ Ἀνθρώπου καὶ τῆς Φύσεως ἔκαμε δι' ἐμὲ νέον σύμπαν σκέψεως καὶ αἰσθηματος.

Κατὰ τὸν εἰκοστὸν αἰῶνα ἡ ἰδία δύναμις ζωογονεῖ ἀκόμη τὰς διαθέρμους καὶ εὐγενεῖς ψυχὰς, ποὺ ἀγωνίζονται νὰ πλάσουν ἐν νέον ἰδεῶδες. Ὁ Φρανσίς Ζάμ ἐξωγογήθη ἀπὸ τὸν Ρουσσώ· τὸν ἀπεκάλεσαν «νέον Ρουσσώ». Ὁ φιλόσοφος τῆς Γενεύης εἶναι ἐπὶ πλέον ὁ πρόδρομος τῶν σημερινῶν μας φιλοσοφῶν· τὰς προησθάνθη. Ὁ Οὐίλλιαμ Τζέιμς θεωρεῖται ὡς ὁ θεμελιωτὴς τοῦ πραγματισμοῦ· ἀλλ' ἡ ἀντίληψις τῆς «ἀληθείας» ὡς «ἀληθείας πρακτικῆς» μᾶλλον ἢ ὡς «ἐπιστήμης» ἐξετέθη τόσον σαφῶς εἰς τὸν «Αἰμίλιον» καὶ εἰς τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς «Νέας Ἑλοῦζας», ὥστε ὁ κ. Ἀλμπέρτος Σχίντς ἠδυνήθη ν' ἀποδείξῃ, ὅτι «ὁ μεγαλύτερος τῶν Πραγματιστῶν εἶναι καὶ θὰ μένῃ πιθανῶς ὁ Ζὰν - Ζὰκ Ρουσσώ». Τὸ αὐτὸ ἠμποροῦμεν νὰ εἰπώμεν καὶ διὰ τὴν μερογκσονικὴν φιλοσοφίαν, ποὺ εἶναι τόσον τῆς μόδας σήμερον, μὲ τὴν ὑποτίμησιν της ὅσον ἀφορᾷ τὸ λογικὸν καὶ μὲ τὴν ἐπιμονὴν της ἐπὶ τῆς ζωικῆς δυνάμεως τοῦ ἐνστίκτου: αἱ ἀρχαὶ αὐταὶ ἐτέθησαν μὲ λεπτομερείας ὀλιγότερον λεπτάς, ἀλλὰ ὅχι καὶ μὲ ὀλιγότεραν δύναμιν ἀπὸ τὸν Ζὰν - Ζὰκ. Ὁ Νίτσε, ὁ πλέον ἀξιοσημεῖωτος σκεπτόμενος καὶ ποὺ ἐξήσκησε τὴν περισσοτέραν ἐπίδρασιν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, εἶναι ὁ ἀντίπους τοῦ Ρουσσώ· καὶ ὅμως ἔχει τόσας ὁμοιότητας μὲ αὐτόν, ὥστε μένει πνευματικὸς συγγενὴς του. Ὁ Νίτσε εἶναι ὁ Ρουσσώ τῆς ἐποχῆς μας.

Μεταξὺ τῶν ἔργων τοῦ Ρουσσώ καὶ τῆς προσωπικότητός του ὑπάρχει ἡ ἁρμονία; Ἡ ἐξέτασις τοῦ ἔργου του ὅλων μὲ βλέμμα εὐρύτερον ἄγει εἰς ἀρνητικὴν ἀπάντησιν. Ὅ,τι μᾶς κάμνει ἐντύπων εἰς τοὺς μεγάλους προφήτας τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι ἡ πραγματικὴ ἐνότης τῶν δοξασιῶν τῆς ὁποίας ἔφεραν εἰς τὸν κόσμον: αἰσθανόμεθα κάποιαν πειστικὴν ἁρμονίαν μεταξὺ τῶν δοξασιῶν αὐτῶν καὶ τῆς προσωπικότητος

ποὺ κρύπτεται ὀπισθὲν των. Τοῦτο ὅμως δὲν συμβαίνει ἀκριβῶς καὶ μὲ τὸν Ρουσσώ. Ὁμοιάζει μᾶλλον μὲ θαυμάσιον ὄργανον ποὺ παρήγε μουσικὴν ἀνταποκρινομένην εἰς τὰς ποικιλοῦσας συγκινήσεις τῆς χειρὸς, ποὺ τὸ ἔκαμνε νὰ πάλῃ. Ὁ Ρουσσώ π. χ. εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀτομιστὴς καὶ ὅμως αἱ δοξασίαι του χρησιμεύουν ὡς θεμέλιον τοῦ σοσιαλισμοῦ ἀκόμη καὶ ὑπὸ τὰς πλέον καταθλιπτικὰς μορφάς του. Ἀκόμη βαθύτεραι φαίνονται αἱ ἀντιθέσεις μεταξὺ τῶν δοξασιῶν του καὶ τῆς ζωῆς του. Ἐνῶ π. χ. ἡξίου τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἔρωτος, ἦτον ἓνας αἰσθηματικὸς ἐρημίτης καὶ φιλήδονος.

Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου στηρίζονται τόσαι ἀμφισβητήσεις περὶ τοῦ Ρουσσώ: ὁ Ζὰν - Ζὰκ ἦτον ἓνας ἐκφυλισμένος καὶ ἡ διδασκαλία του ἄγει εἰς τὴν ἀποσύνθεσιν τῆς πολιτισμένης κοινωνίας. Ἐν τούτοις, ὅσον καὶ ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι ὑπάρχουν στοιχεῖα ἀληθείας εἰς τὴν γνώμην ταύτην, εἶναι δύσκολον νὰ ἐκλέξωμεν τὴν ἀποψιν ταύτην διὰ τὸ συνολικὸν συμπέρασμά μας περὶ τοῦ Ρουσσώ. Ὅταν ἀναλογισθῶμεν ὅτι οἱ ὑψηλότεροι ἀγῶνες τῶν εὐγενεστέρων ψυχῶν, κατὰ τὸ διάστημα ἐνὸς αἰῶνος καὶ πλέον, ἐνεπνεύσθησαν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἀπὸ τὸν ἀνθρώπον αὐτόν, καθίσταται προφανὲς ὅτι τὸ νὰ στιγματίσωμεν τὸν Ρουσσώ εἶναι ὡς νὰ ρυπάνωμεν τὴν ἀνθρωπίνην μας φύσιν. Ὅσον καὶ ἂν εἶναι παραλογισμὸς, τὸ νὰ θεωρῶμεν τὸν Ρουσσώ ἢ οἰονδήποτε ὡς τὴν ἀρχικὴν αἰτίαν μιᾶς μεγάλης κοινωνικῆς κινήσεως, εἶναι ἀναμφίβολον ὅτι αὐτὸς περισσότερον καθε αἰῶνος ἔδωκε τὸν τύπον του εἰς τὰς διανοητικὰς μας ἐνεργείας καὶ διέμορφωσε τὸ ἰδεῶδες μας. Ὁ ἐρημίτης αὐτὸς μᾶς ἔδωκε τὴν δύναμιν ν' ἀνανεώσωμεν τὸ αἰσθημά μας διὰ τὴν θρησκείαν, τὸν ἔρωτα, τὴν φύσιν.

Διὰ νὰ ἴδωμεν ὅμως καλὰ τὸν Ρουσσώ, πρέπει νὰ τὸν ἀντικρίνωμεν ἀπ' ἐνὸς ὡς τὸ ὕλικόν μεγαλοφυὲς ὄργανον, ἓνα αὐτὸν δονούμενον ἐκ θαυμασίας μουσικῆς ὑπὸ τὴν πνοὴν ὅλων τῶν μεγάλων ἀνέμων τοῦ πνεύματος, καὶ ἀπ' ἐτέρου ὡς ἀνθρώπον διαστρεβλωμένον, θλιβόμενον ἐξ ἀδυναμιῶν περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ ἐν τούτοις ἀγωνιζόμενον πάντοτε διὰ τὸ ἰδεῶδες. Ὑπὸ τὸν διπλοῦν αὐτὸν χαρακτήρα, τὸν πνευματικὸν καὶ ἀνθρώπινον αὐτοχρόνως τύπον, καταλήγομεν εἰς τὸ ἐννοήσωμεν μέρος τῆς γοητείας τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Ρουσσώ καὶ πῶς τὰ πλέον ἀνόμοια πρόσωπα — ὁ μαρκήσιος Σὰν καὶ ὁ Ἑμερσον, ἡ Καρλόττα Κορνταί καὶ ὁ Ἐμμανουήλ Κάντ — προσέκλιναν εὐσεβῶς πρὸ τοῦ θυσιαστηρίου του.

ΜΑΝΟΥΗΛ ΚΩΣΤΑΝΤΑΣ

Η ΝΕΚΡΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ*

— ΤΡΑΓΩΔΙΑ —

ΠΡΑΞΙΣ Γ'

Ἡ αἰθουσα τῆς Α' πράξεως. Ἡ μεγάλη ταρράτα εἶναι ἀνοιχτή. Ψηλὰ ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς κολόνες, φαίνεται ὁ οὐρανός, παλλόμενος ἀπὸ ἄστρα. Ἀπάνω στὸ κατάφορτο τραπέζι, ἓνα καντηλέρι ἀναμμένο. Βαθεῖα εἶναι ἡ σιωπή.

ΣΚΗΝΗ Α'

Ἡ ANNA κάθεται κοντὰ στὰ σκαλοπάτια ποὺ ἀνεβαίνουν στὴν ταρράτα. Ἡ νυχτιάτικη πνοὴ δροσιζει τὸ χλωμὸ πρόσωπό της, γυρισμένο πρὸς τὰ ἄστρα, ἀόρατα γι' αὐτήν. Στὴν ἀρχὴ ἡ ὁμιλία της εἶναι πολὺ ζωηρὴ σὰν νὰ τὴν κινῇ ἐλαφρὸ μεθύσι. Ἡ ΤΡΟΦΟΣ γονατισμένη ἐμπρὸς της, μελαγχολικὴ καὶ ὑποταγμένη.

ANNA, ἀπλόνει τὰ χέρια πρὸς τὴ νύχτα — Ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἔρχεται κάποιος ἀγεράκι... Ἀρχίζει ἄνεμος, αἶ βάβω; Δὲν αἰσθάνεσαι τὴ μυρωδιὰ τῆς μυρτιάς;

ΤΡΟΦΟΣ — Εἶν' ὁ ἀγέρας τῆς στεριάς.

ANNA — Ἀνασένει ἡ γῆς. Εἶναι λίγη ὥρα ποὺ πήγαμε μὲ τὴ Λευκὴ στὴν πηγὴ, καὶ φύλλο δὲν κουνοῦσε. Τέλεια ἡρεμία. Γιὰ νὰ μὴ τὴν ταράξωμε, λέξι δὲν ἐλέγαμε μονάχα, ἡ πηγὴ θορυβοῦσε καὶ χαιρότανε... Ἐπρόσεξες ποτέ, βάβω, τὴ φωνὴ τῆς πηγῆς αὐτῆς;

ΤΡΟΦΟΣ — Πάντα τὸ ἴδιο πρᾶμα λέει τὸ νερό.

ANNA — Ὅχι, ὄχι. Τὴ στιγμὴ ποὺ ἡ Λευκὴ κ' ἐγὼ λέξι δὲ μιλοῦσαμε, χίλια πράγματα ἔλεγε τὸ νερό, καὶ τᾶνοιωθα τόσο πειστικά... Μὲ πείσει νὰ κάνω ἐκεῖνο ποὺ πρέπει νὰ γείνη, βάβω, τὸ νερό αὐτό, τὸ ἀγνό, ποὺ ἔρχεται μέσ' ἀπὸ τὰ βάθη, μέσ' ἀπὸ τὰ βάθη...

ΤΡΟΦΟΣ, ἀνήσυχη — Τί θὲς νὰ κάνης; Τί θὲς νὰ κάνης;

ANNA — Νὰ φύγω, νὰ φύγω πολὺ μακριά...

ΤΡΟΦΟΣ — Νὰ φύγης; Ποῦ;

ANNA, μὲ φωνὴ κοιμένη καὶ βιαστικά — Θὰ τὸ μάθης; θὰ τὸ μάθης... Ἐννοια σου, μὴν ἀνησυχῆς, βάβω μου. Τὸ δρόμο αὐτὸν θὰ τὸν πάρω μονάχη, χωρὶς νὰ μὲ ὀδηγῆς ἐσύ. Δὲ θάχω πειὰ ἀνάγκη νὰ στηρίζωμαι σ' ἐσένα. Στὰ μάτια μου θὰ γείνη φῶς... Τί ἔλεγες γιὰ τὰ μάτια μου προχθές; «Γιατί ὁ Θεὸς νὰ σοῦ δώσῃ τόσο ἔμορφα μάτια, ἂν ἦταν γιὰ νὰ μὴ ξαναἰδοῦν τὸ φῶς;» Βλέπεις, βάβω: θυμοῦμαι τὰ λόγια σου καὶ τώρα, τὸ ξέρω πῶς τὰ μάτια μου εἶναι ἔμορφα.

ΤΡΟΦΟΣ — Πῶς μιλεῖς ἀπόψε! Κάτι κρύβουν,

κάτι κρύβουν τὰ λόγια σου... Μὰ ἐγὼ εἶμαι μιὰ γρηοῦλα...

ANNA, μὲ συγκίνησι ξαφνικὴ, βάνοντας τὰ χέρια πάνω στοὺς ὤμους τῆς τροφῆς — Εἶσαι ἡ γρηοῦλα ἡ ἀγαπημένη μου. Εἶσαι ἡ πρώτη καὶ ἡ στερνὴ μου ἀγάπη, βάβω. Πάντα ἔνοιωσε μέσα της ἡ ζωὴ μου τὸ γάλα ποὺ βύζαξα ἀπὸ τὸ στῆθος σου. Μαράθηκε τὸ στῆθος σου, μὰ ἡ καλωσύνη σου μεγάλωσε μέρα μὲ τὴν ἡμέρα. Μὲ κρατοῦσες ἀπὸ τὸ χέρι σὰν δὲν μποροῦσαν ἀκόμα τὰ ποδαράκια μου νὰ βροῦν τὰ βήματά τους. Καὶ τώρα μὲ τὴν ἴδια πιστὴ ἀφοσίωσι μὲ ὀδηγεῖς στὸ φοβερὸ σκοτάδι. Εἶσαι ἀγία, βάβω. Μέσ' στὴν ψυχὴ μου εἶναι ἓνας παράδεισος γιὰ σένα...

ΤΡΟΦΟΣ — Μὴ μὲ κάνης νὰ κλάψω...

ANNA, τὴν ἀγκαλιάζει — Ἀ, συχώρεσέ με, συχώρεσέ με! Πρέπει νὰ σὲ κάνω νὰ κλάψης.

ΤΡΟΦΟΣ, τρομαγμένη, τραβιέται ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά της καὶ τὴν κυττάζει στὸ πρόσωπο — Γιατί, γιατί μιλεῖς ἔτσι; Γιατί μὲ σφίγγεις ἔτσι;

ANNA, προσπαθεῖ νὰ διασκεδάσῃ τὴν ἀνησυχία της — Ὅχι, ὄχι... Τίποτε, τίποτε... Σοῦ μίλησα ἔτσι, γιατί τώρα πειὰ καμιὰ χαρὰ δὲ μπορῶ νὰ σοῦ δώσω, βάβω μου, καμιὰ χαρὰ πειὰ...

ΤΡΟΦΟΣ — Τίποτε δὲ μοῦ κρύβεις; Δὲ θὲς νὰ γελάσης τὴ γρηοῦλα σου; Δὲ θὲς νὰ τὴ γελάσης;

ANNA — Ὅχι, ὄχι... συχώρεσέ με. Δὲν ἤξερω τί λέω, ἀπόψε. Δὲ ξέρω τί αἰσθάνομαι... Ἐχω μιὰ παράξενη φλυαρία. Τώρα δά, ἔνοιωθα τὸν ἑαυτό μου ἐλαφρὸ, σὰν νάθελα νὰ πετάξω ἔνοιωθα σχεδὸν χαρούμενη μιλοῦσα, μιλοῦσα...

Κ' ἔξαφνα μ' ἐπίασε πάλι ἡ μελαγχολία καὶ σ' ἔκανα νὰ πονέσης... Τώρα πέρασε αἰσθάνομαι καλύτερα ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ σ' ἀγκάλιασα, βάβω. Θὰ ἦθελα νὰ μὲ πάρης στὰ γόνατά σου, νὰ μοῦ πῆς περασμένα πράγματα ποὺ θυμᾶσαι γιὰ μένα, γιὰ μένα, ἀπὸ τότε ποὺ ζοῦσε ἡ μητέρα μου... Θυμᾶσαι; θυμᾶσαι; θυμᾶσαι;... [Διακοπή]. Ἀ, γιατί νὰ μὴ μοῦ δώσῃ ὁ Θεὸς ἓνα παιδί, ποὺ τόσο τὸ ποθοῦσε ἐκεῖνος; Γιατί; Θὰ ἦταν ἡ σωτηρία μου! Ποτὲ μητέρα δὲν ἀγάπησε τὸ σπλάχνο της, ὅπως θὰ τὰγαποῦσα ἐγώ. Ὅλα τὰ ἄλλα πειὰ θὰ μοῦ ἦταν ἀδιάφορα. Ὅλοένα, ἀδιάκοπα, θὰ πότιζα τὴ ζωὴ του μὲ τὸ γλυκύτερο ἄρωμα τῆς δικῆς μου ζωῆς. Ὅλοένα θὰ ἔσκυβα πάνω στὴν ψυχούλα του, νὰ βλέπω τὸ πορτραῖτο ποὺ θὰ τοῦ ἐμοιαίξε, ἀπαράλλαχτο καὶ ἡ στοργή του γιὰ μένα, θὰ μοῦ ἦταν ἀγαπητότερη ἀπὸ τὸ φῶς... Μὰ ἐκεῖ-

Ζητωμένη

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΑΣΚΕΣ — ΜΑΡΙΚΑ ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ
*Υπὸ Ζ. Α. Παπαντωνίου

νος ποὺ μ' ἔκαμε στεῖρα, ἐπῆρε καὶ τὸ φῶς μου. Νὰ εἶναι τιμωρία γιὰ κάποιο ἁμάρτημα, βάβω; Πές μου. Κάποιο μεγάλο ἁμάρτημα. [Διακοπή. Τῆς Τροφῆς τὰ μάτια εἶναι γεμάτα δάκρυα]. Πόσο γλήγορα μ' ἄφησε ἡ μητέρα μου! Μ' ἐλάτρευε, καὶ ὁμως δὲν ἦταν εὐτυχισμένη... Τὸ ξέρεις ἐσύ. Ξέρεις τὴν αἰτία ποὺ πέθανε. Ποτὲ δὲν ἠθέλησε, βάβω, νὰ μοῦ πῆς γιατί πέθανε... οὔτε πῶς πέθανε.

ΤΡΟΦΟΣ, ταραγμένη, διστακτικὴ — Ἐνας πυρετός, ἓνας ξαφνικὸς πυρετὸς τὴν πῆρε, μέσα σὲ μιὰ νύχτα. Δὲν τὸ ἤξερες αὐτό;

ANNA — Ἀ, ὄχι, ὄχι, δὲν ἦταν πυρετός. Γιατί ποτὲ νὰ μὴ μοῦ πῆς τὴν ἀλήθεια;

ΤΡΟΦΟΣ — Δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ ἀλήθεια;

ANNA — Ὅχι, ἡ ἀλήθεια δὲν εἶναι αὐτή. Ἀποβραδὺς ἡ μητέρα μου εἶχε μείνει στὸ προσκέφαλό μου καὶ τὴ στιγμὴ ποὺ ἀποκοιμήθηκα, ἔνοιωθα τὰ φιλιά της στὸ πρόσωπό μου καὶ καί, θερμὸ σὰν δάκρυ... Ἀ, ὁ ὕπνος μου ἦταν τόσο δυνατός, ποὺ νίκησε τὴν ἀόριστη θλίψι τῆς παιδικῆς μου ψυχῆς. Καὶ μοῦ φάνηκε, ὥς

τὴν τελευταία στιγμὴ, πῶς μ' ἔρραине στὰ μάγουλα, στὸ λαιμό, στὰ χέρια, μὲ τὰ μουσκεμένα τριαντάφυλλα ποὺ εἶχα ξεφυλλίσει ἐκεῖνο τὸ πρωὶ στὴ στέρνα τοῦ περιβολιοῦ. Αὐτὴ εἶναι ἡ τελευταία εἰκόνα ποὺ εἶδα, τῆς μητέρας μου... Ἀργότερα, ἦρθες νὰ μὲ ξυπνήσης καὶ μὲ ρώτησες ἂν τὴν εἶχα ἰδῇ, καὶ πότε καὶ πῶς μοῦ εἶχε πῆ καλὴνύχτα. Καὶ ἦταν πιασμένη ἡ ἀναπνοή σου. Ὅμως ξανακοιμήθηκα, ἀκούοντας κάτω στὸν κῆπο βήματα ἀνθρώπων ποὺ καί ζητοῦσαν. Καὶ τὸ πρωῒ, μόλις ξημέρωσε, ἦρθες πάλι καὶ μ' ἐξύπνησες, καὶ μ' ἐτύλιξες μ' ἓνα σκέπασμα, καὶ μὲ πῆρες στὰ χέρια σου. Ἐτοίμες ἐσύ. Μὲ πῆρες σὲ ἄλλο δωμάτιο, ὅπου μιλοῦσες σιγὰ, καὶ ὅλοι μιλοῦσαν σιγὰ καὶ ἦταν χλωμοί... Καὶ ποτὲ πειὰ δὲν τὴν ξαναεἶδα... Καὶ ὕστερα, ὅταν ξαναγυρίσαμε στὸ περιβόλι μας, πάντα μὲ τραβοῦσες μακριὰ ἀπ' τὴ στέρνα καὶ πάντα, ὅταν ἦσουν ἐκεῖ κοντά, σ' ἄκουσα καί νὰ λές, σὰν προσευχή... [Διακοπή]. Πές μου τὴν ἀλήθεια! Πές μου τὴν ἀλήθεια! Γιατί θέλησε τὸ θάνατο;

* Τέλος...—Ἡ ἀρχὴ εἰς τὸ τεῦχος τῆς 15-30 Ἰουνίου.

ΤΡΟΦΟΣ, σὲ μεγάλη ταραχή — "Οχι, ὄχι... δὲν ἠθέλησε...

ANNA — Ποτὲ δὲ θὰ τὸ μάθω;

ΤΡΟΦΟΣ — "Α, πάντα προσπαθεῖς νὰ μοῦ θυμίζεις τὸν πόνο μου.

ANNA, τὴν χαϊδεύει — Συχώρεσέ με, συχώρεσέ με. Σ' ἔκανα νὰ πονέσης. [Διακοπή]. Αἰσθάνεσαι τὴ μυρωδιά τῆς μυρτιάς, τί δυνατὴ ποὺ εἶναι; [Σηκώνεται καί, γυρισμένη πρὸς τὸν ἀνοιχτὸν ἐξώστη, ἀναπνέει τὸ ἄρωμα, ἀπλόνει τὰ χέρια]. Ἀρχισε ὁ ἄνεμος. Χτυπᾷ σὰν κρύσταλλο ἀνάμεσα στὰ δάχτυλά μου. Μήπως εἶναι ἀνοιχτὴ ἡ πόρτα τῆς κάμαράς μου;

ΤΡΟΦΟΣ — Ναί.

ANNA — "Ολα τὰ παράθυρα εἶναι ἀνοιχτά;

ΤΡΟΦΟΣ — Ναί, ὅλα.

ANNA — Περνᾷ ὁ ἄνεμος σὰν ποτάμι ἄρωματισμένο. Ποῦ νὰ εἶναι ἡ Λευκή;

ΤΡΟΦΟΣ — Στὴν κάμαρά της, βέβαια. Θέλεις νὰ τὴν καλέσω;

ANNA — "Οχι, ὄχι, ἄφησέ τὴν νὰ ἡσυχάσῃ τὴν καυμένη! Στὴν πηγὴ, ἦταν τόσο δυνατὴ ἡ μυρωδιά τῆς μυρτιάς, ποὺ κόντευε νὰ λιγοθυμίσῃ. Τὴν ὥρα ποὺ γυρίζαμε, τὴν ἐνοιοῦθα νὰ κλονίζεται. Δυὸ-τρεῖς φορές τὴν κράτησα μὴν πέσῃ... Βλέπεις τί σταθερὸ εἶναι τὸ βῆμα μου, βάβω! Ἐγὼ τὴν ὁδηγοῦσα. Θαρρῶ πὼς θὰ μποροῦσα, μόνη νὰ πάω στὴν πηγὴ καὶ μόνη νὰ γυρίσω...

ΤΡΟΦΟΣ — Μά, γιατί τόσο μιλεῖς γιὰ τὴν πηγὴ αὐτή;

ANNA — "Ολους ἐμᾶς μᾶς καλεῖ σὰν πηγὴ ζωῆς. Δὲν εἶναι τὸ μόνο ζωντανὸ πρᾶμα στὸν τόπον αὐτόν, ποὺ ὅλα εἶναι νεκρά; Αὐτὴ μονάχα σβύνει τὴ δίψα μας καὶ ὅλοι μας, διψασμένοι, ζητοῦμε καταφύγιο στὴ δροσιά της. "Αν δὲν ἦταν καὶ αὐτή, κανεὶς ἐδῶ δὲ θὰ μποροῦσε νὰ ζήσει. θὰ πεθαίναμε ὅλοι ἂν ἐτύχαινε νὰ στερέψῃ.

ΤΡΟΦΟΣ — Μά, γιατί νὰ ῥθοῦμε στὸν καταρριμμένον αὐτὸ τόπο; Τὸ καλοκαίρι ἐδῶ εἶναι σὰν κόλαση. Πρέπει νὰ φύγωμε. Πότε θὰ φύγωμε;

ANNA — Γλήγορα, γλήγορα, βάβω.

ΤΡΟΦΟΣ — Ἀλήθεια, εἶναι καταρριμμένος ἅπ' τὸ Θεὸ ὁ τόπος αὐτός. Κάθε μέρα γίνεται λιτατεία στὸν Προφήτ' Ἡλία. Ἀπόψε ὅλος ὁ κάμπος εἶναι γεμάτος φωτιές. Μὰ οὔτε στάλα νερὸ δὲν πέφτει. Νὰ ἔβλεπες τὸ ποτάμι! Τὰ χαλῖα, στεγνὰ καὶ ἀσπρισμένα σὰν κόκκαλα νεκρῶν.

ANNA — "Ο Ἰναχος! Τὸν πέρασε προχθὲς ὁ Ἀλέξανδρος, τὴ μεγάλη μέρα τῶν εὐρημάτων... [Ψάχνοντας, κάθεται στὸ τελευταῖο σκαλοπάτι]. Θές, βάβω, νὰ σοῦ πῶ τὴν ἱστορία του; Ἦταν μιὰ φορὰ ἓνας βασιλεὺς, ποὺ τὸν λέγανε Ἰναχο· κι ὁ

βασιλεὺς εἶχε μιὰ κόρη ποὺ τὴ λέγανε Ἰώ, τόσο ἔμορφη, τόσο ἔμορφη, ποὺ ἓνας ἄλλος βασιλεὺς, παντοδύναμος, ὁ βασιλεὺς τοῦ Κόσμου, τὴν ἀγάπησε. Μὰ ἡ γυναῖκα του ἅπ' τὴ ζήλεια τῆς τὴν ἔκανε μοσχάρι, ἄσπρο σὰν τὸ χιόνι, καὶ τὴν ἔδωσε στὸ δράκοντα τὸν Ἄργο νὰ τὴν φυλάγῃ, ποὺ εἶχε μάτια ἑκατό. Καὶ ὁ δράκοντας ὁ φοβερός ἔβροκε τὸ ἄσπρο τὸ μοσχάρι κάτω ἐκεῖ στὸ πλάι τῆς θάλασσας, στῆς Λέρνης τὸ λειβάδι. Καὶ νύχτα μέρα τὴν φύλαγε μὲ τὰ ἑκατό του μάτια. Ὁ βασιλεὺς τοῦ Κόσμου ἔστειλε τότε τὸ βασιλόπουλο τὸν Ἑρμῆ, νὰ σκοτώσῃ τὸ δράκοντα καὶ νὰ πάρῃ τὴν κόρη· τὸ βασιλόπουλο πῆγε στὸ λειβάδι, καὶ ἄρχισε νὰ παίξῃ τὴ φλογέρα τόσο γλυκά, ποὺ ὁ δράκοντας ἀποκοιμήθηκε· τότε τὸ βασιλόπουλο, πῆρε μὲ τὸ σπαθὶ τὸ κεφάλι τοῦ δράκοντα ποὺ εἶχε μάτια ἑκατό. Μὰ ἡ ζηλειάρα ἡ γυναῖκα τοῦ βασιλεὺς ἔστειλε κακὴ μυῖνα, ποὺ κόλλησε στὰ πλευρὰ τοῦ μοσχarioῦ. Τρελὸ ἀπὸ τὸν πόνο τὸ μοσχάρι, ἔτρεχε, ἔτρεχε, ἔτρεχε, πέρασε ποτάμια καὶ βουνά, χωρὶς στιγμὴ νὰ σταματήσῃ, πεινασμένο, διψασμένο, καταπονεμένο, ὅπου τὸ στόμα του ἔβγανε ἀφροὺς καὶ βογγοῦσε... Τέλος ἔφτασε σὲ μιὰ μακρινὴ πολιτεία, κ' ἐκεῖ φάνηκε ὁ βασιλεὺς ποὺ τὴν ἀγαποῦσε, καὶ τὴν ἄγγιξε μὲ τὸ χέρι του, καὶ τὴν ἡμέρεψε, καὶ ξαναγίνηκε ἡ ἔμορφη βασιλοπούλα. Καὶ ἔκανε μὲ τὸ βασιλεὺς ἓνα παιδί μαῦρο. Καὶ ἀπὸ τὸ μαῦρο παιδί, ὕστερα ἀπὸ πέντε γενεές, γεννήθηκαν οἱ Δαναῖδες, οἱ πενήντα Δαναῖδες. [Σκύβει πάνω στὴν τροφὴ ποὺ ἔγειρε τὸ κεφάλι σὰν μισοκοιμισμένη]. Κοιμᾶσαι, βάβω;

ΤΡΟΦΟΣ, ἀνασηκώνεται — "Οχι, ὄχι. Ἀκούω...

ANNA — Νυστάζεις, βάβω μου. Μιὰ φορὰ μοῦλεγες ἐστὶν παραμύθια νὰ μὲ κοιμίσῃς... Πήγαινε, πήγαινε νὰ πλαγιάσῃς. Ἐγὼ θὰ περιμένω τὸν Ἀλέξανδρο.

ΤΡΟΦΟΣ — "Οχι. Δὲ νυστάζω... Μὰ εἶναι τόσο γλυκεῖα ἡ φωνή σου...

ANNA — "Ο Ἀλέξανδρος εἶναι στὴν κάμαρά του;

ΤΡΟΦΟΣ — Ναί, στὴν κάμαρά του εἶναι.

ANNA — Ἀκουσα ποὺ ἔκλεισε τὴν πόρτα καὶ γύρισε τὸ κλειδί...

ΤΡΟΦΟΣ — Θέλεις νὰ τὸν φωνάξω;

ANNA — "Οχι, ὄχι... Ἴσως νὰ θέλῃ νὰ μείνῃ μόνος. Ἴσως νὰ ἐργάζεται. [Προσέχει ν' ἀκούσῃ]. Κάποιος ἀνεβαίνει. [Ἡ Τροφὸς σηκώνεται καὶ πηγαίνει πρὸς τὴ θύρα δεξιὰ].

Σ Κ Η Ν Η Β'

Ὁ ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ μπαίνει δισταχτικός. Φαίνεται νὰ ἔχῃ ἐλαφρώσει λίγο ὁ πόνος του. Εἶναι καταπονεμένος. Ἡ θλίψη του φαίνεται ὄχι τόσο σκληρή, ἴσως νὰ ἔκλειψε.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, πηγαίνει πρὸς τὴν τυφλὴν σάν κάπως ταπεινωμένος — Εἰσθε ἐδῶ, Ἄννα... Εἰσθε μόνη... .

ΑΝΝΑ, σηκώνεται καὶ τοῦ δίνει τὸ χέρι — Περίμενα, κάποιος νὰ ῥθῇ. Ὁ Ἀλέξανδρος εἶναι ἀκόμα στὴν κάμαρά του, καὶ ἡ Λευκὴ... . Θαρρῶ πὼς πλάγιασε. Ἐκόντειπε νὰ λιγοθυμῇ, ἐκεῖ, στὴν πηγὴ, ἀπὸ τὴ δυνατὴ μυρωδιὰ τῆς μυρτιάς. [Πρὸς τὴν Τροφὴ] Πήγαινε, βάβω. Θὰ σὲ φωνάξω. [Ἡ Τροφὴ βγαίνει ἀπὸ τὴ δευτέρη θύρα ἀριστερά].

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ἄ, κόντειπε νὰ λιγοθυμῇ!

ΑΝΝΑ — Μιὰ ζάλη... . Μὰ ἔβαλε τὰ χέρια της στὸ νερό, καὶ πέρασε. Καὶ τὴν ὠδήγησα ἐγώ. Ξέρω καλὰ τὸ δρόμο. Θαρρῶ πὼς θὰ μπορούσα νὰ πάω στὴν πηγὴ καὶ νὰ γυρίσω μόνη μου... .

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ποτὲ δὲ θὰ χάσετε τὸ δρόμο σας... .

ΑΝΝΑ — Σ' αὐτὸ τὸ δρόμο ποτέ... .

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Θέλετε νὰ καθίσετε, Ἄννα;

ΑΝΝΑ — Ὁχι. Ἦθελα νάνέβω λίγο στὴν ταρράσα. Ἡ νύχτα πρέπει πὼς εἶναι θαῦμα. [Ὁ Λεονάρδος τὴν βοήθει ν' ανέβῃ. Σταματοῦν καὶ οἱ δύο στὸ μεταξὺ τῶν κλόνων. Ἡ Ἄννα πλησιάζει τὴ μιά κλόνα, μὲ τὸ πρόσωπο γυρισμένο πρὸς τὸν οὐρανόν].

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Εἶναι θαῦμα. Τόσο φωτεινὴ, πὺν ξεχωρίζουν ὅλοι οἱ ὀγκόλιθοι τῶν τειχῶν, στὴ νεκρὴ πολιτεία.

ΑΝΝΑ — Τὴν ὀνομάζετε νεκρὴ, τὴ Χρυσὴ Πόλι; Ἐλεγα πὼς γιὰ σὰς θὰ ἦταν περισσότερο παρὰ ζωντανή. Ἐλεγα πὼς ἐσεῖς γιὰ πάντα θὰ βλέπατε αὐτὸ πὺν μονάχα ἐσεῖς ἔχετε ἰδῇ.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ὡ, εἶναι νεκρὴ, νεκρὴ... . Μοῦ ἔδωσε ὅ,τι μπορούσε νὰ μοῦ δώσῃ. Τώρα πειὰ ἀπόμεινε ἓνα κοινὸ κοιμητήριον. Οἱ πέντε τάφοι ἔμειναν πέντε στόματα ἄμορφα καὶ ἀδειανά.

ΑΝΝΑ — Πὺν θὰ ξαναπεινάσουν... . [Διακοπή].

Κυττάζετε τὰ ἄστρα;... .

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ποτὲ δὲν ἦταν ἔτσι λαμπερά. Τόση εἶναι ἡ λάμψη τους, γλήγορη καὶ δυνατὴ, πὺν φαίνονται τὸ ἓνα πλάι στ' ἄλλο. Ἡ Μεγάλῃ Ἀρκτος σὲ φοβίζει σχεδόν. Λαμποκοπᾷ σάν νὰ ἦταν μέσα στὴν ἀτμοσφαῖρα τὴ δική μας. Ὁ Γαλαξίας φαίνεται νὰ πάλλεται σάν ἓνα μακρὸν πέπλο.

ΑΝΝΑ — Ἄ, βλέπετε τέλος πάντων καὶ σεῖς τὴν ἔμορφη τοῦ οὐρανοῦ! Ὁ Ἀλέξανδρος ἔλεγε πὼς, μαγεμένος μὲ τοὺς τύμβους, λησιμονήσατε τ' οὐρανοῦ τὴν ἔμορφη.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Γιὰ νὰ κυττάξῃ κανεὶς τὰ ἄστρα, πρέπει νὰ εἶναι καθάρια τὰ μάτια.

ΑΝΝΑ — Δὲ σὰς ἔδωσε ἡ Λευκὴ τὸ γιαιτρικὸ πὺν σὰς εἶπε, γιὰ τὰ μάτια σας;

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, μὲ φωνὴ τρομαγμένη — Ναί! Καὶ ἀρχίζουν νὰ γιαιτρεύονται.

ΑΝΝΑ, — μὲ γλυκύτητα, προσπαθοῦσα νὰ πλησιάσῃ πρὸς τὴν ψυχὴ του — Ἐχετε τίποτε μὲ τὴν ἀδελφή σας, Λεονάρδε;... .

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, ἀνατριχιάζει — Ἐγώ;

ΑΝΝΑ — Πολλὲς φορές, πολλὲς φορές, Λεονάρδε, ἐνοιῶσα τὴν ταραχὴ σας ὅταν ἡ Λευκὴ ἦταν ἐμπρὸς ἢ ὅταν σὰς μιλοῦσε κανεὶς γι' αὐτήν... .

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, τρέμει — Νοιώσατε... .

ΑΝΝΑ, — Δὲν ἔχετε ἐμπιστοσύνη σ' ἐμένα; Δὲ νομίζετε τὴν ψυχὴ μου ἄξια, νὰ δεχθῇ τὴν ἀλήθεια; Αὐτὴ, πὺν εἶναι μακρυνὰ ἀπὸ τὴ ζωὴ, Λεονάρδε, μακρυνὰ ἀπὸ τὴν ἔμορφη καὶ σκληρὴ ζωὴ τὴν ἡλιοφωτισμένη;

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Γιὰ ποιὰν ἀλήθεια μοῦ μιλάτε, Ἄννα; Γιὰ ποιὰν ἀλήθεια;

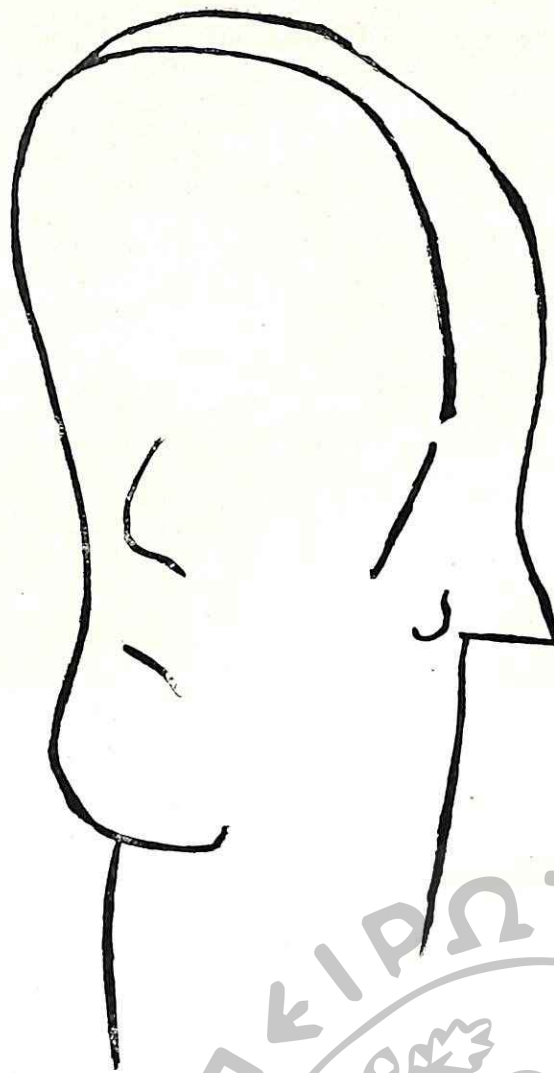
ΑΝΝΑ — Γιὰ τὴν ἀλήθεια πὺν τὴ γνωρίζω τώρα πειὰ, καὶ πὺν κανεὶς δὲ μπορεῖ νὰ τὴν κρύψῃ, καὶ κανεὶς δὲ μπορεῖ νὰ τὴν ἀλλάξῃ... . πὺν κανεὶς δὲ μπορεῖ νὰ τὴν ἀλλάξῃ... . [Τρομαγμένος καὶ σαστισμένος ὁ Λεονάρδος τὴν κυττάζει, ἀκουμπισμένος στὴν ἄλλη κλόνα]. Σὰς νοιώθω ταραγμένο, ἀνήσυχον, τρομαγμένο... . Ξέρω πὼς ὑποφέρετε. Καὶ πονεῖτε ὅχι μονάχα ἐσεῖς, ὅλοι μας πονοῦμε. Καὶ καθέννας ἀπὸ μὰς θέλει νὰ κρύψῃ ἀπ' τὸν ἄλλον τὸν πόνο του. Καὶ καθέννας ξέρεῖ πὼς ἀδικεῖ ἔτσι καὶ τὸν ἑαυτὸ του καὶ τοὺς ἄλλους. Καὶ μένομε ἄτολμοι καὶ δισταχτικοὶ καὶ ταπεινωμένοι, τὴ στιγμὴ πὺν ἡ ἀλήθεια εἶναι θρονιασμένη δίπλα μας καὶ μὰς κυττάζει μὲ τὴ ματιὰ της τὴν ἀμείλικτη.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Δὲν καταλαβαίνω, Ἄννα.

ΑΝΝΑ — Φοβᾶσθε μὴ μὲ λυπήσετε! Ἄν ἀναγνωρίζετε τὴν ψυχὴ μου κάποια εὐγένεια, ἂν νομίζετε πὼς τόσα χρόνια ἤμουν ἡ ἄξια καὶ καλὴ συντροφίσσα ἐκείνου πὺν τὸν ἀγαπᾶτε καὶ τὸν θανιάζετε περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον, ἂν ἀξίζω τὴν ἀδελφικὴ καλωσύνη πὺν μοῦ δείξατε πάντα, Λεονάρδε, μὴ φοβᾶσθε νὰ μὲ λυπήσετε ὅπως θὰ ἐκάνετε μ' ἓνα ἀδύνατο πλάσμα πὺν δὲ θὰ μπορούσε νὰ κυττάξῃ κατάματα τὸν πόνο! Δὲ μὰς ἀκούει ἄλλος ἀπὸ τῆς νύχτας τὴν πνοή. Εἶναι ἡ στιγμὴ πὺν μπορεῖ νὰ πωθῇ μεταξὺ μας ὅ,τι ἔχομε πὺν σοβαρό. Κάθε ἀναβολὴ θὰ εἶναι ἀδυναμία, ἴσως κίνδυνος... .

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, πτοημένος, τρέμων — Μὲ τρομάζετε... . τὰ λόγια σας, δὲν τὰ περίμενα.

ΑΝΝΑ — Τόσον καιρὸ τώρα, νοιώθω νὰ ὑποφέρετε. Τόσον καιρὸ τώρα, νοιώθω μέσ' στὸ σκοτάδι μου... . πὼς νὰ σὰς πῶ, πὼς νὰ σὰς πῶ... . νοιώθω κάτι νὰ πλέκεται, σιωπηλά, μυστικά, κάτι ἄπιαστο, πὺν μὲ σφίγγει ὅμως, μὲ πνίγει κάποτε... . Ἄ, δὲ μπορῶ πειὰ νὰ ζήτω ἔτσι. Θέλω νὰ ζήσω μὲ τὴν ἀλήθεια μόνο αὐτὴ τουλάχιστον νὰ φωτίζῃ τὸ σκοτάδι μου

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΑΣΚΕΣ Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ
Υπὸ Ζ. Α. Παπαντωνίου

Ἄς ποῦμε λοιπὸν τὴν ἀλήθεια. Ἐγώ, μονάχα ἐγώ, εἶμαι ἡ αἰτία. Εἶμαι ἔξω ἀπὸ τὴν ἔμορφη καὶ σκληρὴ ζωὴ καὶ ὅμως ἄθελα εἶμαι τὸ ἐμπόδιο, πὺν θραύονται ἀπάνω του τόσες ἐλπίδες καὶ τόση δύναμη... . Τί φταίει ὅμως τὸ ἀγαπημένο πλάσμα, ἂν ὑποτάσσεται, μὲ δάκρυα, στὴ μοῖρα του. Γιατί τῆς παίρνετε τὴν ἀγάπη σας, ὅταν σκύβει μπροστὰ στὴ δύναμη τῆς ἀνάγκης; Κάτι, πὺν κοιμώτανε μέσα της, ξύπνησε ξαφνικά καὶ εἶναι τρομαγμένη ἀπ' τὴν ἀποκάλυψη, καὶ τρέμει, καὶ κλαίει... . Ἄ, ξέρω, ξέρω πὼς τὸ αἷμα της τὸ ἀνάβει ὁ πόθος τῆς ζωῆς! Τὴν κράτησα στὰ χέρια μου, τὴν ἐνοιῶσα

μέσα στὰ χέρια μου νὰ ταράξῃ σάν κορυδαλὸς, ὅσο ἀπὸ τὸ δροσερὸ πρωῒνὸ του τραγοῦδι. Νὰ χτυπᾷ δυνατὰ ἡ καρδιά της. Τόσο δυνατοὺς παλμούς ποτὲ δὲν εἶχα ἀκούσει. Εἶναι σάν φοβισμένη ἀπὸ ἓνα ἄγνωστο κακό, ἀπὸ μιὰ μανία πὺν θὰ τὴν παρασύρῃ. Κάποτε, νομίζει πὼς τὴν πνίγει μὲ τὸ βάρος τῆς ἀγωνίας της μὰ, ἔξαφνα αἰσθάνεται νικημένη, καὶ μιὰ καινούρια φωνὴ ἀνεβαίνει στὰ χεῖλιά της, καὶ τότε μιλεῖ λόγια ἀδελφικά... . Λίγο πρὶν νὰ ῥθῇ, μοῦ μιλοῦσε γιὰ ἓνα πληγωμένο γεράκι. Χίλιες μαζὶ φτεροῦγες τρεμούλιαζαν μέσ' στὴ φωνή της. [Διακοπή]. Ὁ Λεονάρδος ἀκούει ἀκίνητος, σάν ἀπολιθωμένος.

ἀκουμπισμένος στην κολόνα]. Φταίει λοιπόν αν τον αγαπᾷ; Δὲ νομίζετε, Λεονάρδε, δὲ νομίζετε πὼς τὰ νειῶτα της θυσιάστηκαν ἀρκετὰ στὸ πλευρό σας; Ἡ ἀγάπη σας ἡ ἀδελφική, μπορεῖ νὰ ἀπαιτήση νὰ σᾶς θυσιάσῃ ὁλόκληρη τὴ ζωὴ της; Πνιγότανε προχθές, σὺν ἐδιάβαζε τὸ θρηνο τῆς Ἀντιγόνης... Δὲν εἶναι δίκαιο, ὅλη αὐτὴ ἡ ζωὴ νὰ πάῃ χαμένη. Ἐχει ἀνάγκη νὰ χαρῇ, νὰ δώσῃ τὴ χαρὰ ἥθελάτε, Λεονάρδε, νὰ τῆς πάρτετε τὸ δικαίωμα αὐτὸ τῆς χαρᾶς; [Διακοπή. Φαίνεται σὺν νὰ τῆς λείπῃ τὸ θάρος]. Κ' ἐκεῖνος... [Ἡ φωνὴ της σβύνεται. Ἡ ὄψη τοῦ Λεονάρδου δείχνει θανάσιμη ἀγωνία]. Πὼς νὰ μὴν τὴν ἀγαπήσῃ; Μέσα της θὰ εἶδε τὴν πραγματῶσι τοῦ ὄνειρου τοῦ τοῦ πιδ φανταστικοῦ: τὴ νίκη ποὺ ἐπικαλέσθηκε καὶ ποὺ θὰ τοῦ δώσῃ τὸ στέφανο. Ἐγὼ τί εἶμαι τώρα πιά γι' αὐτόν; Μιὰ βαρεῖα ἀλυσίδα, ἓνα παντοτεινὸ ἐμπόδιο. Ξέρετε πόσο βαθεῖα ἀντιπαθεῖ κάθε πόνον ἀγνοῦ, κάθε λύπη ἀνώφελη, κάθε ἀπαγόρευσι, κάθε ἐμπόδιο ποὺ θὰ εὗρισκε στὸ δρόμο της ἡ ψυχὴ του, μέσα στὸ πέταγμα της τὸ πιδ ψηλὸ; Ξέρετε μὲ τί μάτια, πάντ' ἄγρυπνα, γυρεύει καθετὶ ποὺ θὰ βοηθοῦσε τὸ πνεῦμα του στὴν ἀναζήτησι τῆς ἐμορφιάς... Τί εἶμαι ἐγὼ, τί ἀξίζει ἓνα φάντασμα χωρὶς ζωὴ, κοντὰ στὸν ἀτέλειωτο ποιητικὸ κόσμο ποὺ κρύβει ἐκεῖνος μέσα του γιὰ νὰ τὸν ἀποκαλύψῃ στοὺς ἄλλους; Τί ἀξίζει ὁ ἔρμος ὁ πόνος μου μπροστὰ στὸν πόνον τὸν ἀτέλειωτο ποὺ θὰ τὸν σταματήσουν μονάχα οἱ ἀποκαλύψεις τῆς ὥραίας του τέχνης; Ἐγὼ, εἶμαι σὺν πεθαμένη ἐγὼ, τὸ ἓνα μου πόδι εἶναι μέσ' στὴ σκιά ἓνα βῆμα, ἓνα μικρὸ βῆμα, καὶ φεύγω γιὰ πάντα... Ὡ, ἓνα μικρὸ-μικρὸ βῆμα! Καὶ τὴ λίγη αὐτὴ ζωὴ ποὺ μοῦ μένει, χίλια πράγματα τὴν κάνουν ἀκόμα πιδ βαρετὴ στοὺς ἄλλους: οἱ κοινωνικοὶ θεσμοί, οἱ προλήψεις, ὁ οἶκος, οἱ τύψεις. Θυμοῦμαι μιὰ πέτρινη κολόνα, ἐρειπωμένη, φαγωμένη, ποὺ εἶχε ἀπομείνει στὸ μῶλο ἐνὸς παλιοῦ λιμανιοῦ, χωσιμένου τώρα, ὅπου φαινότανε ἀκόμα στὴν ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ ὁ σκελετὸς ἐνὸς καραβιοῦ. Θυμοῦμαι τὸ ἀνώφελο αὐτὸ ἀπομεινάρει, ποὺ γύρω του ἔβλεπε ἀκόμα ξεφτισμένα τὰ παλαμάρια... Δὲν ἦταν ἄλλο ἐκεῖ τριγύρω, τόσο θλιβερό. Ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο βλέποντας τὴ θάλασσα, ἔνοιωθες μιὰ γοητεία ἀνίκητη. [Διακοπή. Ἐρνεῖ τὸ κεφάλι πάνω στὸ στήθος, ἀποτραβιέται λίγες στιγμές. Ἐπειτα τινάζεται, ἀπλώνει τὰ χέρια πρὸς τὸ Λεονάρδο, ποὺ ἡ συγκίνησις δὲν τὸν ἀφίνει νὰ μιλήσῃ]. Ἀς χάσω ὅτι ἀγαπῶ γιὰ νὰ σώσω ὅτι μπορεῖ νὰ σωθῇ. Δόστε μου τὰ χέρια σας, Λεονάρδε. [Ὁ Λεονάρδος κάνει ἓνα βῆμα καὶ τῆς δίνει τὰ χέρια. Στὸ ἀγγιγμά τους ἡ Ἄννα ἀνατριχιάζει]. Εἶναι πιδ κρύα ἀπ' τὰ δικά

μου· εἶναι παγωμένα. [Κατεβαίνουν τὰ σκαλοπάτια]

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, μὲ φωνὴ σβυσμένη — Ἄννα, συχωρέστε με, ποὺ δὲ σᾶς λέω μιὰ λέξι... θὰ σᾶς μιλήσω αὔριο... Πῆτε μου πὼς θὰ μὲ περιμένετε, πὼς θὰ μ' ἀκούσετε... Τώρα δὲ μπορῶ, δὲν ἤξερω... καταλαβαίνετε, Ἄννα... Πῆτε μου πὼς θὰ μὲ περιμένετε αὔριο.

ΑΝΝΑ, μὲ πόνο — Τί νὰ μοῦ πῆτε; Ἀλλοίμονο! δὲ μίλησα ἐγὼ ἀρκετὰ; δὲν εἶπα ἐγὼ ὅτι δὲν ἔπρεπε ἴσως νὰ πωθῇ;... Αἰώνια, αἰώνια παίζει μαζί μας ἡ ζωὴ καὶ μᾶς σέρνει, ἀκόμα καὶ ὅταν δὲν τὴ θέλομε!

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, μὲ μιὰ τελευταία ὁρμὴ ἐλπίδας — Εἴστε βεβαία, εἴστε βεβαία πὼς τὴν ἀγαπᾷ, πὼς ἀγαπιῶνται... Εἴστε βεβαία γιὰ τὴν ἀγάπη τους, Ἄννα... Δὲν ἔχετε λάθος... δὲν εἶναι μονάχα ὑποψία... εἴστε βεβαία, βεβαία...

ΑΝΝΑ, ἀπορεῖ γιὰ τὸν τόνο τῆς φωνῆς του — Καὶ σεῖς; Καὶ σεῖς; Δὲν εἴστε βέβαιος; [Διακοπή. Ὁ Λεονάρδος διστάζει ν' ἀπαντήσῃ]. Γιατί δὲ μιλάτε; Ἄ, πάντα ὁ οἶκος!

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, μὲ χαμηλὴ φωνή, κυττάζοντας τὴν πρώτη θύρα ἀριστερὰ σὺν νὰ φοβότανε νὰ ἰδῇ κάποιον νὰ ἔρχεται — Ὁ Ἀλέξανδρος... Εἶναι ἐκεῖ ὁ Ἀλέξανδρος... θὰ τὸν ἰδῇτε... θὰ τοῦ πῆτε πὼς μοῦ μιλήσατε... πὼς μοῦ μιλήσατε γιὰ ὅλα αὐτά;

ΑΝΝΑ — Ὁχι, ὄχι... Συχωρέστε με, Λεονάρδε, συχωρέστε με! Οὔτε καὶ σὲ σᾶς, οὔτε καὶ σὲ σᾶς δὲν ἔπρεπε νὰ μιλήσω... Ἡ σιωπὴ, ἂ! τί δύσκολη εἶναι ἡ σιωπὴ, καὶ γιὰ κείνους ἀκόμα ποὺ πιδ δὲν ἐλπίζουν ἀπ' τὴ ζωὴ...

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ἄννα, θὰ σᾶς ἰδῶ αὔριο. Θὰ σᾶς ξαναἰδῶ καὶ θὰ σᾶς μιλήσω αὔριο... Πῆτε μου, θὰ σᾶς εὗρω ἐδῶ αὔριο, τὴν ἴδια ὥρα; Εὐχαριστῶ, Ἄννα. Εὐχαριστῶ. [Τῆς φιλεῖ τὰ χέρια. Γυρίζει πρὸς τὴν δευτέρη θύρα δεξιὰ, πηγαίνει ν' ἀνοίξῃ, μὰ σταματᾷ ἔξαφνα, μὲ τρομερὴ ἀγωνία. Πηγαίνει πρὸς τὴν πρώτη θύρα, ἀπὸ κεί ποὺ εἶχε μπεῖ, καὶ φεύγει].

ΑΝΝΑ, ἀκροάζεται. Κάνει λίγα βήματα πρὸς τὸ μέρος ποὺ ἔφυγε ὁ Λεονάρδος — Λεονάρδε!... Κατεβαίνει τὴ σκάλα... Λεονάρδε!... Λεονάρδε!... [Στέκεται, μὲ κομμένη ἀναπνοή]. Θεέ μου! Θεέ μου! Πὼς ἔτρεμε μπροστὰ στὴ θύρα!

ΣΚΗΝΗ Γ'

Ἀπὸ τὴν θύρα αὐτὴ μπαίνει ἡ ΔΕΥΚΗ, τρομαγμένη.

ΔΕΥΚΗ, — Φωνάξατε τὸ Λεονάρδο; Τί τρέχει; Ποῦ εἶναι ὁ Λεονάρδος; Ἄννα; Ποῦ εἶναι;

ΑΝΝΑ — Μὴ φοβάσαι, μὴ φοβάσαι.

ΔΕΥΚΗ — Γιατί τὸν φωνάζετε; Ποῦ εἶναι;

ΑΝΝΑ — Μὴ φοβάσαι... Αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἦταν ἐδῶ. Ἦταν ἐδῶ, μιλοῦσε μαζί μου... Βγήκε, δὲν ἤξερω γιατί... Δὲ ξέρω ποῦ πάει... Τὸν

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΑΣΚΕΣ — ΑΔ. ΓΟΝΙΑΔΗΣ
Υπὸ Ζ. Α. Παπαντωνίου

φώναξα γιατί μοῦρθε ἔξαφνα ἡ ἐπιθυμία νὰ βγῶ μαζί του, στὴ γλυκεῖα νύχτα. Μὰ δὲν ἀκούσε.

ΔΕΥΚΗ — Ἐτρόμαξα.

ΑΝΝΑ — Μὴ φοβάσαι.

ΔΕΥΚΗ — Ἦμουν μόνη στὴν αἴθουσα τῶν θησαυρῶν. Τοποθετοῦσα τὰ κοσμήματα γύρω στὴν Κασάνδρα, γιὰ νὰ τὰ βρῇ τακτοποιημένα ὅταν γυρίσῃ... Δὲν ἤξερω γιατί ἦμουν ἀνήσυχη κάπου-κάπου μιὰν ἀνατριχίλα... Ἄν βλέπατε τὴ νύχτα, μὲ τὸ φῶς τῆς λάμπας, τίς χουρδὲς αὐτὲς μᾶσκες!... Παίρνουν ὅρι παραξενή... Ἐξαφνα ἔσβησε ἡ λάμπα καὶ βρέθηκα στὸ σκο-

τάδι. Τότε ἀκούσα τὴ φωνή σας... Καὶ τρόμαξα

ΑΝΝΑ — Παιδί!

ΔΕΥΚΗ, μὲ ἓνα ξαφνικὸ κίνημα κολλιέται πάνω στὴν Ἄννα — Φοβοῦμαι. Νοιώθω μέσα μου ἀδιάκοπα ἓνα φόβο, ποὺ δὲ μπορῶ νὰ καταλάβω... Ἦθελα νὰ φύγω· μοῦρθετα μιὰ ὁρμὴ νὰ φύγω, δὲν ἤξερω ποῦ, δὲν ἤξερω ποῦ... Πῆτε μου, πῆτε μου ἔσεῖς τί πρέπει νὰ κάμω! Βοηθήστε με ἔσεῖς ποὺ εἶσθε ὅλη καλωσύνη καὶ δύναμη. Στὰ χέρια σας ἀποθέτω τὴν ψυχὴ μου· στὰ χέρια σας ἀποθέτω τὴ ζωὴ μου, ἔσᾶς ποὺ εἴστε ἁγία, ποὺ γνωρίζετε τὴν ἀλήθεια. Στὰ χέρια

τά δικά σας, πού τὰ ἔχω βρέξει μὲ τὰ δάκρυά μου. Πῆτε μου, τί πρέπει νὰ κάμω!

ANNA, τὴν χαϊδεύει τρυφερά — Ἡσύχασε, ἡσύχασε! . . . Μὴ φοβάσαι. Τίποτα νὰ μὴ φοβάσαι. Κανεὶς δὲ θὰ σὲ βλάψῃ. Εἶμαι στὸ πλάϊ σου, νὰ σὲ σώσω, ἐγώ. Ἔχε ἐμπιστοσύνη, ἔχε ἐμπιστοσύνη σ' ἐμένα. Περίμενε λίγο ἀκόμα!

ΔΕΥΚΗ, μὲ ἀνησυχία πού ὀλοένα μεγαλώνει — Ἄννα, Ἄννα, θέλω νὰ μὴ χωρισθῶ ἀπὸ σᾶς, ποτέ. Νὰ φύγω μαζί σας, νὰ πάμε οἱ δυὸ μακριὰ πολὺ, νὰ εἶμαι πάντα στὸ πλάϊ σας, στὰ πόδια σας, σκλάβά σας πιστή. Θὰ σᾶς φυλάγω ὅπως φυλάγομε ἕνα εἰκόνισμα, θὰ προσεύχωμαι γιὰ σᾶς, θὰ σᾶς δώσω τὴ ζωὴ μου, ὅπως ἡ βάβω, ὅπως ἡ βάβω σας. . . Σὲ σᾶς ἀφοσιωμένη εὐλαβικά ὅλη μου ἡ ψυχὴ. Ἄν ἡμποροῦσα νὰ πληρώσω μὲ τὸ αἷμα μου τὶς ἀμοιρες αὐτὲς ἡμέρες, ἂν ἡμποροῦσα μὲ τὸ σκληρότερο μαρτύριο νὰ σᾶς κάνω νὰ ξεχάσετε ὅλα αὐτά, πιστέψτε με, Ἄννα, δὲ θὰ δίσταζα, δὲ θὰ δίσταζα!

ANNA — Ἄ, παιδί ἀγαπημένο. Ὅλο τὸ αἷμα σου καὶ ὅλα σου τὰ δάκρυα δὲ θὰμποροῦσαν νὰ ἀναστήσουν ἕνα χαμόγελο! Καμιὰ ἀνοιξὴ δὲ θὰμποροῦσε νὰ ξαναδώσῃ ζωὴ στὸ φυτό πού εἶναι βλαμμένη ἢ ρίζα του. Μὴ βασανίζῃς τὸν ἑαυτό σου· μὴ θλίβεσαι γιὰ πράγματα πού πειὰ δὲνμποροῦν ν' ἀλλάξουν. Ἐγώ, ἔχω διώξει ἀπὸ τὴν ψυχὴ μου τὶς ἡμέρες μου καὶ τὰ ὄνειρά μου· τὶς ἡμέρες πού ἔζησα, τὰ ὄνειρα πού σβήσανε. Κανεὶς νὰ μὴ μὲ λυπηθῇ, κανεὶς νὰ μὲ παρηγορήσῃ. Θέλω νὰ πάρω ἕναν ἥσυχο δρόμο, νὰ βρῶ ἕναν τόπο ὅπου ὁ ὕπνος καὶ ὁ πόνος νὰ γίνουν ἕνα, θόρυβος κανέναν νὰ μὴν εἶναι, καμιὰ περιέργεια, κανένα μάτι ν' ἀκούῃ ἢ νὰ βλέπῃ. Καὶ ποτὲ πειὰ νὰ μὴ μιλήσω γι' αὐτὰ τὰ πράγματα, γιατί εἶναι στιγμὲς πού κανεὶς δὲ ξέρεῖ τί πρέπει νὰ εἰπῇ καὶ τί νὰ φυλάξῃ μέσα του. Καὶ ἤθελα, ἤθελα, Λευκή, νὰ ἴδῃς σ' ἐμένα μιὰ μεγαλύτερη ἀδελφὴ σου, πού φεύγει, γιατί ὅλα τὰ εἶδε καὶ ὅλα τὰ συχώρεσε. . . ἤρεμα. . . ἤρεμα. . . ὄχι μακριά, ὄχι πολὺ μακριά. . . Ἐλα, ἔλα. Μοῦ ὑποσχέθηκες νὰ μοῦ διαβάσῃς. . . θυμᾶσαι; Πάρε τὸ βιβλίον. Βάλε με νὰ καθήσω. [Ἡ Λευκὴ τὴν ὁδηγεῖ σ' ἕνα κάθισμα. Γονατίζει μπροστά της καὶ τὴς πιάνει τὰ χέρια].

ΔΕΥΚΗ — Δὲμποροῦσατε νὰ πῆτε λόγια πιὸ ἀπελπισμένα μὲ πιὸ γλυκύτερη φωνή. . . Νομίζετε πὼς δὲν καταλαβαίνω; Λοιπὸν, τίποτε δὲν ἔχει γίνεῖ ἀνεπανόρθωτο. . . Δὲν ἤξερω ποιοὺς φόβος ξαφνικὸς μ' ἔρριξε στὴν ἀγκαλιά σας καὶ σὰς εἶπα νὰ μὲ σώσετε, νὰ μὲ ὑπερασπισθῇτε ἀπὸ κίνδυνον πού δὲν τὸν γνωρίζω, πού μὲ ἀπειλεῖ χωρὶς νὰ τὸν βλέπω. . . Εἶμαι ἀνίσχυρη· ἔχω ἀκόμα τοὺς φόβους τοὺς παιδικούς πού μπο-

ροῦν ἔξαφνα νὰ μὲ κάμουν ἄνω κάτω. . . Ἄννα, ἀκοῦσατε τὴν ἀλήθεια. Ποιὸς μπορεῖ νὰ πῇ ψέμα μπροστὰ σὲ σᾶς; Ὅταν μπήκατε στὴν αἴθουσα τῶν θησαυρῶν, καὶ μοῦ δώσατε ἕνα φιλὶ στὰ χεῖλη, ἐνοιώσατε πὼς τὰ χεῖλη μου ἦταν ἄγνά. . . Ἄγνά ἦταν καὶ εἶναι ἄγνά. Στὴ μνήμη τῆς μητέρας μου, στὴ ζωὴ τοῦ ἀδελφοῦ μου, σᾶς ὀρκίζομαι, Ἄννα, πὼς θὰ μείνουν ἄγνά, σφραγισμένα ἔτσι μὲ τὰ δικά σας τὰ χέρια. [Σφίγγει ἀπάνω στὰ χεῖλη τῆς τὰ χέρια τῆς τυφλῆς].

ANNA — Μὴν ὀρκίζεσαι, μὴν ὀρκίζεσαι! Ἄμαρταίνεις στὴ ζωὴ: εἶναι, σὰν νὰ κόβῃς ὅλα τῆς ζωῆς τὰ τριαντάφυλλα, γιὰ νὰ μὴν τὰ δώσῃς σ' ἐκεῖνον πού τὰ ποθεῖ. Γιατί νὰ τὸ κάμῃς; Γιατί νὰ τὸ κάμῃς; Μπορεῖς νὰ πνίξῃς τὸν πόθο; Ἐνοιώσα πὼς τὰ χεῖλη σου ἦταν ἄγνά, σὰν τὴ φωτιά ἄγνά· μὰ, λίγες στιγμὲς προτύτερα, εἶχα νοιώσει δυὸ καρδιὲς πού ζοῦσαν ὀλότελα ἢ μιὰ γιὰ τὴν ἄλλη καὶ κυτταζόντανε ἀνάμεσα ἀπ' τὸν πόνο μου, σὰν ἀνάμεσα ἀπὸ κρύσταλλο τὴ στιγμὴ πού εἶναι νὰ σπάσῃ.

ΔΕΥΚΗ — Θεέ μου! Θεέ μου! Νομίζει κανεὶς πὼς θέλετε νὰ κλείσετε ὅλες τὶς θύρες. . .

ANNA — Εἶναι μιὰ, πού ἀπομένει ἀνοιχτή.

ΔΕΥΚΗ, μὲ τόνο σταθερὸ καὶ φωνὴ καθαρὴ — Ἀπ' αὐτὴν θὰ βγῶ.

ANNA — Εἶναι δική σου, σοῦ ἀνήκει. Εἶναι ἡ θύρα τῆς ζωῆς. Περίμενε λίγο ἀκόμα. [Διακοπὴ. Ἡ Λευκὴ γέρνει τὸ κεφάλι ἀπὸ τὸ βάρος τῆς πένθιμης σκέψεως τῆς]. Αἰσθάνεσαι τὴ μυρωδιά τῆς μυρτιάς; Μεθ' ὅταν κρασί δυνατό: ἀκόμα καὶ μὲ τὸ κρύο καὶ μὲ τὸν ἀνεμο τῆς νύχτας χύνει τὴ μυρωδιά τῆς. Αἰσθάνεσαι; Καὶ μένα μ' ἐμέθησε μιὰ φορὰ. . . Ἦταν ἡ εὐτυχισμένη ἐποχὴ: τόσο ἀπόμακρη τώρα! Πηγαίναμε στὰ Μέγαρα, περνώντας ἀπ' τὴν Αἴγινα. Γνωρίζεις τὴν παραλία αὐτή; Θυμοῦμαι, ἦταν ἄσπρη, γεμάτη μυρτιὲς καὶ πευκιάκια πού καθρεφτίζονταν μέσ' τὸ ἡρεμὸ νερό. Στὰ μᾶτια μου, τὰ θαμπωμένα ἀπ' τὴν εὐτυχία, φαινότανε οἱ μυρτιὲς σὰν φωτιὲς μὲ πράσινη φλόγα· καὶ ἡ θάλασσα ἦταν παρθένα καὶ ὀλόδροση σὰν λουλοῦδι πού μόλις ἀνοιξε. . .

ΔΕΥΚΗ, σηκώνει σιγὰ τὸ κεφάλι — Γλυκειὰ πού εἶναι ἡ φωνή σας. Φτάνει ὥς τὸ βᾶθος τῆς ψυχῆς μου, σὰν ἦχος μουσικῆς. . . Σὰν μιλάτε γιὰ ἔμορφα πράγματα, μοῦ φαίνεται πὼς στὰ χεῖλη σας ἀνεβαίνει ὁ ἀντίλαλος κάποιου τραγουδιοῦ. Μιλήσετέ μου ἀκόμα γιὰ ἔμορφα πράγματα.

ANNA — Ἐσύ, Λευκή, νὰ μοῦ μιλήσῃς γιὰ τὸ ὄνειρό σου. Σὲ ποιά πολιτεία θὰ ἤθελες νὰ πᾶς; Στὶς Συρακούσες; . . . Ὅταν ἤρθαμε ἐδῶ, σκοπεύαμε νὰ πάμε τὴν ἀνοιξὴ στὴ Ζάκυνθο. Ὁ Ἀλέξανδρος ἤθελε νὰ πάρῃ τὸ Λεονάρδο στὴ Ζάκυνθο γιὰ νὰ ξεκουρασθῇ. Δὲν τὸ γνωρίζω

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΑΣΚΕΣ — Ν. ΚΟΥΡΤΕΛΗΣ
Υπό Ζ. Α. Παπαντωνίου

τὸ νησί. Μὰ ἓνα βράδυ, στὸ πρῶτο μου ταξίδι, τὸ εἶδα ἀπὸ μακρυνὰ καὶ μοῦ φάνηκε νὰ εἶναι τὸ νησί τῶν εὐτυχισμένων. Περνούσαμε κοντὰ ἀπ' τὴ Μυρτιά. . . Τί ὄνομα γλυκό! Ἔπρεπε νὰ σὲ λένε Μυρτιά. . . Θυμοῦμαι: ἦταν βασιλευμένος ὁ ἥλιος· ὁλόγυρα, βουναλάκια, ποὺ εἶχε ἡ ὄψη τους σὰν ἀγιωσύνη, γεμάτα ἀπὸ πυκνοφυτεμένα ἀμπέλια, κανονικά σὰν λειβάδια, γιατί εἶχαν γείρει τὰ κλήματα ἀπὸ τὴν κάρφα τῆς ἡμέρας, σὰν βαρεῖα ἀπ' τὴν ἀγάπη, κ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ἀνάμεσα στὰ γυρμένα κλήματα, μιὰ σειρὰ ἀπὸ μαῦρα συλλογισμένα κυπαρίσσια. Τὸ φεγγάρι στρογγυλὸ κ' ἑλαφρὸ σὰν ἀνάσα, ἀνέβαινε στὸ γλωμιασμένον οὐρανό, ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς κορφές τῶν μαύρων κυπαρισσιῶν. Μακρυνὰ, μέσ' ἀπὸ ἓνα κάμπο, ἔβλεπα μέσ' στὴ θάλασσα τὴ θεϊκὴ μορφὴ τῆς Ζακύνθου, σὰν δουλεμένη, πάνω σ' ἓναν ὄγκο ἀπὸ ζαφεῖρι, ἀπὸ τὸν εὐγενικώτερο τεχνίτη, γύρω σὲ μιὰ ρόδινη ζώνη. . . Ἔτσι τὴ βλέπω ἀκόμα. Ἐκεῖ ἔπρεπε νὰ περνούσαμε τὴν ἀνοιξί. Ἐκεῖ θὰ ξανάβρισκες, ἴσως, τὰ πορτοκάλια τῶν Συρακουσῶν, ποὺ κινοῦν τὸν πόθο νὰ τὰ δαγκάσης. . . Διηψ.

ΛΕΥΚΗ—Διηψᾶτε; Τί νὰ σᾶς δώσω;

ANNA—Λίγο νερό.

ΛΕΥΚΗ, σηκώνεται, πλησιάζει τὸ τραπέζι καὶ γεμίζει ἓνα ποτήρι—Πάρτε.

ANNA, ἀφοῦ ἤπιε—Χλιαρὸ εἶναι. . . Πάντα φαντάζομαι τὴ χαρὰ νὰ δροσιστῇ κανεὶς στὴν πηγὴ, σκυμμένος πάνω στὸ νερό, ὅπως πίνουν τὰ ζῶα. . . Μιὰ μέρα ἄκουσα τὸν Ἀλέξανδρο νὰ πίνει ἔτσι καὶ τὸν ἐξήλεσα. Θὰ πρέπη νὰ ξαπλωθῇ κανεὶς χάμω καὶ νὰ στηριχθῇ στὰ χέρια. . . Ὅλο τὸ πρόσωπο θὰ βρέχεται ἔτσι, ὡς τὸ μέτωπο. Ἦθελα νὰ δοκιμάσω μιὰ φορὰ. Δοκίμασες ποτέ, ἐσύ;

ΛΕΥΚΗ—Πάντα ἔτσι πίνω. Ἀλήθεια, εἶναι μιὰ χαρὰ. Λὲς καὶ ὅλο τὸ πρόσωπο πίνει. Τὰ ματόκλαδα τρεμουλιάζουν πάνω στὸ νερὸ σὰν πεταλοῦδες ποὺ πνίγονται. Ἐγώ, κρατῶ ἀνοιχτὰ μέσ' στὸ νερὸ τὰ μάτια. Καὶ τὴν ὥρα ποὺ πίνω, ἔτσι, στὸ βάθος τοῦ νεροῦ βλέπω πάντα κάτι θαυμαστό. Δὲ ξέρετε τί παρὰξένα σχήματα γεννιῶνται ἀπ' τὸ σχηματισμὸ τοῦ ἐδάφους. . .

ANNA—Ἡ φωνὴ σου τώρα εἶναι δροσερὴ σὰν πηγὴ· θαρρῶ πὺς ἀκούω τὸ νερὸ νὰ τρέχει πάνω στὸ σῶμα σου σὰν πάνω στ' ἀγάλματα ποὺ βάνουν σὶς κρῆνες. . . [Διακοπὴ]. Θὰ εἶναι εὐτυχισμένα τὰ ἀγάλματα αὐτά. Μέσα στὴν ἡρεμὴ καὶ παντοτεινὴ ἔμορφιά τους κινεῖται μιὰ ψυχὴ ζωερὴ ποὺ ἀδιδάκοπα παίρνει καινούρια ζωὴ. Χαίρονται μαζί καὶ τὴν ἡρεμία καὶ τὴν κίνησι. Στὸν ἐρημικὸν κήπου, φαίνονται κάποτε σὰν στὴν ἐξορία· ὅμως, ἡ ψυχὴ τους

πάντα σιγομιλεῖ μὲ τὰ μακρυνὰ βουνὰ ἀπ' ὅπου μιὰ μέρα βγήκε, βυθισμένη τότε ἀκόμα στὸν ὕπνο καὶ σκλαβωμένη μέσα στοῦ βουνοῦ τὸν ἄμορφον ὄγκο. Ἀκούνε μὲ ἀπορία τὰ λόγια ποὺ ἀνεβαίνουν στὰ χεῖλη τους ἀπὸ τῆς γῆς τὰ βάθη· ὅμως ἀγαποῦν τὴ φωνὴ τοῦ ποιητῆ καὶ τοῦ σοφοῦ ποὺ ἔρχεται νάναπανθῇ στὸ λάλημα τῆς, στὴν ἡρεμὴ κίνησι ποὺ εἶναι ἀποθεμένη γιὰ πάντα πάνω στὸ μάρμαρο. Δὲ σοῦ φαίνονται εὐτυχισμένα; Ἦθελα νὰ εἶμαι ἓνα ἀπὸ τὰ ἀγάλματα αὐτά, ἀφοῦ κ' ἐγώ, σὰν ἐκεῖνα, εἶμαι τυφλή.

ΛΕΥΚΗ—Ὡ, Ἄννα, ἔχετε ὅμως, σὰν ἐκεῖνα, τὴ χάρι νὰ δίνετε τὴν ἡρεμία καὶ τὴ λήθη! Ὅταν μιλάτε γιὰ ἔμορφα πράγματα, ξεχνᾷ ἐκεῖνος ποὺ σᾶς ἀκούει τὸν πόνο του καὶ πιστεύει ἀκόμα στὴ ζωὴ καὶ τὴν εὐτυχία.

ANNA—Στὴν εὐτυχία. Τίποτε μὴ φοβᾶσαι! Ὅλα περνοῦν, ὅλα σβύνουν. . . Πὼς μιλεῖ ἡ Κασάνδρα, πὼς μιλεῖ γιὰ τὰ ἀνθρώπινα; «Ἄν ἔρθουν ἀνάποδα, ἓνα μουσκεμένο σφουγγάρι σβύνει κάθε σημάδι». Γιατί δὲ μοῦ διαβάξεις λίγο; Μοῦ τὸ ὑποσχέθηκες. . .

ΛΕΥΚΗ—Τί θέλετε νὰ σᾶς διαβάσω;

ANNA—Τὸ διάλογο ἐκεῖνο τῆς Κασάνδρας καὶ τοῦ χοροῦ τῶν Γερόντων. [Ἡ Λευκὴ ζητεῖ στὸ τραπέζι τὸ βιβλίο, σὰν ἄθελα]. Βρῆκες τὸ βιβλίο;

ΛΕΥΚΗ, τὸ ἀνοίγει καὶ τὸ ξεφυλλίζει—Ναί, ἐδῶ εἶναι.

ANNA—Διάβασε λίγο.

ΛΕΥΚΗ, διαβάζει.

ΧΟΡΟΣ

Τὴ μαντικὴ σου δύναμι καλὰ γνωρίζομε· ὅμως ἀνάγκη ἀπὸ χρησμούς δὲν ἔχομε.

ΚΑΣΑΝΔΡΑ

Ἀλλοίμονο! Ἀλλοίμονο! τί μέλλεται νὰ γῇ; Ποιὰ καινούρια μεγάλη συμφορὰ ἔρχεται στὸ σπῖτι αὐτό, μεγάλη, τρομαχτικὴ, βαρεῖα, ἀνεπαρόρρωτη; Κι' οὔτε βοήθεια καμιά.

ΧΟΡΟΣ

Δὲν καταλαβαίνω τὰ λόγια σου αὐτά.

ANNA, τὴν σταματᾷ—Φτάνει. Μὴ διαβάσης ἄλλο. Εἶναι πολὺ θλιβερό. Ἄς ἐξακολουθήσωμε τὴν «Ἀντιγόνη» ἐκεῖ ποὺ σταματήσαμε προχθὲς τὸ πρωῒ, θυμᾶσαι; Ποῦ ἡ Ἀντιγόνη γιὰ πρώτη φορὰ λυγίζεται πάνω στὸν πόνο τῆς. Ἡ φωνὴ τῆς θαρρεῖς πὺς ἔπαιρνε τὴ χουσαφιά ὅψι ποὺ παίρνει τὸ κυπαρίσσι μὲ τὸ ἥλιο-βασίλεμα.

[Ἡ Λευκὴ ψάχνει νὰ βρῇ τὴν «Ἀντιγόνη»]

ΛΕΥΚΗ—Δὲ βρίσκω τὸ βιβλίο.

ANNA—Δὲν τὸ ξαναεἶδες ἀπὸ τότε;

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΑΣΚΕΣ — ΑΘ. ΜΑΡΙΚΟΣ
ὑπὸ Ζ. Λ. Παπαντωνίου

ΛΕΥΚΗ—Ἄ, νά το. [Ἀνοίγει τὸ βιβλίο, βρίσκει τὴ σελίδα καὶ διαβάζει].

ΧΟΡΟΣ

Δοξασμένη, παινεμένη
Φεύγεις στὴ σκοτεινὴ κατοικία τῶν νεκρῶν,
ὄχι μαραμμένη ἀπὸ ἀρρώστεια
οὔτε ντροπιασμένη τοῦ πολέμου σκλάβας,
μὰ λεύτερη, ζωὴ γεμάτη, μονάχη ἐσὺ
ἀπ' τοὺς θνητούς, στὸν Ἄδη κατεβαίνεις.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Ξέρω τὸν ἄδικο θάνατο
τῆς κόρης τοῦ Ταντάλου
πάνω στοῦ Σίτυλου τὴν κορυφή.
Σὰν κισσὸς τυλίχτηκε

ὁ βράχος γύρω τῆς,
πάντα ἡ βροχὴ τὴ δέσνει
ὅπως διηγούνται,
πάντα τὸ χιόνι γύρω τῆς.
Καὶ τὰ μάτια τῆς ποὺ αἰῶνα κλαῖνε
βρέχουν τοὺς ὅμους τῆς μὲ δάκρυα.
Ὅμοιον ἔπινο, σὰν αὐτῆς, μοῦ δίνει ἡ μοῖρα.

ANNA, τὴν σταματᾷ—Ἄ, ἡ Νιόβη! Ποῖν πεθάνη, βλέπει ἡ Ἀντιγόνη τὴν ἀπολιθωμένη μητέρα, νὰ κλαῖει παντοτεινά. Φτάνει, Λευκὴ! Μὴ διαβάσης πεῖς! Παντοῦ ὁ θάνατος. Κλείσε τὸ βιβλίο. Πήγαινε στὸν ἐξώστη, ποὺ λάμπουν ἀπ' ἐκεῖ τὰ ἄστρα. Εἶμαι κουρασμένη. Ἦθελα, κ' ἐμένα ἡ μοῖρα μου νὰ μοῦ δώσῃ τὸν αἰῶνιο

ὑπνο. [Σηκώνεται καὶ καλεῖ]. Βάβω! Βάβω! [Διακοπή. Κανείς δὲν ἀπαντᾷ]. Βάβω! Δὲν ἀκούει. Ἴσως ν' ἀποκοιμήθηκε. Κ' ἐκεῖνη εἶναι κατάκοπη ἢ καϋμένη. Ἄς μὴ τὴν ξυπνήσω. Δὲν εἶναι ἄλλο γλυκύτερο ἀπ' τὸ βαθὺν ὑπνο. [Διακοπή]. Ἀπόψε τί παράδοξη ἡσυχία! Ὁ ἄνεμος ἔπεσε. Φύλλο δὲν κουνιέται... [ἀπλώνει τὰ χέρια της]. Ἴσως καὶ ὁ Ἀλέξανδρος νὰ κοιμάται. Λές νὰ κοιμάται; Δὲν ξαναβγήκε ἀπ' τὴν κάμαρά του. Τίποτε δὲν ἄκουσα πειὰ στὴν κάμαρά του. Ἐκλείσει τὴν πόρτα. [Διακοπή]. Τί θὰ κάνης τέτοιαν ὥρα;

ΔΕΥΚΗ — Θὰ περιμένω τὸν ἀδελφό μου.

ANNA — Μονάχη ἐδῶ;

ΔΕΥΚΗ — Μονάχη.

ANNA — Ποῦ νὰ εἶναι ὁ Λεονάρδος;

ΔΕΥΚΗ, ἀνατριχιάζει — Ποῦ νὰ εἶναι; Γιατί νὰ μὴ γυρῶ ἀκόμα; [Διακοπή] Φοβοῦμαι.

ANNA — Μὴ φοβάσαι. Εἶναι γλυκεῖα ἡ νύχτα. Δὲ θ' ἀργήσῃ νύκθι.

ΔΕΥΚΗ — Θὰ τὸν περιμένω.

ANNA — Θέλεις νὰ μείνω μαζί σου;

ΔΕΥΚΗ — Ὁχι, ὄχι... Εἴστε κουρασμένη. Φαίνεται ἡ κούραση στὸ πρόσωπό σας.

ANNA — Ἐρχεσαι νὰ μὲ ὀδηγήσῃς ὡς τὸ κατώφλι, μόνον ὡς τὸ κατώφλι; Δὲ θέλω νὰ ξυπνήσω τὴ βάβω. Ἀπ' ἐκεῖ πηγαίνω μόνη στὴν κάμαρά μου. [Ἡ Δευκὴ τὴν παίρνει ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὴν ὀδηγεῖ ὡς τὸ κατώφλι].

ΔΕΥΚΗ — Μὰ, παντοῦ εἶναι σκοτάδι.

ANNA — Γιὰ μένα εἶναι τὸ ἴδιο. [Σκύβει στὸ κενὸν τῆς θύρας, στὸ σκοτάδι]. Ἀκούς τὴν ἀναπνοὴ τῆς βάβως; Εἶναι ἀνήσυχη, σὰν κάτι νὰ τὴν βαραίνει. Ἴσως νὰ πλάγιασε ἄσχημα. Ἡ καϋμένη ἢ βάβω! ἡ γοητοῦλα μου ἢ ἀγαπημένη! [Ἀκροάζεται ἀκόμα: ἔπειτα γυρίζει καὶ φιλεῖ τὴ Δευκὴ]. Εὐχαριστῶ, καλὴ νύχτα. Ὁ Θεὸς μαζί σου. Δυὸ σου μάτια. Καλὴ νύχτα. Ὁ Θεὸς μαζί σου. Πήγαινε στὸν ἐξώστη, ποὺ λάμπουν τᾶστρα.

[Χάνεται στὸ σκοτάδι. Ἡ Δευκὴ τὴν παρακολουθεῖ ποὺ φεύγει. Ἐπειτα κυτᾶ γύρω της, μὲ φοβερὴ ἀνησυχία. Κάνει μερικὰ βήματα πρὸς τὸν ἐξώστη. Φτάνει στὸ πρῶτο σκαλοπάτι, καὶ κυτᾶ γύρω της, φοβισμένα, τίς θύρες. Ἐπειτα ἀνεβαίνει σιγὰ σιγὰ. Στὸ τελευταῖο σκαλοπάτι κλονίζεται καὶ ἀκουμπᾷ στὴν κολόνα κυτᾶζοντας λίγες στιγμὲς ἔξω τὴ νύχτα. Ἐξαφνα σωριάζεται στὰ πόδια τῆς κολόνας, χωρὶς κανένα θόρυβο, σὰν ἓνα πέπλο ποὺ διπλώνεται. Κι' ἐστὶ σωρημένη, ξεσπᾷ σὲ λυγμούς].

ΠΡΑΞΙΣ Δ'

Ἡ ἴδια σκηνογραφία τῆς Α' πράξεως. Ἡ ταρράτα δέχεται τὴν αὐγὴ ποὺ ξυπνᾷ.

ΣΚΗΝΗ Α'

Ὁ ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ ἀνάμεσα στίς δύο κολόνες, κυτᾶζοντας πρὸς τὴ νεκρὴ πολιτεία, θαμμένη στὴν αὐγὴν

ἄγνη. Ἡ ὄψη του δείχνει ἄνθρωπον ποὺ πολεμᾷ μὲ μιὰ σκληρὴ ἀπόφασι. Τὰ μάτια του λάμπουν στὸ χλωμό του πρόσωπο, σὰν φλογισμένα ἀπὸ τὸν πυρετό. Μιλεῖ καὶ κινεῖται σπασμωδικά, σὰν μέσα σὲ φωτεινὸ παραμυθιό.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Στοὺς τύμβους... Νὰ ἔπεφτε μέσα σ' ἓνα τύμβο, στὸν πιὸ βαθύ... Ὁχι, ὄχι. Ἄν ἀπόμεινε ἐκεῖ μέσα ζωντανή, νὰ ὑποφέρει... Ὁ, εἶναι φοβερό, φοβερό! [Σφίγγει τὸ κεφάλι του μέσα στὰ χέρια μὲ ἓνα κίνημα φρίκης καὶ τρέλας. Κατεβαίνει τὰ σκαλοπάτια, περιπατεῖ ἄσκοπα, ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ἀκολουθώντας τὴν πένθιμη σκέψι του]. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία... Πρέπει νὰ γείνη, πρέπει. Νὰ λείψῃ, νὰ λείψῃ... Ἀ, νὰ μπορούσε νὰ φύγῃ, νὰ πάῃ μακριά. Νὰ εἶχε φύγῃ, νὰ εὑρίσκα τὴν κάμαρά της ἀδειανή... Αὐτὸ καὶ θὰ γείνη. Ἀπόψε πρέπει νὰ μείνῃ ἀδειανή... Ἡ ἀναπνοὴ της, ἡ ἀναπνοὴ της... [Πιάνει σὲ μιὰ καρέκλα, φέρνει τὸ χέρι στὸ μέτωπο σὰν νὰ θέλῃ νὰ διώξῃ ἓνα σύννεφο, νὰ ἰδῇ πῶς καθαρά]. Δὲν εἶναι ἄλλη σωτηρία, δὲν εἶναι ἄλλη. Τὸ σκέφθηκα, τὸ κύτταξα ἀπὸ παντοῦ. Ἐκεῖνος τὴν ἀγαπᾷ. Καὶ ἡ ἄλλη ζητεῖ τὸ θάνατο... Καὶ τὸ στίγμα, αἰώνιο πάνω στὴν ψυχὴ μου... Ἀνοιξε ξαφνικά μιὰν ἄβυσσος. Ὅλα μονομιᾶς κοιματιάστηκαν, ὅλα χωρίστηκαν ἐξ αἰτίας της... Εἶναι ἐκεῖ, τόσο καλὴ, τόσο καλὴ... Καὶ ὅλη αὐτὴ ἡ συμφορὰ ἐξ αἰτίας της!... Κανείς πιά δὲ μπορεῖ νὰ ζήσει. Κανείς δὲν ἀναγνωρίζει τὸν ἄλλον. Ἐνας γκρεμὸς ἀνοιξε ἀνάμεσά μας, ποὺ ἡμαστε ὅλοι μιὰ ψυχὴ, μιὰ ζωὴ... Δὲν εἶναι ἄλλη σωτηρία. Δὲν εἶναι ἄλλη... [Διακοπή. Σηκώνεται βασιανισμένος ἀπ' τὴ σκέψι του]. Πῶς νὰ κάνω; πῶς νὰ κάνω; Σὲ λίγο θὰ εἶναι ἐδῶ... Θὰ τὴν ἰδῶ, θὰ τῆς μιλήσω, θ' ἀκούσω τὴ φωνή της... Ἀχ! νὰ μπορούσα νὰ ξαναἰδῶ τὴν ἀδελφή! Νὰ μπορούσαν νὰ ἐξαγνισθοῦν τὰ μάτια μου κυτᾶζοντας τὴν γιὰ τελευταία φορὰ. Νὰ μπορούσα γιὰ τελευταία φορὰ νὰ τὴ σφίξω στὴν ἀγκαλιά μου χωρὶς αὐτὴ τὴ συγκίνησι... τὴν τρομερὴ συγκίνησι... Τὴν ἀγαπᾷ, τὴν ἀγαπᾷ. Ἀπὸ πότε; Πῶς;... Τί ἔγινε μεταξύ τους; Ἀ, ὅλα μολύνονται μέσα μου, ὅλα... Καὶ ἡ δίψα αὐτὴ ποὺ μὲ βασανίζει! [Ἐγγίζει τὸ λαιμὸ του ποὺ καίει. Κυτᾶ μὴπως ὑπάρχει νερὸ στὸ τραπέζι γιὰ νὰ πιῇ. Πλησιάζει, γεμίζει ἓνα ποτήρι καὶ πίνει ἄπληστα. Ἀνατριχιάζει σὰν ἀπὸ μιὰ ξαφνικὴ σκέψι]. Ἀ!... ἡ πηγὴ!... [Διακοπή. Ἀκουμπισμένος στὸ τραπέζι, τρέμει ἀπὸ τὴ λάμψη τῆς νέας του σκέψης, ἔχοντας τὰ μάτια ἀκίνητα].

ΣΚΗΝΗ Β'

Ἡ ΔΕΥΚΗ μπαίνει ἀπὸ τὴ δευτέρη θύρα δεξιὰ. Ἡ ὄψη της τὴ δείχνει καταπονημένη, χωρὶς θάρρος, μελαγχολική.

ΔΕΥΚΗ — Ἐδῶ εἶσαι, Λεονάρδε; Δὲν ἤξερα πῶς ἦρθες...

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΑΣΚΕΣ — Ν. POZAN
ὑπὸ Ζ. Α. Παπαντωνίου

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, πνίγει τὴν ἀγωνία του — Ναί, μόλις ἦρθα... Θάροχόμουν νὰ σὲ ἰδῶ, μὰ θαρροῦσα... θαρροῦσα πῶς κοιμάσαι... Κοιμήθηκες;

ΔΕΥΚΗ — Ὁχι, δὲν μπόρεσα νὰ κοιμηθῶ.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Θὰ ἦσαι πολὺ κουρασμένη.

ΔΕΥΚΗ — Κ' ἐσύ;

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ἐγὼ εἶμαι συνηθισμένος στὴν αὐπνία. Μὰ ἐσύ!... Νὰ μὲ περιμένῃς ἐδῶ ὡς τὴν αὐγὴ καθισμένη σ' ἓνα σκαλοπάτι! Γιατί, Δευκὴ; Σὰν ἐγύρισα καὶ σὲ εἶδα, τὸ καϋμένο τὸ πρόσωπό σου ἦταν κατάκοπο... [Ἡ φωνὴ του τρεμουλιαστὴ κρύβει ἀπειρὴ τρυφερότητα].

ΔΕΥΚΗ — Ἐβαλες μιὰ φωνή!

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Δὲν ὑπόπτευα καθόλου πῶς ἦσουν ἐδῶ σηκώθηκες ξαφνικά, σὰν φάντασμα...

ΔΕΥΚΗ — Πάντα ἐσύ μὲ βλέπεις σὰ φάντασμα. Καὶ σὲ τρομάζω.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ὁχι, ὄχι...

ΔΕΥΚΗ, τοῦ πιάνει τὸ χέρι — Γιατί ἔφυγες χθὲς τὸ βράδυ; Ἐξέρω πῶς ἔφυγες...

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ἐφυγα;

ΔΕΥΚΗ — Σὲ φώναξε ἡ Ἄννα. Καὶ ἡ φωνὴ της ἦταν ἀλλοιώτικη.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Μὲ φώναξε; Δὲν ἄκουσα...

ΔΕΥΚΗ — Κ' ἔμεινες ὅλη τὴ νύχτα ἔξω, ὡς τὴν αὐγὴ!

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ἦταν τόσο ἔμορφη ἡ νύχτα! Καί, περπατώντας, πέρασε ἡ ὥρα τόσο γρήγορα! Οἱ νύχτες, μὲ τὸ ἡλιοστάσι, εἶναι μικρές. Καὶ ἤθελα μὲ τὴν αὐγὴ ν' ἀκούσω τὸ τραγοῦδι τῶν κορυδαλῶν... Ἄν ἤξερα ὅμως πῶς μὲ περιμένεις...

ΔΕΥΚΗ — Σὲ περιμένα, μὲ δάκρυα στὰ μάτια.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Μὲ δάκρυα στὰ μάτια;

ΔΕΥΚΗ, δὲν κρατιέται πειὰ — Ναί, ναί. Ἐκλαια γιὰ σένα, γιὰ σένα... Νομίζεις πῶς μπορῶ νὰ ζήσω πειὰ ἔτσι, καὶ μιὰ μέρα; Θαρρεῖς πῶς ἀντέχω ἀκόμα στὸ μαρτύριο αὐτό; Πές μου ἐσύ τί πρέπει νὰ κάμω! Πάρε με μαζί σου, πάρε με μαζί σου. Ἡ, ἂς μείνω με μονάχου ἐδῶ... Θὰ σὲ ὑπακούσω σὲ ὅ,τι μοῦ πῇς. Θέλω νὰ μείνω μόνη μαζί σου, ὅπως μιὰ φορὰ, ἐδῶ εἶτε ἀλλοῦ. Παντοῦ θάρρω μαζί σου, χωρὶς παράπονο. Μὰ γλήγορα, γλήγορα! Αὔριο! Ἄν δὲν θέλῃς, ἂν ἀγοπορήσῃς, θὰ ἔχῃς τὴν εὐθύνη γιὰ ὅ,τι γείνη... Λεονάρδε, θὰ ἔχῃς τὴν εὐθύνη ἐσύ. Σκέψου το!

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, τὴν κυτᾶζει στὸ πρόσωπο, πολὺ ὠχρὸς, μὲ φωνὴ πνιγμένη—Τὸν ἀγαπᾷς λοιπόν; Πές μου, πέες μου, τὸν ἀγαπᾷς τρελά;

ΔΕΥΚΗ, κρύβει τὸ πρόσωπο "Ω! "Ω!

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, σὰν τρελὸς—Κ' ἐκεῖνος, ἐκεῖνος... σοῦ εἶπε πὼς σ' ἀγαπᾷ; Πότε; Πότε σοῦ τὸ εἶπε; Μίλησε. Σ' ἀγαπᾷ τόσο πὺν νὰ μὴ μπορῇ;...

ΔΕΥΚΗ, κρύβει ὁλοένα τὸ πρόσωπο μὲ τὰ χέρια τῆς "Ω! τί μὲ ρωτᾷς!—[Ὁ Λεονάρδος θέλει ἀκόμα νὰ μιλήσῃ μὰ κρατιέται, ἀπομακρύνεται λίγα βήματα διστάζοντας, κυτᾶζει τὶς θύρες καὶ τὸν ἐξώστη. Ἐπειτα ξανάρχεται κοντὰ στὴν ἀδελφή του].

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Συγχώρεσέ με. Δὲ σὲ καταδικάζω. Δὲν εἶσαι ἔνοχος. Μοῖρα σκληρὴ μᾶς κυβερνᾷ· πρέπει νὰ ὑποταχθοῦμε στὴ σιδερένια τῆς θέλῃ. "Ὁχι, δὲν εἶσαι ἔνοχος. Εἶσαι ἀγνή, ἀδελφή μου· ἀλήθεια; Καὶ θὰ μένης ἀγνή πάντα... χωρὶς νὰ γνωρίσης καμιὰ ντροπὴ...

ΔΕΥΚΗ, ξαναπαίρνει θάρρος καὶ τὸν ἀγκαλιᾷ—Ναί, ναί, ἀδελφέ μου. Πές μου τί πρέπει νὰ κάνωμε. Σὲ σένα ἀφοσιώθηκα ὅταν μείναμε μόνοι στὸν κόσμον· θὰ ζήσω καὶ τώρα, μόνο γιὰ σένα. Πές μου τί θὰ κάνωμε, καὶ ὑπακούω.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Θὰ στὸ πῶ... μὰ ὅχι ἐδῶ. Πᾶμε ἔξω; Πᾶμε κάπου νὰ καθίσωμε... στὴν πηγὴ Περσεΐα.

ΔΕΥΚΗ—Πᾶμε... Μὰ εἶναι τόσο δυνατὴ ἡ μυρωδιὰ τῆς μυρτιάς, πὺν χθὲς λιγοθύμησα.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Ἀπόψε ὅχι. Τὴν παίρνει ὁ ἄνεμος.

ΔΕΥΚΗ—Πᾶμε. [Νομίζει πὼς ὁ Λεονάρδος δὲν μπορεῖ νὰ κἀν οὔτε ἓνα βῆμα, ἀπὸ τὴν ἀγωνία του. Ρίχνει μὴ ματὰ ἀπελπισμένη στὰ πράγματα τριγύρω σὰν νὰ τὰ κύταζε καὶ αὐτὸς γιὰ ὑστερὴν φορᾷ].

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Δὲν παίρνεις τίποτε... ἀπ' τὸ δωμάτιό σου... κανένα σκέπασμα γιὰ τὸ κεφάλι;

ΔΕΥΚΗ—"Ὁχι. Εἶνε ζεστὴ ἡ βραδεῖά. Ἀστράφτει πρὸς τὸν κόλπο.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, ἀναποφάσιστα—Ἴσως νὰ βρέξῃ.

ΔΕΥΚΗ—Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ. Μὰ τώρα δά, οὔτε σύννεφο ἦταν στὸν οὐρανό.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Σήμερα ξεκίνησε λιτανεῖα ἀπὸ τὰ Φύχτια στὸν Προφήτ' Ἡλία.

ΔΕΥΚΗ—Ἀκουσα ἀπὸ μακρὰ τὶς εὐχές... Γιατί μὲ κυτᾶζεις ἔτσι;

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, ἀνατριχιάζει—Κυτᾷω τὰ κουρασμένα σου μάτια... Τὰ καυμένα... Νυστάζεις;

ΔΕΥΚΗ—"Ὁχι, τώρα πειὰ δὲ νυστάζω!... Θὰ κοιμηθῶ ἀργότερα, ὅταν πάρωμε τὴν ἀπόφασί μας. Πηγαίνομε. Πρέπει νὰ μοῦ πῆς... Μὰ, τί συλλογίζεσαι;

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Τί συλλογίζομαι;... Ἀ, κατὶ παράξενο θυμήθηκα...

ΔΕΥΚΗ—Τί;

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Κάτι, παιδιάτικο... Θυμήθηκα τὸ δέσμα τοῦ φειδιοῦ πὺν εἴχαμε βρῇ σὰν πηγαίναμε πρώτη φορὰ στὶς Μυκῆνες... Τέλεια παιδιάτικο... Δὲ ξέρω πὼς μοῦ ἦρθε στὸ νοῦ...

ΔΕΥΚΗ—Τῶχω φυλαγμένο. Τῶβαλα, γιὰ σημάδι, σ' ἓνα βιβλίο μου...

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—"Α, τὸ φύλαξες! [πλησιάζει ἀκόμα τὴν ἀδελφή του καὶ χαμηλώνει τὴν φωνή]. Πές μου! Πές μου: Ἀπὸ πότε ἔχεις νὰ ἰδῇς τὴν Ἄννα;

ΔΕΥΚΗ—Εἶναι λίγες ὥρες.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Εἶναι στὴν κάμαρά τῆς;

ΔΕΥΚΗ—Θαρρῶ πὼς ἐκεῖ εἶναι.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Δὲ σοῦ μίλησε ποτέ; Δὲ σοῦ εἶπε ποτὲ τίποτα γι' αὐτὰ τὰ πράγματα;

ΔΕΥΚΗ, σκύβει λυπημένη τὸ κεφάλι—Μοῦ εἶπε... Γνωρίζει... Πονεῖ...

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Πὼς σοῦ μίλησε; Πὼς;

ΔΕΥΚΗ—Σὰν ἀδελφή, μὲ καλωσύνη ἀδελφῆς.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Σὲ συχώρεσε; Σὲ φίλησε;

ΔΕΥΚΗ—Ναί.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, τρέμει, διστάζει—Κ' ἐκεῖνον... ἐκεῖνον, τὸν εἶδες... ἀπὸ χθὲς τὸ βράδυ;

ΔΕΥΚΗ—"Ὁχι... Δὲν εἶναι ἐδῶ.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Σοῦ εἶπε ἡ Ἄννα... ποῦ ἐπῆγε;

ΔΕΥΚΗ—Στὸ Ναύπλιο.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Πότε θὰ γυρίσῃ;

ΔΕΥΚΗ—Ἀπόψε ἴσως. Σὲ λίγο. [Διακοπὴ]. Μὰ, τί κυτᾶζεις ἔτσι πίσω μου; [Γυρίζει φοβισμένη σὰν νὰ θέλῃ νὰ ἰδῇ ἂν εἶναι κανεὶς πίσω τῆς].

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Τίποτα, τίποτα... Μοῦ φάνηκε πὼς κάποιος θάμπαινε ἀπ' αὐτὴ τὴ θύρα. [Δείχνει τὴν κάμαρα τῆς Ἄννας. Ἡ Λευκὴ ἀκροάζεται].

ΔΕΥΚΗ—Ἴσως νὰ ἔρχεται ἡ Ἄννα... Πηγαίνομε. [Παίρνει τὸν ἀδελφὸ τῆς ἀπὸ τὸ χερί καὶ θέλει νὰ φύγουν μαζὶ πρὸς τὴ θύρα τῆς σκάλας].

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—"Ἐρχεται ἡ Ἄννα; [Πηγαίνει μὲ τὴν ἀδελφή του, γυρίζοντας τὸ κεφάλι πρὸς τὰ πίσω καὶ κυτᾶζοντας τὴ θύρα πὺν ἀνοίγει].

ΣΚΗΝΗ Γ'

Ἡ ANNA φαίνεται στὸ κατώφλι καὶ πίσω τῆς ἡ ΤΡΟΦΟΣ

ANNA—Ποιὸς φεύγει ἀπ' τὴν πόρτα τῆς σκάλας;... [Ὁ Λεονάρδος καὶ ἡ Λευκὴ φεύγουν χωρὶς ν' ἀπαντήσουν]. Ποιὸς φεύγει, βάβω;

ΤΡΟΦΟΣ—Τὰ δυὸ ἀδελφία.

ANNA—"Α! κατεβαίνουν... Ποῦ πάνε; [Κάνει νὰ προχωρήσῃ μόνη πρὸς τὴ θύρα τῆς σκάλας, μὰ ἡ Τροφὸς τὴν συνοδεύει. Στὸ κατώφλι σκύβει ἔξω καὶ φωνάζει]. Λευκὴ! Λεονάρδε! Ποῦ πηγαίνετε; [Κανεὶς δὲν ἀποκρίνεται]. Λευκὴ, ποῦ πηγαίνεις; ποῦ πηγαίνεις; [Κανεὶς δὲν ἀποκρίνεται]. Γλήγορα, βάβω, τρέξε νὰ τοὺς φτάσῃς. [Ἡ Τροφὸς φεύγει. Ἡ Ἄννα σαστισμένη καὶ ἀνήσυχη στέκεται στὴ θύρα καὶ ἀκροάζεται]. Ποῦ πηγαίνουν; Δὲν ἔδωκαν

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΑΣΚΕΣ — Β. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ
Ὑπὸ Ζ. Α. Παπαντωνίου

καμιὰν ἀπάντησι... Καὶ ὅμως θάκουσαν τὴ φωνὴ μου: μόλις εἶχαν κατεβῇ... λὲς καὶ ἤθελαν νὰ φύγουν... Πὼς χτυπᾷ ἡ καρδιά μου! [Βάνει τὸ χερί στὴν καρδιά. Ἀκροάζεται ἂν ἔρχεται ἡ Τροφὸς]. Ἀπόψε πρόκειται νὰ μοῦ μιλήσῃ... αὐτὴ τὴν ὥρα... Τί νὰ θέλῃ νὰ μοῦ πῇ;... Φαίνεται κάποια μεγάλη ἀπόφασι νὰ πῇραν. [Ἀκούει τὰ βήματα τῆς Τροφῆς πὺν ἀνεβαίνει τὴ σκάλα] Βάβω, μόνη ἔρχεσαι;

ΤΡΟΦΟΣ, μπαίνει λαφιασμένη—Τοὺς πρόφτασα. Μοῦ εἶπαν πὼς πηγαίνουν στὴν πηγὴ... καὶ γλήγορα θὰ γυρίσουν...

ANNA—Δὲν ἄκουσαν πὺν τοὺς φώναξα; ΤΡΟΦΟΣ—Ἐπῆγαιναν γλήγορα, σὰν νὰ ἦταν βιαστικοί.

ANNA—Εἶναι ἀργά; Ἐβράδυνασε κίολας; ΤΡΟΦΟΣ—Μόλις φέγγει. Φυσᾷ ζεστός ἄνεμος μὲ σύννεφ' ἀπὸ σκόνη. Πρὸς τὸ μέρος τῆς θάλασσας ἀστράφτει.

ANNA—Νὰ ἔρχεται ἄραγε θύελλα; ΤΡΟΦΟΣ—Σύννεφα δὲν ὑπάρχουν. Ἀστράφτει σὲ οὐρανὸ καθαρό.

ANNA—"Ὁ Ἀλέξανδρος πότε θὰ ἔλθῃ; ΤΡΟΦΟΣ—"Ὁπου κι' ἂν εἶναι, θάρθῃ.

ANNA—"Ἀς περιμένωμε. [Ἡ Τροφὸς τὴν βάνει νὰ καθίσῃ καὶ κάθεται κι' αὐτὴ δίπλα τῆς, σὲνα σκαμνί. Μεγάλῃ διακοπῇ. Ἡ Ἄννα προσέχει καὶ ταράζεται στὸν μικρότερο κρότο]. Ἀκοῦς; ἀκοῦς, βάβω; Τί εἶναι αὐτὸς ὁ ἦχος; Μοιάζει σὰν αὐλός.

ΤΡΟΦΟΣ—Ἐνας βοσκὸς περνᾷ.

είναι πώς αγαπᾷ καὶ ἀγαπιέται... Καὶ τοῦ εἶπα γι' αὐτήν, καὶ τοῦ εἶπα γιὰ σένα χωρὶς παρά-
πονα, καὶ χωρὶς ταπεινώσει, μόνο δίνοντάς του
κάποια ἐλπίδα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, πολὺ ταραγμένος — Κάποια ἐλ-
πίδα! Κ' ἐκεῖνος... Νομίζεις πὼς τὸ γνώριζε;
Σοῦ φάνηκε, Ἄννα, πὼς ἤξερε;... Δὲν εἶναι
δυνατόν! Δὲν εἶναι δυνατόν! Λίγα λεπτὰ προ-
τύτερα μοῦ εἶχε μιλήσει.

ΑΝΝΑ, χαμένη — Δὲν ἤξερε;... Δὲν ἤξερε;...
[Ξαναθυμᾶται τὴν ὁμιλία της μετὸν Λεονάρδο καὶ φαί-
νεται ν' ἀνακαλύπτει μερικὰ πράγματα ποὺ δὲν τὰ εἶχε
παρατηρήσει καὶ ποὺ ἔξαφνα τώρα φωτίζουν τὸν νοῦ
της. Ἡ φωνή της φαίνεται σὰν κραυγὴ ποὺ τὴν πνίγει].
"Α! ἴσως... Ἐλεγε πὼς δὲν ἐννοοῦσε... Ναι,
ναί... Ἐλεγε: «Εἰσθε βεβαία, εἰσθε βεβαία;»
Καὶ ἔπειτα... "Α! μὰ τότε; Εἶναι τίποτε ἄλλο;
Εἶναι κάτι ἄλλο. [Ὁ Ἀλέξανδρος μὲ ἀκατανίκητη
ἀγωνία πηγαينوέρεται μὲ βῆμα ἀόριστο, σὰν κάποιος
ποὺ ζητεῖ ἓνα δρόμο σωτηρίας χωρὶς νὰ τὸν βροῖσκει].

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, μὲ φωνὴ χαμηλὴ, μιλεῖ στὸν ἐαυτό
του — "Υστερα ἀπ' ὅ,τι μοῦ εἶχε φανερώσει!...

ΑΝΝΑ — Πές μου τώρα, ἐσύ, Ἀλέξανδρε, τὴν
ἀλήθεια. Πές μου τὴν ἀλήθεια.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, τὴν πλησιάζει — Καὶ τί ἔκαμε;
Ἐπειτα, τί ἔκαμε; Ποῦ πῆγε;

ΑΝΝΑ — Βγῆκε, ἔφυγε... Ἀπ' τὴ Λευκὴ
ἔμαθα πὼς γύρισε σήμερα μόλις, τὴν αὐγὴ...
Ὡς τὴν αὐγὴ τὸν περιμένε...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Νὰ φύγω, νὰ φύγω... [Δὲν
ἤξερε τί ν' ἀποφασίσῃ]. "Α! σὰν ἰδωθοῦμε μάτια
μὲ μάτια...

ΑΝΝΑ — Πές μου λοιπὸν τὴν ἀλήθεια!

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Καὶ ἔφυγαν μαζί... Πῆγαν
στὴν πηγὴ... Εἶναι πολλὴ ὥρα;

ΑΝΝΑ — Λίγο πρὶν ἔρθῃς.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Μαζί... οἱ δύο... Ἐκεῖ...
[Ἡ ταραχὴ του μεγαλύνει ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ].
Καὶ πρὶν φύγουν, ἦταν ἐδῶ, μαζί σου... Καὶ τί
ἔλεγαν;

ΑΝΝΑ — "Οχι. Ἦρθε τὴ στιγμὴ ποὺ κατέβαιναν
τὴ σκάλα. Τοὺς φώναξα, μὰ δὲν ἀποκριθῆκαν...
Ἔστειλα τότε τὴ βάρβα νὰ τοὺς προφθάσῃ...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Λοιπόν;

ΑΝΝΑ — Εἶπαν πὼς πῆγαιναν στὴν πηγὴ γιὰ
μιὰ στιγμὴ καὶ πὼς θὰ γύριζαν... Μὰ, πές μου,
πές μου! [Πιάνει τὸ χέρι τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὴν ὥρα
ποὺ εἶναι ἐτοιμος ν' ἀνεβῇ στὸν ἐξώστη. Ἀνεβαίνουν
καὶ οἱ δύο καὶ χάνονται στὴ σκιὰ πρὸς τὰ κάγκελα.
Ἐπειτα ἀπὸ λίγο ὁ Ἀλέξανδρος ἔρχεται πάλι μόνος.
Σὰν κάτι νὰ τὸν σπρώχνῃ, τρέχει πρὸς τὴ θύρα, τὴν
ἀνοίγει καὶ κατεβαίνει βιαστικὰ τὴ σκάλα. Ἡ Ἄννα
ξαναφαίνεται ἀνάμεσα στὶς κολόνες, πάλι φοβισμένη].

ΑΝΝΑ — Ἀλέξανδρε! Ἀλέξανδρε! [Καμιά ἀπάν-
τησις. Βαδίζει στὸ κενὸν ψηλαφητὰ, ἀπαντᾷ μὴν ἀπ'
τίς κολόνες, στηρίζεται σ' αὐτήν, κατεβαίνει τὸ πρῶτο
σκαλοπάτι, ἔπειτα καὶ τὰ ἄλλα]. Ἀλέξανδρε!... Δὲν

εἶναι ἐδῶ... Εἶμαι μόνη... "Α, Θεέ μου, δός
μου τὸ φῶς μου!

[Ἀκολουθεῖ τὸ ξεστὸ ρεῦμα τοῦ ἀνέμου ποὺ μπαί-
νει ἀπ' τὴν δολάνυκτη θύρα, πηγαίνει πρὸς τὰ ἑκεῖ.
Στηρίζεται στὴ μιὰ παραστάδα καὶ κάνει ἓνα βῆμα πρὸς
τὴ σκάλα. Χάνεται στὸ σκοτάδι].

ΠΡΑΞΙΣ Ε΄

"Αγριος καὶ μοναχικὸς τόπος, κοντὰ σὲ μιὰ ρεματιὰ
ἀνάμεσα στὴ δευτέρῃ κορυφῇ τοῦ ὄρους Εὐβοῖα καὶ
στὴν ἀπρόσιτη πλευρὰ τῆς ἀκροπόλεως. Οἱ μυρτιές χύ-
νουν τὴ μυρωδιά τους ἀνάμεσα στοὺς ἀπότομους βρά-
χους καὶ στὰ κυκλώπεια ἐρείπια. Τὸ νερὸ τῆς πηγῆς
Περσεΐα, τρέχει μέσα στοὺς βράχους καὶ μαζεύεται
σ' ἓνα κοίλωμα, καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἔξακολουθεῖ καὶ χάνεται
σ' ἓνα χείμαρρο. Στὴ μοναξιά μέσα, ποὺ ἀπλόνεται τώρα
τὸ μυστήριό τῆς νύχτας, ἀκούεται ὁ θόρυβος τῆς ἀστέ-
ρευτης πηγῆς.

ΣΚΗΝΗ Α΄

Στὴν ἄκρῃ τῆς πηγῆς, κοντὰ σὲ μιὰ τούφα ἀπὸ μυρ-
τιές, ξαπλωμένη νεκρὴ ἡ ΛΕΥΚΗ. Τὰ φορέματά της
βρεγμένα, εἶναι κολλημένα πάνω στὸ ἀλύγιστο σῶμα.
Τὰ μαλλιά μουσκεμένα ἀπὸ τὸ θανάσιμο νερὸ, φαίνον-
ται γύρω στὸ πρόσωπο σὰν μικρὲς ταινίες. Τὰ χέρια
τεντωμένα στὰ πλάγια τοῦ σώματος. Τὰ πόδια της ἐνω-
μένα σὰν τὰ πόδια τῶν ἀγαλμάτων ποὺ εἶναι πάνω στοὺς
μεγάλους τάφους. Ὁ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ κάθεται πάνω
σὲ μιὰ πέτρα, μὲ τοὺς ἀγκῶνες στηριγμένους στὰ γόνατα
καὶ μὲ τὸ κεφάλι μέσ' στὶς παλάμες, κοιτάζει τὴ νεκρὴ,
σιωπηλός, μὲ ἀκίνησιὰ ποὺ ἐμπνέει φόβο! Ἀπὸ τὸ
ἀντίθετο μέρος, ὁ ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ εἶναι ὄρθιος, ἀκουμ-
πιμένος μὲ τὴ ράχη σὲ μεγάλο βράχο. Τὰ δάχτυλά του
πιάνονται ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἀπὸ τὸ βράχο ἀπελπισμένα, ὅπως
τὰ δάχτυλα ναυαγοῦ ἀπὸ τὴν πέτρα ποὺ βγαίνει μέσα
ἀπ' τὸ βάρανθο. Στὴν τρομερὴ σιωπῇ ἀκούεται ὁ θό-
ρυβος τοῦ νεροῦ, καὶ πότε πότε ὁ ἀνεμος ποὺ φυσᾷ
πάνω στὶς μυρτιές καὶ τίς λυγίζει. Ἐξαφνα ὁ Λεονάρ-
δος ξεκολλᾷ ἀπ' τὸ βράχο καὶ γονατίζει κοντὰ στὴν
πεθαμένη, σκύβοντας σὰν νὰ θέλῃ νὰ τὴν ἐγγίξῃ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, τὸν σταματᾷ μὲ ἀπότομη κίνησι καὶ
μ' ἐπιβλητικὴ φωνή — Μὴ τὴν ὀγγίζῃς! Μὴ τὴν
ὀγγίζῃς!

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, τραβιέται πίσω χωρὶς νὰ σηκωθῇ —
"Οχι, ὄχι, δὲν τὴν ὀγγίζω... Δικὴ σου εἶναι,
δικὴ σου εἶναι. [Διακοπὴ. Κυτάζει τὴ νεκρὴ μὲ ὑπερ-
ἀνθρωπο πόνο καὶ ἀγάπη. Φαίνεται σὰν τρελός. Ἡ
φωνή του πότε εἶναι βραχνή, πότε παθητικὴ, ποὺ σχί-
ζει τὴν καρδιά, ἀγνώριστη]. Θαρρεῖς... θαρρεῖς...
πὼς τὰ χέρια μου θὰ τὴν μολύνουν;... "Οχι,
ὄχι... Τώρα εἶμαι ἐξαγνισμένος... Ἄν ξυπνοῦσε
τώρα, θὰ μπορούσε νὰ βαδίσῃ πάνω στὴν
ψυχὴ μου, σὰν ἀπάνω στὸ κάτασπρο χιόνι...
Ἄν ξαναζοῦσε, ὅλες μου οἱ σκέψεις γι' αὐτήν
θὰ ἦταν σὰν τὰ κρῖνα, σὰν τὰ κρῖνα... "Α,
ποῖος ἄλλος θὰ μπορέσῃ νὰ πῇ πὼς ἀγαπᾷ,
ὅπως ἐγὼ ἀγαπῶ αὐτὴν ἐδῶ! Οὐτ' ἐσύ, οὐτ' ἐγὼ
δὲν τὴν ἀγαπᾷς, ὅπως ἐγὼ τὴν ἀγαπῶ. Καμιά
στὸν κόσμον ἀγάπη δὲ φτάνει τὴν ἰδική μου.
Ὅλη μου ἡ ψυχὴ σὰν οὐρανὸς ἀνοίγεται γιὰ

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΑΣΚΕΣ — Α. ΠΕΡΙΔΗΣ
ὑπὸ Ζ. Α. Παπαντωνίου

τὴν πεθαμένη αὐτή... [Ἡ φωνὴ του πότε γίνεται
ὀρμητικὴ καὶ θερμὴ σὰν μανία ποὺ ὀλοένα μεγαλύνει,
πότε χαμηλώνει σὰν τρεμουλιασμα ἐρωτικό]. Ποῖος
ἄλλος θὰ ἔκανε γι' αὐτήν, ἐκεῖνο ποὺ ἐγὼ
ἔκαμα; Θὰ εἶχες, ἐσύ, τὸ θάρρος νὰ κάνῃς τέτοια
πράξι ἄγρια γιὰ νὰ σώσῃς τὴν ψυχὴ της ἀπὸ τὴ
φρίκη ποὺ τὴν παραμόνευε! "Ὡ, ναί, τὴν ἀγά-
πησες μὲ ὅλη σου τὴ δύναμι, γιατί ἔτσι τῆς
ἔβριζε ν' ἀγαπηθῇ. Μὰ δὲ γνωρίζεις, ὄχι, δὲ γνω-
ρίζεις τί ἦταν ἡ ψυχὴ της... Κάθε καλωσύνη,
κάθε δημορφιά — ποὺ τέτοια οὐτ' ἐσὺ δὲ φαντά-
σθηκες ἀκόμα! — ἦταν μέσα της... Κάθε πρωΐ,
σὰν ἀνοίγε τὰ μάτια, ὅλες οἱ δροσιτὲς οἱ ἀνοι-
ξιάτικες περνοῦσαν πάνω ἀπ' τὴν ψυχὴ της καὶ
τῆς χάριζαν ζωὴ ἀπριλιάτικη λὲς καὶ τὸ βράδυ,
ὅλα τὰ πιὸ ἔμορφα πράγματα τῆς ἡμέρας μας
καταστάλαξαν στὴν ψυχὴ της, καὶ ἦταν αὐτὰ ἡ
τροφὴ μου, ἐτοιμασμένη ἀπὸ τὰ χέρια της γιὰ
μένα... "Α, ἔτσι μ' ἔθρεψε, τόσο καιρό, τόσο

καιρό μ' αὐτὴ τὴν τροφὴ μ' ἔθρεψε κάθε βράδυ...
Ἦξερε, στὸ πιὸ ἐλαφρὸ χαμόγελο, νὰ δώσῃ τὴ
μεγαλύτερη εὐτυχία... Ἡ παρामικρότερη χαρὰ
μου μεγαλῶνε ἀτέλειωτα μέσ' στὴν ψυχὴ της,
σὰν κύβλος πάνω σὲ ἡρεμὸ νερὸ τόσο, ποὺ ἡ
χαρὰ ἐκεῖνη γινότανε γιὰ μένα εὐτυχία μεγάλη...
Δὲ γνωρίζεις, ὄχι, δὲ γνωρίζεις τί ἦταν ἡ ψυχὴ
της... Ἄλλη γυναῖκα στὸν κόσμον δὲν ἦταν,
ὅμοια μ' αὐτήν... Οὐτε στάλα πικρὴ δὲ βρι-
σκοτάνε σὲ ὅλο τὸ αἷμα της... Τώρα δά...
[Σταματᾷ σὰν ἄρρωστος ποὺ τὸ κορμί του τὸ κεντᾷ
ἐξαγνικὸς πόνος]. Τώρα δά... ὅλη ἡ λεπτὴ ὑπαρ-
ξὴ της ἔτρεψε μέσ' τὰ μαλλιά της, κάτω ἀπ' τὰ
χέρια μου. [Τινάζεται καὶ γονατίζει, τόσο βίαια, ποὺ
ὁ Ἀλέξανδρος σηκώνεται, καὶ θέλει νὰ πᾶ κοντὰ του
μὰ τοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ κινηθῇ καὶ ξαναπέφτει πάνω
στὴν πέτρα]. "Α! τὴν ὥρα ποὺ ἔσπυρε στὴν πηγὴ
γιὰ νὰ πῇ... Ἀκουσα τὸν ἡρεμὸ λυγμὸ τοῦ
νεροῦ ποὺ κατέβαινε στὸ λαιμὸ της... Νόμιζα

πώς ρουφοῦσε μέσα ἀπ' τὴν καρδιά μου, καὶ πὼς ἀπὸ τὰ χεῖλη της πέρασε ὅλος ὁ πόνος μου, ὅλη ἡ ντροπιασμένη ζωὴ, ὅλος μου ὁ νοῦς, τὸ μνημονικό μου, ὁλόκληρο τὸ εἶναι μου. . . Ἔτσι ἀδειανὸς καὶ τυφλὸς ἦμουν τὴ στιγμή πού τὴν κράτησα κάτω ἀπ' τὰ χέρια μου. . . Ὁ θάνατος, πάνω στοὺς ὤμους μου, μ' ἐσπρωχνε μὲ τὰ σιδερένια γόνατά του. . . Ὁ κόσμος δὲν ἦταν πειά. . . Χίλιοι αἰῶνες. . . μιὰ στιγμή. . . Καὶ ἦμουν ἐκεῖ, πάνω στὶς πέτρες. . . καί, μέσα στὸ νερὸ πού τάραιζε ἀκόμα, τὰ μαλλιά της. . . τὰ μαλλιά της γύρω στὸ κεφάλι, τὸ ἀκίνητο. . . Ἄ, ποῖος θὰ ἔκανε αὐτὸ πού ἐγὼ ἔκαμα; Τὴν ἀνεσώκωσα! Τὴν ἀνεσώκωσα. Ξαναεῖδα τὸ πρόσωπό της. . . «Ὅλο της τὸ πρόσωπο ἔπαλλε ἀνάμεσα στὰ μαλλιά της μὲ παλμοὺς δυνατούς». Ἔτσι ἔλεγε χθὲς τὸ βράδυ ἡ Ἄννα: αὐτὴ πού τὴν εἶχε κρατήσει στὰ χέρια της, πού εἶχε νοιώσει, ἔτσι ἀγκαλιασμένα, τὴν καρδιά της νὰ χτυπᾷ. . . Καὶ ξαναεῖδα τὸ πρόσωπό της πού δὲν ἔπαλλε πειά, τὸ κρῦο πρόσωπό της πού ἔσταζε. . . Τῆς ἔκλεισα τὰ βλέφαρα. Ἄ, πὶδ τρυφερά ἀπὸ φύλλα λουλουδιοῦ. . . Καὶ κάθε ρῦπος ἔφυγε ἀπὸ τὴν ψυχὴ μου. Κ' ἐξαγνίσθηκα, τέλεια ἐξαγνίσθηκα. Ὅλη ἡ ἀγιωσύνη τῆς περασμένης μου ἀγάπης ξαναμπήκε στὴν ψυχὴ μου, σὰν ποτάμι φῶς. . . Νὰ ἀκόμα μιὰ καλωσύνη της μέσα ἀπ' τὸ θάνατο! . . . Ἔτσι, γιὰ νὰ μπορῶ ἀκόμα τέτοια νὰ τὴν ἀγαπῶ, τὴ σκότωσα. Γιὰ νὰ μπορῆς καὶ σὺ νὰ τὴν ἀγαπᾷς μπροστά μου, χωρὶς τύψεις, χωρὶς τίποτε πειά νὰ μᾶς χωρίζη. Γι' αὐτὸ, γι' αὐτὸ τὴν ἐσκότωσα. . . Ὁ, ἀδελφέ μου, ἀδελφὲ καὶ στὴ ζωὴ καὶ στὸ θάνατο, πού πάντα πειά θὰ ἦσαι δικός μου, δικός μου μὲ τὴ θυσία αὐτὴ. . . Κύτταξέ τὴν. Εἶναι ἄσπιλη τώρα εἶναι ἄσπιλη. Τώρα μπορεῖς νὰ τῆς δώσης τὴ λατρεία σου ὅπως σ' ἓνα πλάσμα οὐράνιο. . . Θέλω, σ' ἓναν ἀπὸ τοὺς τύμβους μου, τὸν πὶδ βαθύ, νὰ τὴν ἀποθέσω ἐλαφρὰ καὶ νὰ βάλω γύρω της ὅλους τοὺς θησανρούς μου. . . [Σκύβει πάνω στὴν πεθαμένη]. Δικό σου, δικό σου εἶναι ὅ,τι λάμπει, δικό σου γιὰ πάντα ὅ,τι ἀγνό. . . Ἀγαπημένη, ἀγαπημένη! Νὰ μποροῦσε, δίνοντας ὅλο μας τὸ αἷμα, νὰ φωτισθῇ μιὰ στιγμή τὸ γλωμὸ πρόσωπό σου, ν' ἀνοίξης μιὰ στιγμή, μιὰ μόνη, τὰ μάτια σου, νὰ μᾶς κυττάξης, ν' ἀκούσης τὴν κραυγὴ τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ πόνου μας. . . Ἀδελφὴ μου! ἀδελφὴ μου! [Πέφτει ἀπάνω της καλώντας τὴν μὲ κραυγὲς ἀπελπιστικὲς ἀπλόνοντας τὰ χέρια του στὸ ὠχρὸ πρόσωπό της. Ἀνίκανος νὰ ὑποφέρει περισσότερο στὴν κραυγὴ αὐτὴ, ὁ Ἀλέξανδρος σηκώνεται, περνᾷ ἐμπρὸς ἀπ' τὰ πόδια τῆς πεθαμένης, πηγαίνει κοντὰ στὸ φίλο του, σκύβει, βάνει τὸ χέρι του πάνω στὸ μέτωπο τοῦ Λεονάρδου νὰ νοιώσῃ τὸν πυρετό του, νὰ παραῖν τὸ παραλήρημα αὐτὸ πού λὲς καὶ

εἶναι προμήνυμα τρέλλας. Ὁ Λεονάρδος αἰσθάνεται κάποιαν ἀνακούφιση, τὰ νεῦρα του χαλαρόνουν λίγο, ἡ φωνὴ του σβύνεται]. Νὰ φιλήσω τὰ πόδια της. . . τὰ μικροῦτσικα πόδια. . . [Σέρνεται ὡς τὰ πόδια τῆς νεκρῆς, σκύβει τὸ μέτωπο πάνω της καὶ μένει ἔτσι λίγες στιγμές. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπίσης γονατίζει καὶ σκύβει δίπλα του. Ἀκούεται ὁ στεναγμὸς τῆς πηγῆς. Ὁ Λεονάρδος σηκώνει τὸ κεφάλι καὶ κυττάζει τὴν πεθαμένη. Μιὰ μέρα, στὴν ἀκρογιαλιά, καθισμένη στὸν ἄμμο, ἀκουμποῦσε τὸ πρόσωπο πάνω στὰ γόνατα. Ἐπλάττε τὰ πὶδ ἔμορφα ὄνειρα, καὶ τὰ ξέπλεκα μαλλιά της ἦταν χυμένα ἀπαλὰ σὰν φύλλα λουλουδιοῦ γύρω στὰ μικρά της τὰ πόδια. Ἡ θάλασσα κοιμισμένη σὰν παιδί πειθῆνιο, στὸ ἐλαφρὸ ἀγεράκι. [Διακοπὴ. Θυμᾶται ἀκόμα κάτι καὶ ἀνατριχιάζει]. Ἄ, ἡ μοῖρα, μπροστά στὴν ἐστία. . . [Κρύβει τὸ πρόσωπο μέσα στὰ χέρια του καὶ ξανασκύβει τὸ κεφάλι χαμηλά]. Συγχώρεσέ με! Συγχώρεσέ με! [Διακοπὴ. Ὁ Ἀλέξανδρος γυρίζει ἀνήσυχος καὶ κυττάζει πρὸς τοὺς βράχους ἐκεῖ πού τελειώνει τὸ μονοπάτι].

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, σηκώνεται ξαφνικά — Βήματα. Θαρρῶ πὼς ἄκουσα βήματα, ἐκεῖ στὸ μονοπάτι. Ἄκουσε. [Ὁ Λεονάρδος σηκώνεται ἐπίσης τρομαγμένος. Καὶ οἱ δύο ἀκροάζονται κρατῶντας τὴν ἀναπνοή. Ὁχι. . . ἴσως νὰ μὴν ἄκουσα καλά. . . Νὰ εἶναι ὁ ἄνεμος μὲς' στὶς μυρτιές. . . ἴσως νὰ κύλησε καμιά πέτρα. . .

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Δὲ ξέρω. . . Ἡ καρδιά μου χτυπᾷ δυνατὰ, δὲ μπορῶ ν' ἀκούσω τίποτε ἄλλο. [Ὁ Ἀλέξανδρος προχωρεῖ στὸ βάθος πρὸς τοὺς βράχους καὶ ἀκροάζεται. Ἀκούεται μονάχα ὁ στεναγμὸς τῆς πηγῆς].

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, ἐπιστρέφει στὸν φίλο του, πού κυττάζει ὁλοένα τὴν πεθαμένη, καὶ τὸν τινάζει]. Τώρα, τί θὰ κάνωμε; Πρέπει νὰ τὴν πάρωμε ἀπὸ δῶ. Πού θὰ τὴν πᾶμε; Στὸ σπῖτι; Καὶ ἡ Ἄννα, ἡ Ἄννα. . . τί θὰ τῆς ποῦμε;

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, χαμένος κυττάζει γύρω του — Ἡ Ἄννα; . . ἡ Ἄννα. . . Μὲ περιμένει αὐτὴ τὴν ὥρα. . . Μοῦ ὑποσχέθηκε. . . μοῦ ὑποσχέθηκε. . . χθὲς τὸ βράδυ. . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Τί σοῦ ὑποσχέθηκε;

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Νὰ μὲ περιμένει.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Νὰ σὲ περιμένει; Ποῦ; Γιατί;

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ἐσκόπευε. . . ἤθελε. . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Ἡθελε;

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ἡθελε νὰ φύγῃ. . . νὰ φύγῃ. . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Ἄ! [Διακοπὴ. Καὶ οἱ δύο κυττάζουν πρὸς τὸ μονοπάτι μέσα στοὺς βράχους, στὸ βάθος. Ἀκούεται πού στενάζει ἡ πηγὴ]. Τί θὰ τῆς ποῦμε; Τί νὰ κάνωμε, τώρα; θέλεις, ἐσύ, νὰ μείνης ἐδῶ; Πρέπει νὰ τὴ σκεπᾶσωμε. . . θές, νὰ μείνης ἐδῶ; . . Ἐγὼ πάω. . . πάω νὰ φέρω. . . τὸ σάβανο. . .

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ὁχι, ὄχι, μὴ φύγῃς, μὴ μ' ἀφήσης. Ἄς μείνωμε, ἄς μείνωμε ἀκόμα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Μά, ἡ Ἄννα. . . ἡ Ἄννα [Ἀνατριχιάζει καὶ ἀκροάζεται]. Κάποιος ἔρχεται, κάποιος πλησιάζει. . . Βήματα. Ἄκουσα βήματα. . . Ἄ, μὴν εἶναι. . . πρέπει νὰ τὴν κρύψωμε. Ἐλα νὰ τὴν πάρωμε μὲς' στὶς μυρτιές. . . δὲν ἀκοῦς, Λεονάρδε; [Τινάζει τὸν Λεονάρδο πού εἶναι σὰν ἀπολιθωμένος]. Ἐλα νὰ τὴν πάρωμε μὲς' στὶς μυρτιές. . . Ἐγὼ θὰ τὴν κρατῶ ἀπ' τοὺς ὤμους. Σιγά! σιγά!

[Σκύβει νὰ τὴν πάρῃ ἀπ' τοὺς ὤμους. Ὁ Λεονάρδος ἐπίσης ἀπὸ τὰ πόδια. Τὴ στιγμή ἐκείνη ἀκούεται ἡ φωνὴ τῆς τυφλῆς στὸ μονοπάτι].

ΑΝΝΑ, μέσα ἀπὸ τοὺς βράχους χωρὶς νὰ φαίνεται — Λευκή, Λευκή! [Ἀφίουν καὶ οἱ δύο τὴ νεκρὴ καὶ στέκονται, κίτρινοι σὰν αὐτὴ, χωρὶς νὰ μποροῦν νὰ

κινήθουν]. Λευκή! [Ἡ τυφλὴ φαίνεται ἀπὸ τοὺς βράχους μόνη, ψάχνοντας μὲς' στὸ σκοτάδι. Κανείς δὲν ἀπαντᾷ. Ἡ Ἄννα προχωρεῖ λίγα βήματα ἐμπρὸς μὲ τρομερὴ ἀγωνία]. Ἀλέξανδρε, Λεονάρδε! [Προχωρεῖ πρὸς τὴν νεκρὴ. Ἀκόμα ἓνα βῆμα καὶ θὰ τὴν ἀγγίξῃ μὲ τὸ πόδι της. Οἱ δύο ἄνδρες ἀκίνητοι δὲν μποροῦν νὰ ποῦν οὔτε λέξι].

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, τὴ στιγμή πού τὸ πόδι τῆς Ἄννας κάνει νάγγίξῃ τὴ νεκρὴ — Ἄννα! Ἄννα! Στάσου!

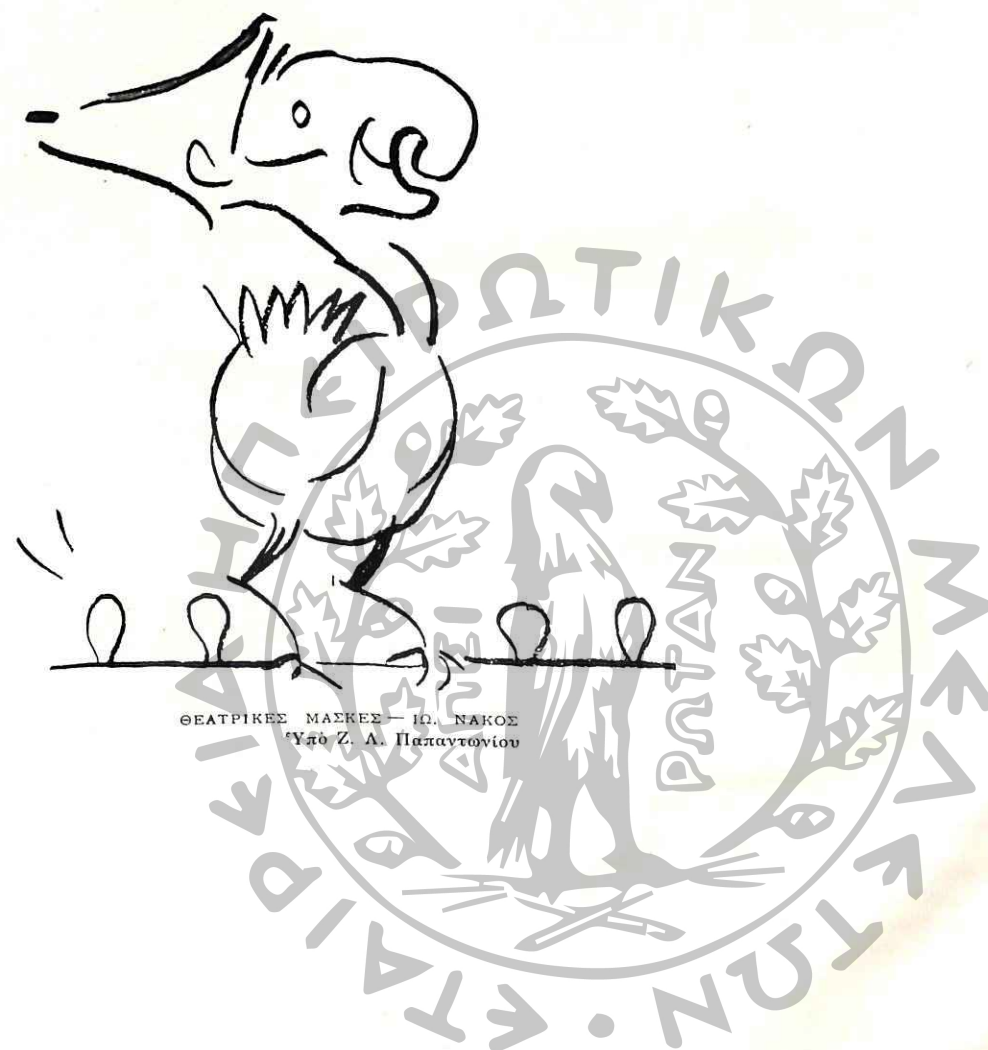
[Μὰ ἡ Ἄννα ἐνοίωσε τὸ ἄψυχο σῶμα. Σκύβει ἐπάνω της καὶ τὴν ἀγγίξει μὲ τὰ χέρια ὡς πού φθάνει στὸ πρόσωπο καὶ στὰ μαλλιά τὰ μουσκεμένα. Ἀνατριχιάζει ὁλόκληρη ἀπὸ τὸ κρῦο αὐτὸ πού δὲν μοιάζει μὲ κανένα ἄλλο κρῦο. Βάνει μιὰ κραυγὴ σκληρὴ, ὅπου νομίζεις πὼς φεύγει ὅλη ἡ ψυχὴ της].

ΑΝΝΑ — Ἄ! . . βλέπω! βλέπω!

[Μετάφρ. Κ. Μ.]

Γ. ΝΤ' ΑΝΝΟΥΝΤΣΙΟ

Ἡ μετάφρασις ἀνήκει στὰ «Παναθηναῖα»

Ι Φ Ι Γ Ε Ν Ε Ι Α

Τὸ θέατρον τῆς Δὸς Μαρίκας Κοτοπούλη ἔδωσε αὐτὸν τὸν μῆνα τὴν «Ἰφιγένειαν» τοῦ Μορεάς, μεταφρασμένην ἀπὸ τὸν κ. Λεάντρον Παλαμᾶν. Δημοσιεύομεν δύο ἀποσπάσματα τῆς 4ης πράξεως πού μᾶς ἔδωσε ὁ νέος ποιητής :

Ι Φ Ι Γ Ε Ν Ε Ι Α

Πατέρα μου, πῶς ἤθελα τὴν ὥρα τούτη νᾶχα
Τὴ γόησσα τοῦ τραγουδιστῆ φωνῇ
Ποῦ ἔσερνε κάθε τι. Μά, ὦϊμέ, γιὰ τέχνη μου μονάχα
Κρατῶ τῶν δυὸ ματιῶν μου τὴν πηγὴ.

Ἄθελα νοιώθω μέσα μου νὰ τρέμῃ κάποιος πόνος·
Στὰ γόνατά σου τώρα πέφτω ἐμπρός
Καθὼς ὁ ἱκετευτικός στο βωμὸ ἀπάνω κλώνος.
Ὡϊμένα! Τί γλυκὸ πού εἶναι τὸ φῶς!

Νὰ ζήσω κι ἄλλο ἀφήστε με, πατέρα μου, πατέρα.
Καὶ μήπως τοῦτο εἶν' ἀρκετό; τᾶκούς! . . .
Πρὶν ἀπ' τὴν πρώτη νιότη μου, κάτου στὴ γῆ, ἐκεῖ πέρα
Νὰ πάω μαζί με τοὺς χλωμούς νεκρούς! . . .

Πρώτη φορά σου ἐμένανε τὸ παιδικὸ τὸ στόμα
Τ' ὄνομα σῶδωσε τὸ πιὸ γλυκὸ.
Τότε, πατέρα, μ' ἔσφιγγες στὴν ἀγκαλιά κι ἀκόμα
Τῆς Τροίας δὲ στοχαζόσουναι τὸ ῥιζικό.

Κ' ἔλεγες: Θυγατέρα μου πότε θὰ σ' ἀντικρύσω
Στὸ σπιτί μέσα τοῦ δικοῦ σου ἀντρός,
Μέσα σ' ἀντάξιο σπιτικό καὶ σ' ἓνα γένος ἴσο
Νὰ λάμπῃς στὴ ματιά τοῦ καθενός!

Κι ἀποκρινόμενος: ἄμποτε κάποιος θεὸς νὰ δώσῃ
Στὸ σπιτικό μου νὰ δεχτῶ ποτὲ
Τὸ γέρο τὸν πατέρα μου κι ὅση φροντίδα, τόση
Νὰ δώσω πῶδωσε κι αὐτὸς γιὰ μέ.

Οἱ στοχασμοί, τὰ λόγια αὐτὰ τὰ πολυαγαπημένα
Δὲ μοῦφυγαν ἀπ' τὸ μνημονικό
Κι ἀκόμα τὰ κρατῶ· μὰ ἐσὺ τὰ ἔχασες κι ὦϊμένα
Γυρεύεις νὰ με κάνῃς νὰ χαθῶ.

Στὸ κῆμα ταξιδεύοντας γιατί τὸ πλοῖο τοῦ Πάρι
Ν' ἀράξῃ στοὺς δικούς μας τοὺς γιालούς
Καὶ στὴν Ἑλένη ῥίχνοντας μιὰ καταλύτρα χάρη,
Τοὺς νέους γιατί νὰ φέρῃ τοὺς καημούς;

Ρίξε σ' ἐμέ τὰ μάτια σου καὶ γιὰ τὴ θυγατέρα
Δόσε τὸ φίλημα τὸ πατρικό.
Καὶ τότε, τότε' ἄς κατεβῶ στὸν τάφο μου, πατέρα,
Στερνά μαζί μ' αὐτὸ νὰ κοιμηθῶ.

Καὶ σὺ ἀδερφέ μου, ἀνῆξερὸν ἀγόρι, πού θ' ἀργήσουν
Νὰ σὲ περικυκλώσουν οἱ καημοί,
Κλάψε μ' ἐμένα, θρήνησε καὶ γύρειψε ν' ἀφήσουν
Τὴν ἀδερφούλα σου νὰ ζῇ κι αὐτή.

ΛΕΑΝΤΡΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΜΟΥ

Ἀπὸ τὴν Ἀθήνα στοὺς Παρίσι. Ἴδιο πουλὶ κι' ὁ
ἄνθρωπος, μεγαλοδύναμο σὰν ἀποφασίση
νᾶνοῖξῃ τὰ φτερά του. Δὲν με φόβισε ὁ κρυφὸς
ἀέρας πού ἐβούιζε κάτω ἀπὸ τὸ κῆμα, οὔτε τὰ
ἀστέρια πού ἐχύνοντο στὸν οὐρανό, προφη-
τεύοντας ἄγριαν νύχτα. Μικρούλα ψυχὴ ἐγώ,
εἶχα ἀτρόμητον ἄνθρωπο μέσα μου, κι' ἔπρεπε
νᾶρθῃ μιὰ στιγμή μεγάλης συγκινήσεως ὥστε
νὰ τὸ νοιώσω.

Ἦταν ἡλιόγευμα, — πάντα τέτοια ὥρα εἶνε
σὰν ἀφίνει κανεὶς πίσω του καὶ πού ἀγάπησε.
Πλησιάζει ἡ νύχτα, πού παιδεύει περισσότερο
μὲ τὴν ἀνάμνησι τοῦ φωτὸς παρὰ με τοὺς ἀο-
ράτους κινδύνους.

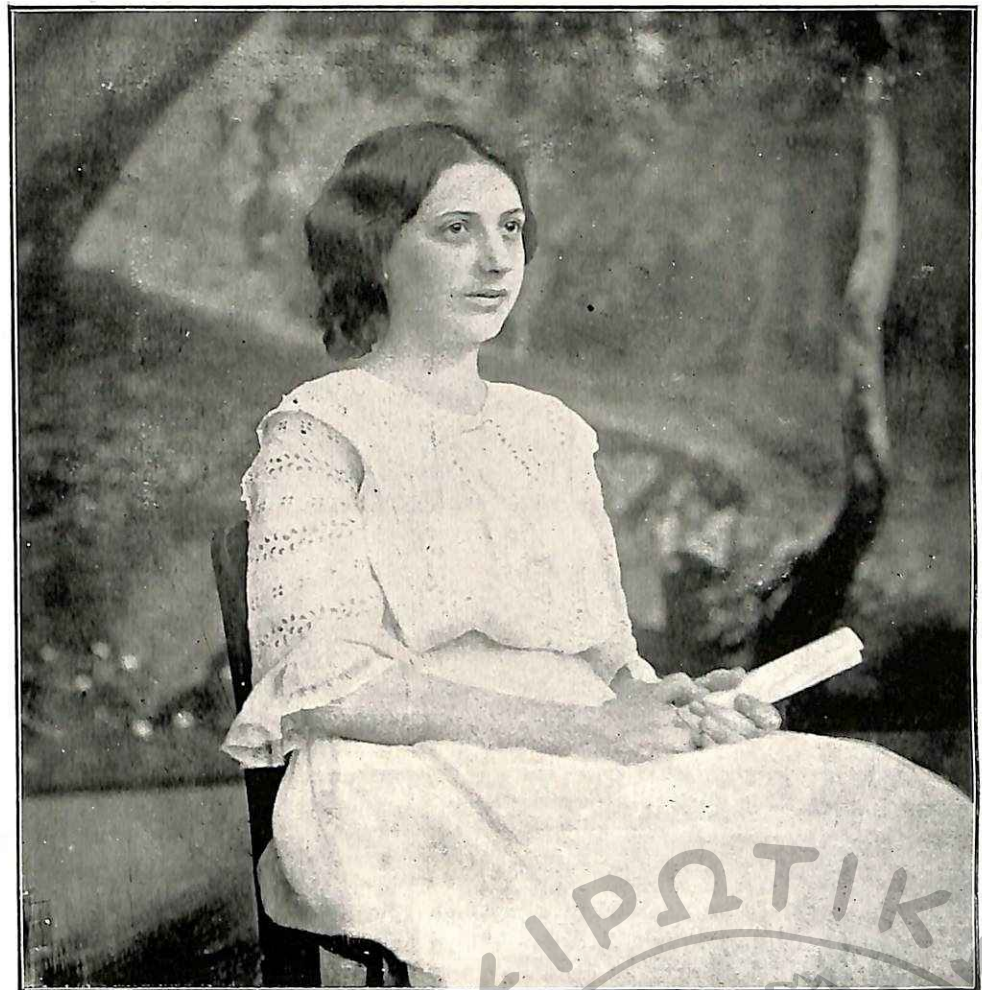
Τὸ καράβι ἀνοίχτηκε στὸ πέλαγος, ἓνα—
μικρὸ - μικρὸ καραβάκι — σ' ἓνα μεγάλο - μεγάλο
πέλαγος. Τόλμη πού τὴν ἔχουν οἱ ἄνθρωποι!

Ἀέρας καὶ κρύο καὶ βροχὴ πού ἀνέβαινε
ἀπὸ τὴν θάλασσα. Τέτοια κρύα φιλοδωρήματα
ποτέ μου δὲν τὰ εἶχα γνωρίσῃ. Οὔτε ὕπνος,
οὔτε ἡσυχία. Τὰ τριξίμο τοῦ πλοίου, σὰν κακῶν
πνευμάτων ἀλλοιωμένη φωνή, μοῦ ἔφερνε τρο-
μερὲς ὀπτασίες.

Δὲν ξεύρω πόσα χρόνια πέρασαν γιὰ τὴν
ψυχὴ μου ὥς πού νᾶγναντέψω τὴν Κέρκυρα.
Ὠραία καὶ γαλήνια, πνιγμένη σὲ βλάβησι καὶ
σὲ μῦρο, ἔχουσε πλούσια τὴν ἀντανάκλασί της
μέσα μου με ὅλα της τὰ ὄνειρα. Κι' ἄρχισε ἡ
ἀτέλειωτη σειρά τῶν θρύλων της νὰ περνᾷ
μπροστά μου, καὶ πρώτα - πρώτα τοῦ Ἀχιλλείου
ὁ θρύλος με τὴν ἐξωτικὴ αὐτοκράτειρα.

Ἡ βεράντα με τίς μεγάλες κολόνες, ὁ σκο-
τεινὸ δένδρος κήπος, τὸ ζωγραφιστὸ περιστύλιο
με τ' ἀγάλματα τῶν συλλογισμένων Μουσῶν. . .
ὁ Ἀχιλλέας με τὸ ἄρμα τοῦ θριάμβου του, ὁ
Χαΐνε με τὸν βαρὺν ἴσκιό της θλιβερᾶς ἐμπνεύ-
σεως καὶ τὸ πνεῦμα τῆς αὐτοκράτειρας ἀπάνω
ἀπὸ ὅλα αὐτά. Τὸ ἀριστοκρατικὸ πνεῦμα, πού
ἐννοοῦσε νὰ ἀλλάξῃ τίς σκουριασμένες μηχανές
τῆς ζωῆς καὶ νὰ τίς ἀντικαταστήσῃ με τὰ σύ-
γνεφα. Γιὰ νὰ πιάνη ὁ ἄνθρωπος τίς πειδὶ ἀό-
ριστες εὐμορφίες πού παιγνιδίζουν στὸ ἄπειρο.

Ἦθελεν ἡ Αὐτοκράτειρα τὴν δύναμι καὶ τὴν
ἐντασι τῆς ψυχῆς ἴδια με τῶν σοικειῶν πού
δὲν περιορίζονται ἀπὸ κανένα φραγμό. Ἦθελε
τὴν ἐπιθυμία της νὰ τὴν ἀπλώνῃ ὥς τὴν ἀνα-

Ἡ ΝΕΑ ΗΘΟΠΟΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΜΑΡΙΚΑΣ ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ. ΑΛΙΚΗ ΠΑΠΑΧΡΗΣΤΟΥ
Φωτογρ. Κ. Ἀναγν.

τολὴ καὶ νὰ ξαναγυρίξῃ με ὅλα τὰ ῥόδα της.
Καὶ τὴν ἤθελε ὥς τὴν δύσι τὴν ὑστερινή, καὶ
νὰ ξαναγυρίξῃ κομίζοντας τὰ χλωμά κρίνα πού
ἀνθοῦν στὰ μαῦρα περιβόλια τῆς νύχτας. Ἦθελε
τὸ πάθος ἀστεῖρευτο καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους, ὅπως
ἔτυχε νὰ εἶνε γιὰ τὸν ἑαυτὸ της.

Τὸ μέγα πένθος ἀπλώθηκε μέσα καὶ τριγύρω
στὴν αὐτοκράτειρα, κι' ἓνα φόρεμα μαῦρο, σὰν
νᾶχε ντυθῇ φτερό, κοράκι, ἐντυσε γιὰ πάντα
τὸ «κυπαρισένιο κορμί».

Τόσο με εἶχε ἀπορροφήσῃ ἡ ἀνάμνησίς της,
πού ὥρες, σκυμμένη στὰ κάγκελα τοῦ ἀραγμέ-
νου καραβιοῦ, ἀκολουθοῦσα τὴν πομπὴ τῶν

σκιῶν. . . Πού σὰν νὰ εἶχε ἀνασηκωθῇ ἡ πλάκα
τοῦ καιροῦ, καὶ μιὰ-μιὰ ἀνέβαιναν ὀκνά ἀπὸ τὸ
δασωμένο περιβόλι τοῦ Ἀχιλλείου.

Μὰ ἡ θέλησις τοῦ καραβοκύρη, πού ἀράζει
στὰ ἀκρογιαλίας, χωρὶς νὰ ἀράξῃ καὶ στὴν ἱστο-
ρία τῶν ἀκρογιαλιῶν, πού εἶνε τὸ σημαντικό, —
ἦταν νὰ φύγουμε. Ποιὸς μπορεῖ νὰ εἰπῇ ὅχι
μπροστά σὲ ἓναν καραβοκύρη!

Σὲ σύγνεφο οὐμίχλης πυκνῆς χάθηκεν ἡ Κέρ-
κυρα, κι' ἀπὸ μακρὰ ἐμοιάζε σὰν γιγάντια
ἀνθοδέσμη, πεταμένη καταμεσῆς τοῦ πελάγους.
Μὰ τὰ βουνά της μᾶς ἀκολουθοῦσαν, συντρο-
φία παρήγορη, ὥς τὴν δύσι τῆς ἡμέρας. Ἦ τε-

λευταία ἀκτίνα ἔλαμψε κι' ἔσβυσε ἀπάνω στο τελευταίο λοφάκι της. Ἡ θάλασσα ἀπόμεινε θαμπή, σὰν νὰ εἶχαν κατακαθήσει στο βυθό της ἀπειρες μελαγχολικὲς σκέψεις.

Οὐρανὸς καὶ θάλασσα. Μακρυνὰ ἀπὸ κάθε τι στερεό. Ψυχὲς ποὺ ἐμπιστευθήσαν τὸν ἑαυτοὺς στὴν περὶ ιδιότροπη ὕλη — στὸ κύμα καὶ στὸν ἀέρα. Ἐνας ναύτης, ἀμελώντας τὸ καθήκον του, ἀποκοιμήθηκε σὲ μιὰ κώχη τοῦ καραβιοῦ.

Βοή φθάνει ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου. Κλαῖνε καὶ βογγᾶνε κορμιὰ καὶ τὰ μαλλιά τους, λυμένα, σέρονται ἀπάνω στο κύμα. Μάτια μεγαλωμένα βλέπω, ἀπὸ τὸν φρικτὸν ὁραματισμό. Καὶ χερᾶκια μελανὰ μέσα στο νερό διακρίνω, παιδιῶν ποὺ ἀπόκαμαν ζητώντας βοήθεια. Ἀνοίγω τὴν ἀγκαλιά μου πρὸς τὸ ἄπειρο τὸ ἀσυγκίνητο. Μιὰ κραυγὴ μοῦ ἔρχεται νάφηση: δόσετέ μου τὰ πνιγμένα παιδάκια νὰ τ' ἀναστήσω μὲ τὴν θέρη τῆς ἀγκαλιάς μου. Ἐχω γιὰ ὅλα πνοή...

Ἀς μὴ ρωτήση κανεὶς πῶς ἐπέρασεν αὐτὴ ἡ νύχτα. Ἐγὼ κι' ὁ θεὸς τῆς θαλάσσης — ἂν ὑπάρχει τέτοιος θεὸς — τὸ ξέρουμε.

Μὲ τὰ χαράγματα, ἕνας δυνατὸς ἐνάντιος ἀέρας, δὲν μᾶς ἀφίνει νὰ πλησιάσουμε τὴν πόλι τῆς Ἰταλίας, ποὺ μᾶς ὑποδέχθηκε παρουσιάζοντας ἕνα ὀλάνθιστο περιβόλι, στὴν ἄκρη τῆς θάλασσας. Καὶ στο πείσμα τοῦ καραβιοῦ νὰ προχωρή, ὁ ἀέρας ἐσήκωνε ἀπότομα κι' ὀρμητικὰ τὸ κύμα, σὲ κάθετες γραμμὲς, ποὺ ἐφαίνοντο ἴδια σύγνεφα γκρεμισμένα. Καὶ τόκανε νὰ διαγράφη βαθιεὲς καμπύλες κατὰ τὴν ἄβυσσο, — τὸ φτωχὸ καράβι.

Ποιὸς δὲν εἶδε στο Μιλάνο τὸ Duomo, τὴν μεγάλη ἐκκλησιά, τὴν περίφημη, τὴν ξακουσμένη, ποὺ ἕνα πνεῦμα συνθετικῆς μεγαλοφυΐας τὴν ἐχάρισε στὸν κόσμον.

Ἦθελα νὰ εἶχα δικό μου ἕνα χρόνο, ὥστε νὰ περνοῦσα ἐκεῖ μέσα τὶς τέσσερες ἐποχές. Ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ γαλῆνιο σύθαμπο κι' ἀπὸ τὰ κορμιὰ τῶν γονατισμένων, ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς ἱσκιούς τῶν μεγάλων μετάλλινων ἔργων κι' ἀπὸ τὶς βαρεῖες κολόνες ἀνάμεσα, νὰ ἀκολουθῶ τὴν ἐξέλιξη τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πραγμάτων. Νὰ βλέπω τὴν ἀνοιξιὰτικὴν ἀνθησι καὶ τὴν καλοκαιριὰτικὴν φλόγα, καὶ τὴν φθινοπο-

ρινὴ γλωμάδα καὶ τὴν χειμωνιάτικὴν ὀργήν, μὲ τὸ φακὸ μιᾶς πίστεως στὴν ψυχὴ εἰδωλολατρικῆς, μὰ πίστεως ὅμως σὰν αὐτὴν ποὺ ἐμπνέει σὲ μένα ἡ παρὰξενὴ ἐκκλησιά.

Ἀπὸ τὸ βάθος ἐκεῖνο ὁ κόσμος ἀπέχει καταπληκτικὰ ἢ δὲν ἀπέχει καθόλου. Γιὰ μένα, μόλις ἐμπῆκα, τὰ ἐξωτερικὰ πράγματα ἐπῆραν ὄψι μακρυσμένων σκιῶν. Καὶ εἶδα τὸν κόσμον τῶν πλασμάτων ὅπως ἀπὸ τὰ οὐράνια θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ βλέπε τὰ σκιρτήματα τῶν ἀγριμῶν.

Καὶ ἦταν τὸ πρῶτο ἀντίκρουσμα ποὺ μὲ ἀνάπαισε στο μοναχικό μου αὐτὸ ταξίδι.

Ἄλλο τίποτε δὲν εἶδα κι' οὔτε ἠθέλησα νὰ ἰδῶ στίς λίγες μου ὥρες. Βγαίνοντας ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά μὲ τὴν μεγαλοπρεπὴ τῆς ἀνάμνησι ἐξήτησα τὸ τραῖνο τοῦ Παρισιοῦ. Ἀνύποπτη ὅτι ἕνας ἱλιγγος θὰ μὲ περιμένε νὰ μοῦ δώσῃ νέες ἐντυπώσεις τοῦ σπασμοῦ τῶν ἀνθρώπων.

Ἀργὰ ἐξεκίνησεν ὁ κατάμαυρος σιδηρόδρομος, σκορπίζοντας περίεργη συγκίνησι στὴν ψυχὴ μου. Τὸ βράδυ θὰ ἔβλεπα τὸ Παρίσι ποὺ σήμερὰ ἔχει τὴν θέσι «τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν».

Χαράδρες καὶ λοφάκια χορταριασμένα γεμάτα λευκάνθημα, καὶ γέφυρες καὶ συνοικισμοὶ μικροῦτοιχοι σπιτιῶν, χαμένοι στὴν σκιὰ ἀγκαλιασμένων δένδρων... Καὶ λιμνίτσες εὐμορφες, ποὺ ὅτι χαμογελοῦν λαμπερὰ καὶ χάνονται πίσω ἀπὸ τεχνητὰ προχώματα... Καὶ κοιλάδες ἡμερες, σὰν μὲ χτενισμένο τὸ χορτάρι τους, καὶ πηγὲς ποὺ περὶ πολὺ ἀκούγονται παρὰ φαίνονται... Ὅλα περνοῦν γοργὰ, δείχνοντας σιλουέτα παρὰ μορφὴ, γοργὰ περνοῦν, σὰν σκέψεις σὲ εὐφορο πνεῦμα, τὴν εὐλογημένη στιγμὴ τῆς ἐμπνεύσεως.

Νὰ καὶ τὸ ὄνειρο τῆς Laco Magiore ποὺ τὴν βλέπω σὰν ἀπὸ τὸ ὑψηλότερο σκαλὶ ἀμφιθεάτρου. Πνίγεται σὲ λιποθυμισμένο ἀχνογάλαζο χρώμα κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο. Πλατεῖα καὶ γαλῆνια, μὲ τὴν ζωὴν ἀτελείωτου ρεμβασμοῦ, ἔχει σὰν φουσκώσῃ ἀπὸ κρυφὸν παλμὸ κι' ἔχει φθάσῃ ὥς τὰ ὀλόλευκα λουλουδάκια, ποὺ τῆς πλέκουν τριγύρω ἀτημέλητο ἕνα στεφάνι. Λίμνη παρθενικώτερη δὲν ἐφαντάσθηκα. Κι' οὔτε εἶδα.

Λένε πῶς ἔχει μάγια περισσότερα ἀπὸ μιὰ γυναίκα. Καὶ πῶς τὴν νύχτα, σὰν τὸ φεγγάρι γέρνει, καί τι φωσφορισμοὶ της, ποὺ μοιάζουν ἀποκαλύψεις τῶν σπλάχνων της, δείχνουν σὰν μαγικὲς σκηνὲς τοὺς τριγύρω τόπους...

ΕΙΡΗΝΗ ΠΟΛ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Ἐχόρευαν σὲ μιὰ σάλα θερινοῦ ξενοδοχείου. Ἐκύτταζα ν' ἀνακαλύψω ἕνα ζευγάρι ποὺ νὰ στροβιλίζεται τόσο καλὰ ὥστε ν' ἀξίξῃ νὰ τὸ βλέπῃς. Ἀνεκάλυψα γελοιογραφίας τοῦ Ἀλμπέρ Γκυγιώμ.

Πολλὰ πράγματα ἔχουν λησμονηθῇ μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ αὐτό, ὅτι ὁ χορὸς εἶνε ὡραῖος. Ἡ ἀστικὴ κοινωνία ἔπαισε νὰ τὸ ὑποπευτεῖται.

Μία Σπάρτη τῆς συμμετρίας τοῦ ρυθμοῦ καὶ τῆς χαρᾶς θὰ εἶχεν ἀπαγορεύσει τὸ δικαίωμα τοῦ χοροῦ στὰ τρία τέταρτα τῶν χορευτῶν ποὺ ἔβλεπα αὐτὸ τὸ βράδυ. Λοξοὶ τηλεγραφικοὶ στύλοι καὶ βαρέλια στριφογύριζαν, σὰν νὰ τὰ ἔβλεπες ἀπὸ τὸ παράθυρο τραίνου ἐξπρές.

Καὶ ὅμως ἡ κοινωνία εἶνε κομψή, ἡ τουλάχιστον πολὺ ἀσχολεῖται μὲ τὸ σῶμα καὶ τὴν στάσιν. Ὁλόκληρον αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν τὴν λησμονεῖ ὅταν χορεύει. Τὰ νεῖατά μου ἔκαμαν ἰδιαίτερος κακὴν ἐντύπωσιν. Ἄν καὶ ὁ χορὸς εἶνε ἡ μεγαλοφυΐα των, ἐκινεῖν τόσο ἀσχημα, ὥστε μοῦ ἐξηγήσαν ὅτι καὶ σ' αὐτὴν τὴν τέχνην ἀκόμη ἡ ὀρμὴ δὲν εἶνε ἐπαρκής.

Ἐχω παρατηρήσει ὅτι οἱ μπιλλιαρδιστὰι σέβονται τὸ ἐπάγγελμά των. Ἐνώπιον θεατῶν διστάζει κανεὶς νὰ χτυπήσῃ μιὰ καραμπόλα ὅταν δὲν ἔχει ὡραῖον σῶμα καὶ περιποιημένην στάσιν.

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ δισταγμοὶ κατηγορήθησαν ἐκεῖ ποὺ ἔπρεπε νὰ ὑπάρχουν, στὸν χορὸν, σ' αὐτὴν τὴν δόξαν τοῦ ρυθμοῦ καὶ τοῦ ἔρωτος, στο παρκέτο, αὐτὴν τὴν πεδιάδα τῆς Ἡλίδος.

Μὰ δὲν ἀφίνετε τοὺς ἀνθρώπους νὰ χορεύουν αὐτὴν τὴν λίγη ζωὴ; Νὰ χορεύουν καὶ ὅταν δὲν εἶνε συμμετρικοί; Καὶ ὅταν δὲν εἶνε ἐλαφροί; Καὶ ὅταν εἶνε ἀσχημοί; Ἀπλῶς γιὰ νὰ χορεύουν; Δὲν εἶδατε τὴν Κερμέσσ τοῦ Ροῦμπενς;

Ὁ! τὴν εἶδα βέβαια στο Λοῦβρο. Εἶδα αὐτὸ τὸ μεθύσι ὅπου στροβιλίζονται, πέφτουν, σηκώνονται, παραφρονεῖν ἀπὸ κρασί, χαρὰ καὶ ἔρωτα τὰ χοντρά ζεῖγρη τῶν Φλαμανδῶν. Ἐκεῖ δὲν εἶνε ἕως κανένας κομψὸς χορευτὴς, ἀλλὰ ὅλοι εἶνε ὡραῖοι ἀπὸ ἀταξίαν, ἀπρέπειαν καὶ ἐλευθερίαν. Μπορεῖτε νὰ τὴν ἐπαναλάβετε τουλάχιστον αὐτὴν; Ἐμπρὸς λοιπόν! Τὰ ἄλλα εἶνε μιὰ ἐτικέτα μὲ ἀσχημίας.

Δὲν ἀδικῶ κανένα στραβὸν ἢ δυσκίνητον χορευτὴν, θὰ καταργοῦσα ὅμως τοὺς θεατὰς. Θὰ

τοὺς ἔβαζα νὰ χορεύουν. Τίποτα δὲν εἶνε ἀσχημο ὅταν λείπει ὁ θεατὴς. Καὶ ὅλον αὐτὸ τὸ λάθος, ποὺ σὰς ἐξιστόρησα, εἶνε βέβαια δικό μου.

Ὁ ἄνεμος ποὺ σβύνει τὴν σαιζὸν τοῦ Φαλήρου, σὰν ἕνα λαμπρὸν πολυέλαιον, εἶνε ἡ σοροκάδα, αὐτὸ τὸ Βαγνέρειον φύσημα.

Μπορεῖς νὰ καθήσῃς σὲ μιὰ καρέκλα καὶ νὰ χαρῇς τὸν θάνατον τῆς ἀκτῆς γιὰ τὸν κόσμον.

Τὰ κύματα ἔρχονται καὶ σοῦ φέρουν θυμούς, θορύβους καὶ κινδύνους, αὐτὰ ποὺ τὰ εἶχες λησμονήσει σχεδὸν ἀλλὰ τὰ εἶχες ποθήσει.

Ἀκούεται μάχη. Νὰ πιστέψωμε πῶς ὁ γηραιὸς συνταγματάρχης ποὺ κἀθετα στὴν παραλίαν τυλιγμένος στο ἐλαφρὸ του παλτὸ ὀνειροπολεῖ; Εἶνε σὰν λυσσαλέα πυρά. Καὶ ὅλον αὐτὸν τὸν κρότον τὸν προκαλεῖ ἕνα κύμα, μιὰ τεράστια τορπίλη νεροῦ, ποὺ χτυπᾷ τὸ ἀτάραχο θωρακωτὸ τῆς ἐξέδρας.

Ναυάγια ἔρχονται, τὰ πρῶτα ναυάγια τοῦ φθινοπώρου, μόλις ἕνα ξύλο ξεκαρφωμένο ἀπὸ γυναικεῖα μπάνια.

Ὁ ὄρμος ἔχει ἐρημωθῇ. Τὸ κότερο ποὺ κοιμῶταν ἐκεῖ ἀπὸ ἡμέρες, ἔφυγε τρομαγμένο.

Δυὸ ἄνθρωποι ποὺ ἐξακολουθοῦν τὰ θερινὰ τους λουτρά, κολυμβοῦν στ' ἀνοιχτά, χαρούμενοι γιὰ τὴ λύσσα καὶ τὴν ψύχρα τοῦ στοιχείου. Οἱ τρεῖς θεαταὶ ποὺ ἔτρεξαν ἀπὸ τὴν ἐξέδρα νὰ βάλουν τὶς φωνές, ἀποσύρονται δυσχερεστῶς ποὺ δὲν ἦτο ναυάγιον.

Οἱ καρέκλες μαζεύονται γρήγορα στὴν πλατεῖαν, τὸ χαλάζι τῶν κυμάτων ποὺ συντρίβονται ὀλόρθα, φτάνει μακριὰ, ὥς τὸ κιόσκι ὅπου ἔχουν καταφύγει ἡ κυρία μὲ τὸ πικρὸ βέλο, ὁ συνταγματάρχης ποὺ ἐπιμένει στὴν κούρατα, τὸ ζευγάρι ποὺ εἶχε νομίσῃ ὅτι μὲ τέτοια σοροκάδα δὲν θὰ τὸ προσέξῃ κανεὶς, καὶ τὸ αἰώνιον γαντωμένο γεροντοπαλλήκαρο ποὺ πέρασεν ὅλο τὸ καλοκαίρι χωρὶς νὰ βοῇ τὴν περιπέτειά του.

Ἡ μπάνια σπρωγμένη ἀπ' τὸν ἄνεμον στὰ βάθη τῆς πλατείας παίζει μὲ δυσκολία τὸ χειρότερο κομμάτι ποὺ εἶχε.

Πρὸ ὀλίγου πέρασαν οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἐμφανίζονται στο τέλος, ὁ ποιητὴς, ὁ ἀποτυχημένος, ὁ ἄνθρωπος ποὺ δὲν εἶχε ξαναπεράσει ἀπὸ κεῖ κι' ὁ ψαράς ποὺ δὲν ἔχει δουλειά. Ἀἴξισ.

Ζ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΣΤΑΦΙΔΙΚΗ ΖΩΗ

Είναι η εποχή, πού τὸ ἐμπόριον ἑνὸς ἀπὸ τὰ κυριώτατα προϊόντα τῆς Ἑλλάδος, τῆς σταφίδος, προσδίδει μίαν ἰδιαίτην καὶ μοναδικὴν ὄψιν, μίαν ἀσυνήθη κίνησιν εἰς μερικοὺς λιμένας τῆς Πελοποννήσου. Οἱ κυριώτεροι ἀπὸ τοὺς λιμένας αὐτοὺς καὶ σχεδὸν οἱ μόνοι, ὅπου συναθροίζεται ὅλη περίπου ἡ παραγωγή εἶναι ὁ τῶν Πατρῶν, τῶν Καλαμῶν, τοῦ Κατακόλου καὶ τοῦ Αἰγίου. Ἐκεῖ καθορίζονται αἱ τιμαὶ τοῦ πλουτοφόρου προϊόντος, γίνονται αἱ ἀγοραπωλησίαι εἰς τρόπον ὥστε νὰ προσλαμβάνουν αὐταὶ χαρακτῆρα χρηματιστικὸν καὶ νὰ δημιουργοῦνται πολλάκις περιουσίαι ἐκ τοῦ μηδενός, ἀναπτύσσεται ἐπὶ τρεῖς πρὸ πάντων μῆνας μία κίνησις καὶ δραστηριότης ἐξαιρετικῆς φύσεως καὶ σημασίας. Καὶ ἀπὸ τοὺς τέσσαρας αὐτοὺς λιμένας, τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ὁ τῶν Πατρῶν. Κατὰ τοὺς μῆνας Αὐγούστου, Σεπτεμβρίου καὶ Ὀκτωβρίου εἶναι ὁλος ζωὴ, κίνησις, θόρυβος, ἐργασία.

Ἀπὸ κάθε περιγραφὴν τοῦ τρόπου τῆς καλλιεργείας καὶ τῆς ὅλης κινήσεως τοῦ ἐμπορίου τῆς σταφίδος, μία κινηματογραφικὴ ἀναπαράστασις ὅλων τῶν λεπτομερειῶν, ἀπὸ τοῦ τρυγητοῦ μέχρι τῆς ἐπὶ τῶν ἀτμοπλοίων φορτώσεως τοῦ προϊόντος αὐτοῦ θὰ ἔδιδεν ὥσως πλέον ἀκριβῆ τὴν εἰκόνα τῆς σταφιδικῆς ζωῆς. Εἶναι αὕτη τόσον πολυσύνθετος, ἀλλὰ καὶ τόσον μεθοδική.

Ἡ σταφὶς ἀφοῦ τρυγηθῇ ἀπὸ τὰ κλήματα — καὶ ὁ τρύγος, πού γενικεύεται εἰς τὰς 20 Ἰουλίου, γίνεται ὅπως καὶ τῶν σταφυλίων — ἀπλώνεται διὰ νὰ ξηρανθῇ εἰς τὰ ἄλωνα, τὰ χρυσμένα μὲ κόπρον βοός. Τὸ ἔνα τσαμπὶ (ὁ βότρυχος) τίθεται κοντὰ εἰς τὸ ἄλλο χωρὶς στενοχωρίαν καὶ μὲ πολλὴν προσοχὴν ἕως πού νὰ γεμίσῃ κάθε ἄλωνι, καὶ ἡ πρὶν βαθυκίτρινος ὄψις του νὰ παρουσιάζεται μελανὴ πλέον καὶ ἀπὸ μακρὰν νὰ ξεχωρίζῃ δυνατὰ μέσα εἰς τὸ καταπράσινον φύλλωμα τῶν σταφιδαμέλων. Τὸ ἄπλωμα διαρκεῖ ἀπὸ 8-12 ἡμέρας· σπανίως περισσotέρας. Αἱ ἡμέραι αὗται εἶναι ἀληθινῆς δοκιμασίας διὰ τοὺς σταφιδοπαραγωγούς. Ὅλοι γίνονται καιροσκόποι· ἔχουν διαρκῶς τὰ βλέμματά των γυρισμένα πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὸ παραμικρὸν σύννεφον τοὺς γεννᾷ μεγάλα καρδιοχτύπια. Ἡ βροχὴ εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἐχθρὸς καὶ κίνδυνος τῆς σταφίδος κατὰ τὰς τελευταίας πρὸ τοῦ τρυγητοῦ ἡμέρας καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀποξηράνσεως. Πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ κινδύνου αὐτοῦ οἱ κτηματῆαι λαμβάνουν τὰ προ-

ληπτικά των μέτρα καὶ ταῦτα εἶναι οἱ *τζιβιέρες*, εἶδος τετραγώνων ἀβαθῶν ξυλίνων σκαφῶν, μέσα εἰς τὰς ὁποίας ἀπλώνεται ἡ σταφίδα καὶ κατόπιν σκεπάζεται μὲ ξύλινον κάλυμμα, καὶ οἱ λινάτσες, καραβόπανα πού ἀπλώνονται ἐπάνω εἰς τὰ ἄλωνα. Πολλάκις ὅμως καὶ τὰ μέτρα αὐτὰ ἀποδεικνύονται ἀδύνατα ἀπέναντι τῆς σφοδρότητος τῆς βροχῆς.

Μετά τὴν τελείαν ἀποξήρανσιν, ὅταν ἡ σταφὶς προσλαμβάνει ἓνα χρῶμα κυανόμαυρον, πού ὅσον καλύτερα εἶναι ἡ ποιότης γίνεται τόσον βαθύτερον, ἀρχίζει ἡ ἀποχώρισις τοῦ καρποῦ ἀπὸ τὸ τσάμπουρο. Μὲ ἓνα ἀγκανῶτον σάρωθρον, πρωτογόνου κατασκευῆς, πού εἰς πολλὰ μέρη λέγεται κοινῶς λαγάνα, σαρώνεται ἡ σταφὶς, ὅτε καὶ ἀποχωρίζεται εὐκολώτατα ὁ ξηραμένος πλέον καρπὸς ἀπὸ τὸ τσάμπουρο, καὶ μαζεύεται εἰς σωροὺς μεγάλους. Ἀλλὰ εἰς τὰ ἀπομένοντα τσάμπουρα ὑπάρχει ἀκόμη καὶ ἄλλος καρπός. Διὰ τὸν τέλειον ἀποχωρισμὸν χρησιμοποιεῖται ἡ τσουγκράνα, εἶδος ἀρχαίας τριάνης, μὲ τὴν ὁποίαν ἀνασηκώνονται τὰ τσάμπουρα καὶ ὁ ἀνακατευμένος μὲ αὐτὰ καρπὸς πίπτει καθαρὸς πλέον εἰς τὸ ἄλωνι καὶ συναθροίζεται διὰ νὰ προστεθῇ εἰς τὸν ἄλλον σωρόν.

Ἀμα τελειώσῃ ἐντελῶς καὶ ἡ ἐργασία αὕτη, ἡ σταφὶς μεταφέρεται διὰ κοφίνων ἢ σάκκων εἰς τὰς ἀποθήκας τῶν ἐχόντων τοιαύτας εἰς τὰ κτήματά των ἢ ἐντὸς τῆς πόλεως, ἢ μένει εἰς σωροὺς ἐπὶ τῶν ἄλωνιων καὶ σκεπάζεται μὲ καραβόπανα διὰ κάθε προφύλαξιν, μέχρι ὅτου ὁ παραγωγὸς δυνηθῇ νὰ τὴν πωλήσῃ.

Ἡ πώλησις τῆς σταφίδος εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Πατρῶν καθὼς καὶ εἰς ἄλλας σταφιδαγοράς γίνεται κυρίως διὰ τῶν μεσιτῶν. Οἱ σταφιδομεσίται ἀποτελοῦν ὁλόκληρον τάξιν μὲ ἐντελῶς ἰδιαίτην φυσιογνωμίαν. Εἶναι ἡ ψυχὴ, ἡμπορεῖ νὰ εἴπῃ κανεῖς, τοῦ σταφιδεμπορίου. Πολλοὶ θέλουν νὰ τοὺς ἀποφεύγουν διὰ νὰ κερδίσουν αὐτοὶ τὰ μεσιτικά, ἀλλὰ πάντοτε σχεδὸν ἀναγκάζονται νὰ καταφεύγουν πρὸς αὐτοὺς διὰ νὰ εὑρουν συμφέρουσαν τιμὴν τοῦ προϊόντος των. Ὁ σταφιδομεσίτης εἶναι ἄξιος ἰδιαίτερας ψυχολογικῆς μελέτης. Βλέπετε ἓνα κύριον σοβαρώτατον ἢ ἓνα νέον δανδὴν σχεδόν, πού εἶναι ζήτημα ἂν θὰ καταδεχθῇ ποτὲ νὰ ὑπάγῃ μόνος του τὸ ψῶνι εἰς τὸ σπῆτι του, νὰ περιπατῇ εἰς τὸν πλέον πολυσύχναστον δρόμον καὶ νὰ κρατῇ εἰς τὰ χέρια του μὲ ἱερὰν προσοχὴν, μὲ μεγαλοπρέπειαν τρεῖς καὶ τέσσαρες ἢ καὶ περισσότερες χαρτοσακοῦλες σεβαστοῦ μεγέθους καὶ

κατὰ συχνὰ διαστήματα νὰ βυθίζῃ τὸ ἓνα χέρι του μέσα εἰς αὐτές, νὰ χαδεύῃ τὸ περιεχόμενον των καὶ νὰ ἀναζητῇ κάποιον διὰ τοῦ βλέμματός. Οἱ χαρτοσακοῦλες περιέχουν δείγματα σταφίδος καὶ μὲ τὴν ἀφὴν ὁ μεσίτης προσπαθεῖ νὰ γνωρίσῃ καλύτερον τὸ ἐκλεκτὸν ἢ μὴ τῆς ποιότητος διὰ νὰ καθορίσῃ ἀπὸ πρὶν καὶ τὴν τιμὴν, πού θὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν ἔμπορον. Θὰ εὐρεθῇ καθ' ὁδὸν ὁ σταφιδέμπορος, ὅτε καὶ θὰ γίνῃ ἀμέσως ἡ προσφορά, συχνὰ δὲ θὰ κλείσῃ ἐκεῖ ἐπὶ τόπου καὶ ἡ συμφωνία. Εἰς τὸ περίρημον «Λεσχίδιον» τῶν Πατρῶν, τὸν τόπον τῆς συγκεντρώσεως ὅλων τῶν σταφιδεμπόρων καὶ σταφιδομεσιτῶν, εἰς τὸ σταφιδικὸν αὐτὸ χρηματιστήριον, ὅπου καθορίζονται αἱ τιμαὶ καὶ γίνονται αἱ ἀγοραπωλησίαι, οἱ χαρτοσακοῦλες προσκομίζονται ἀδιακόπως. Καὶ ἀμίλητοι, σοβαρώτατοι, σκεπτικοὶ πολλοὶ ἐξετάζουν τὰ δείγματα, τὰ παρατηροῦν καλὰ, προστρέβουν τοὺς κόκκους τῆς σταφίδος μεταξὺ τῶν χειρῶν των. Κατόπιν ἀρχίζει ἓνας ὀλιγόλογος, μονολεπτικὸς σχεδὸν διάλογος μεταξὺ των. Ὅποιος δὲν παραγεί ἢ δὲν ἐμπορεύεται σταφίδα, ἢς μὴ ζητήσῃ νὰ παρακολουθήσῃ τοὺς διαλόγους αὐτοὺς. Θὰ πελαγώσῃ μέσα εἰς τὴν συμβολικότητα τῶν λέξεων, εἰς τὴν ποικιλίαν τῶν ὀρισμῶν. Κυριαρχοῦν συνήθως αἱ λέξεις: κόρφος, κάμπος, βαγόνια, φόμπ, γουλὸ, ψιλό, μέτριο, ἀδῆλωτα, δελτία, παραδοτέα, τέλος Αὐγούστου, Σεπτεμβρίου, Ὀκτωβρίου, ἐπαρχιακά, 170, 155, 160, θὰ πέσῃ, σταθερὰ καὶ τὰ τοιαῦτα. Καβαλιστικὰ πράγματα διὰ τὸν ἀνίδεον.

Μετά τὸ κλείσιμον τῶν συμφωνιῶν ἡ σταφὶς μεταφέρεται ἐντὸς μεγάλων σάκκων εἰς τὰς ἀποθήκας τῶν σταφιδεμπορικῶν οἰκῶν. Κάθρα μακρὰ καὶ τετράτροχα, φορτωμένα, διασχίζουν ἀδιακόπως, κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, τὴν πόλιν, ἐνῷ ὁ σιδηρόδρομος μὲ σειρὰς φορτηγῶν βαγονίων μεταφέρει ἀπὸ τὰς ἄλλας σταφιδοφόρους ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου ἢ ἀπὸ τὰ πλησίον τῶν Πατρῶν μέρη φορτία μεγάλα σταφίδος, διὰ νὰ κατασταλάξουν εἰς τὰς ἀπεράντους ἀποθήκας, τὰς ὀνομαζόμενας κοινῶς στοῖβες. Ἐκεῖ ἀφοῦ οἱ σάκκοι ζυγισθοῦν εἰς πελωρίας ζυγαρίας καὶ κενωθοῦν, σχηματίζονται ὑπερμεγέθεις σωροὶ ἀπὸ σταφίδα μὲ σχῆμα καὶ μέγεθος λόφων. Καὶ κατόπιν ἀρχίζει τὸ καθάρισμα μὲ τὰς ἐκκαθαριστικὰς μηχανάς, τὰς χειροκινήτους, πού ὁ ἰδιόρρυθμος κρότος των γεμίζει τὴν ἀτμόσφαιραν ἀπὸ τὸ πρῶν ἕως τὸ βράδυ.

Ὁ τρόπος αὐτὸς τοῦ καθαρισμοῦ, παλαιότατος καὶ ὀπισθοδρομικὸς κάπως, εἶναι κοινότατος εἰς ὅλας τὰς πόλεις, ὅπου διενεργεῖται τὸ ἐμπόριον τῆς σταφίδος. Εἰς τὰς Πάτρας ὅμως

ἀπὸ τριῶν ἐτῶν λειτουργοῦν δύο μεγάλα ἐργοστάσια ἐκκαθαρίσεως· τὸ ἓνα ἀπὸ αὐτὰ ἀνήκει εἰς τὴν σταφιδικὴν ἐταιρείαν καὶ καθαρίζει περὶ τὰς 60,000 λίτρας σταφιδοκάβρου καθ' ἑκάστην. Αἱ εἰδικαὶ συσκευαί, λειτουργοῦσαι ἀπὸ τὴν κίνησιν ἀτμομηχανῆς δυνάμεως 40 ἵππων εἶναι πολυσύνθετοι καὶ τοποθετημένοι εἰς τρία κατὰ σειρὰν πατώματα, εἰς τὰ ὁποῖα μεταφέρεται ἡ σταφὶς ἐναλλάξ μὲ ἀσανσέρ διὰ τὴν ἐκτέλεσιν κάθε εἰδικῆς ἐργασίας πρὸς καθαρισμὸν. Ἀφοῦ ἡ σταφὶς μεταφερθῇ ἀπὸ τὴν στοῖβαν, ἐντὸς σάκκων διὰ τοῦ ἀσανσέρ ἀναβιβάζεται εἰς τὸ ἀνώτατον πάτωμα καὶ ρίπτεται μέσα εἰς τὰς ἐκκαθαριστικὰς μηχανάς, ὅπου τελεῖται ὁ πρῶτος καθαρισμὸς, ἥτοι ὁ χωρισμὸς τῆς σταφίδος ἀπὸ τὰς χονδρὰς ἀκαθαρσίας, τὰ τσάμπουρα, τὸ χῶμα, πετραδάκια καὶ τὰ τοιαῦτα. Κατόπιν ὁ καρπὸς διὰ τοῦ ἀσανσέρ καταβιβάζεται εἰς τὸ δευτέρου πάτωμα ὅπου ὑπάρχουν τὰ μηχανήματα διὰ τὸν χωρισμὸν τοῦ κατὰ πάχος κόκκων. Ἡ βάσις τῶν μηχανημάτων αὐτῶν εἶναι εἰδικὸν κόσκινον, σχήματος ὀρθογωνίου τετραγώνου, πού κοσκινίζει τὸν καρπὸν καὶ τὸν χωρίζει εἰς τέσσαρας βαθμοὺς πάχους· τὸ ψιλὸ πρᾶγμα, τὸ ὀλίγον χονδρόν, τὸ χονδρότερον καὶ τὸ πλέον χονδρόν ἢ γουλὸ. Ὁ καρπὸς ἔτσι χωρισμένος ἐκκινεῖται εἰς μικρὰ κιβωτίδια δι' εἰδικῶν σωλῆνων καὶ ἐκεῖθεν παραλαμβάνομενος μεταφέρεται πάλιν διὰ τοῦ ἀσανσέρ εἰς τὸ τρίτον πάτωμα, ὅπου ρίπτεται μέσα εἰς ἄλλην συσκευὴν, πού ἔχει τὴν ἱκανότητα ν' ἀφαιρῇ καὶ τὸν λεπτότατον μίσχον (κοινῶς τσουνὶ) τὸν συνδέοντα τὸν καρπὸν μὲ τὸ τσάμπουρο. Ὑστερον ἀπὸ ὅλην αὐτὴν τὴν ἐργασίαν πρὸς καθαρισμὸν καὶ χωρισμὸν κατὰ βαθμοὺς πάχους ἡ σταφὶς μεταφέρεται καὶ πάλιν εἰς τὰς ἀποθήκας. Διὰ τὴν φαινομενικῶς μόνον ἀπλὴν αὐτὴν ἐργασίαν, ἀλλὰ πραγματικῶς πολυσύνθετον, χρησιμοποιεῖται ὁλόκληρος ἑστὸς ἐργατῶν ἀπὸ ἀνδρῶν καὶ γυναικας, πού ὅλοι των εὐρίσκονται εἰς μίαν διαρκῆ κίνησιν, εἰς ἐντασιν νεύρων, εἰς ἀκατάπαυστον λειτουργίαν χειρῶν καὶ ποδῶν. Ἐδῶ πρέπει νὰ προστεθῇ, ὅτι διὰ νὰ καθαρισθῇ ἔτσι ἡ σταφὶς βρέχεται προηγουμένως μὲ ὀλίγον θαλάσσιον ὕδωρ, πού ἐκτὸς τοῦ ὅτι διευκολύνει τὸν καθαρισμὸν ἔχει καὶ τὴν ιδιότητα νὰ προσφυλάττῃ τὸν καρπὸν ἀπὸ τὸ σάπισμα, ἐπειδὴ τὸ θαλάσσιον ὕδωρ ἐξατμιζόμενον ἀφίνει ἐπὶ τῶν κόκκων τῆς σταφίδος ἀνεπαίσθητον στρώμα ἁλατος, τοῦ μόνου ἀντισηπτικοῦ. Ἡ ἐπιστημονικὴ αὕτη προσφύλαξις ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς τὴν πραγματικότητα τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος — ἀκόμη καὶ σήμερον — διὰ νὰ προσφυλάξῃ τὴν σταφίδα τὴν πασπαλίζει μὲ ὀλίγον ἁλάτι.

Εικόνες από την σταφιδικήν ζωήν των Πατρών

Διὰ νὰ σταλῇ ἡ σταφὶς εἰς τὸν τόπον τῆς καταναλώσεως, εἰς τὰς διαφόρους ἀγορὰς τῶν πέντε ἡπείρων, συσκευάζεται ἐντὸς ἐπίτηδες ξυλίνων κιβωτίων ἢ ἐντὸς βαρελίων. Τὸ κασέλιασμα εἶναι ἡ ἐργασία ἡ δίδουσα κυρίως τὴν μεγάλην ζωηρότητα εἰς τοὺς δύο μεγάλους ἐμπορικοὺς δρόμους τῶν Πατρῶν καὶ εἰς ἄλλα σημεῖα τῆς, ὅπου ὑπάρχουν στοῖβες. Ἡ κατασκευὴ τῶν κιβωτίων εἶναι ἄλλη μεγάλη καὶ ἰδιότυπος βιομηχανία, πού ἀκμίζει εἰς τὰς Πάτρας καὶ τὰς ἄλλας σταφιδικὰς πόλεις. Φορτία παμμεγέθη ξυλείας μεταφέρονται πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπὸ τὴν Ρωμουνίαν κυρίως, ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν. Ἡ ξυλεία αὕτη κατεργαζομένη εἰς τὰ πρὸς τοῦτο μηχανικὰ ξυλουργεῖα, μεταβάλλεται εἰς κιβώτια ἁπλᾶ τὴν κατασκευὴν καὶ διάφορα τὸ μέγεθος, ἥτοι τὰ κιβώτια, τὰ ἡμικιβώτια καὶ τὰ τέταρτα. Ἀμα κατασκευασθοῦν, τοποθετοῦνται ἐντὸς τῶν ἀποθηκῶν τῶν ἐργοστασίων τὸ ἐν ἐπὶ τοῦ ἄλλου καὶ ἀποτελοῦν πελωρίους ὄγκους, εἶδος ξυνίνων πύργων ὑψηλοτάτων καὶ... ἐτοιμορρόπων. Ἐκεῖ περιμένουν τὸν σταφιδέμπορον, πού θὰ τ' ἀγοράσῃ. Ἀπὸ τὸ ἐργοστάσιον μεταφέρονται εἰς τὰς σταφιδαποθήκας μὲ τὰ μακρὰ τετράτροχα κάρρα, πού διὰ νὰ ἡμποροῦν νὰ τὰ μετακομίσουν χωρὶς τὸν κίνδυνον νὰ κατακρημνίζωνται κατὰ τὴν πορείαν τῶν, μεταβάλλονται εἰς μεγάλας κινητὰς παρὰγκας, διότι ἐπ' αὐτῶν ἰδρύνονται ὑψηλὰ καὶ πλατύτατα ξύλινα παραπήγματα μέσα εἰς τὰ ὁποῖα τοποθετοῦνται τὰ

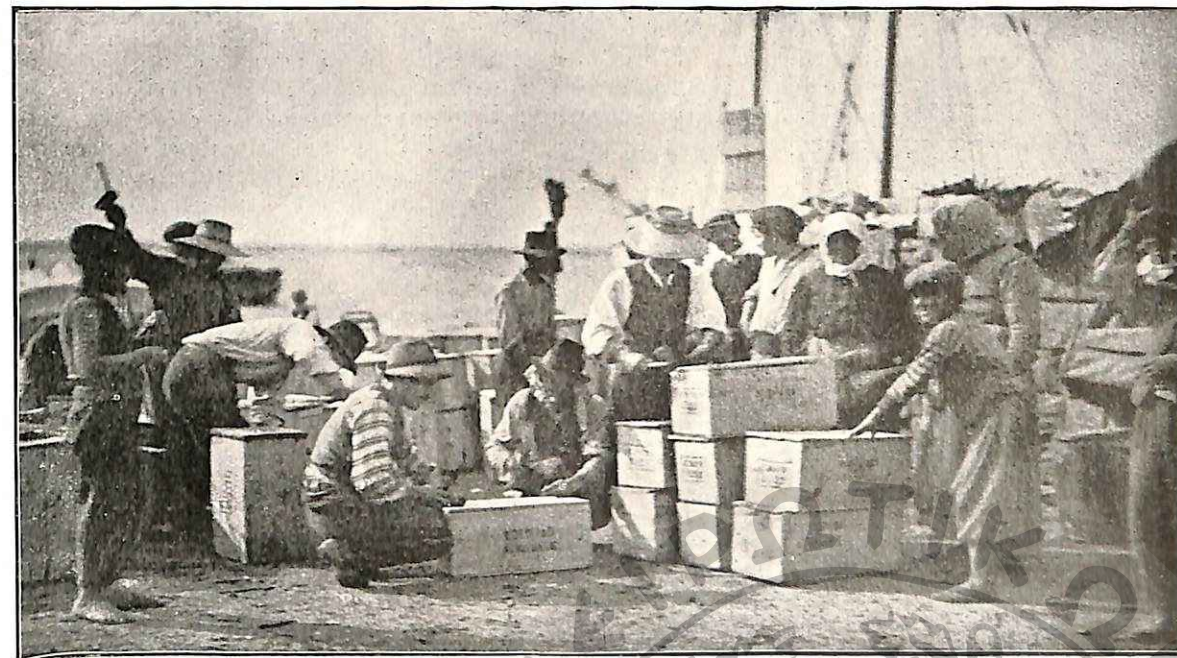
κιβώτια. Ἡ ποιότης τῶν κιβωτίων ποικίλλει κατὰ πόλεις, ἀναλόγως μὲ τὴν ποιότητα τῆς σταφίδος. Ἐξαφνα τὰ κιβώτια τὰ χρησιμοποιούμενα εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Πατρῶν εἶναι πολὺ καλύτερα ἀπὸ τὰ τοῦ Κατακόλου.

Τὰ κιβώτια μεταφέρονται εἰς τὰς σταφιδαποθήκας καὶ ἀρχίζει τὸ κασέλιασμα ἥτοι ἡ πλήρωσις τῶν μὲ σταφίδα. Ἐργάζεται μὲ ταχείας καὶ ἀδιακόπους κινήσεις γεμίζουν τὰ κιβώτια μὲ σταφίδα, ἐνῶ ἄλλοι ἄνδρες, ρωμαλεώτεροι κάπως, χοροπηδοῦν ἐπάνω εἰς τὰ γεμίζόμενα διὰ νὰ συμπιέσουν τὸν καρπὸν μέχρις ὅτου γίνῃ οὗτος μία μάζα. Ἡ μαζοποίησις αὕτη ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ περιλάβουν τὰ κιβώτια περισσοτέραν σταφίδα. Οἱ ἐργάται, οἱ ὠρισμένοι διὰ τὸ πάτημα—πατητάδες κοινῶς—φέρουν εἰς τοὺς πόδας εἰδικὰ πέδιλα, τῶν ὁποίων ἡ χρῆσις χρονολογεῖται ἀπὸ πέντε περίπου ἑτῶν καὶ ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Ἀμερικανοῦ προξένου. Ἀλλοτε τὸ πάτημα ἐγένετο ἀπὸ ἐργάτας γυμνόποδας. Ὁ Ἀμερικανὸς πρόξενος διεμαρτυρήθη πρὸς τὸν σταφιδικὸν σύλλογον καὶ τοὺς ἐμπόρους δριμύτατα κατὰ τῆς ἀηδίας τοῦ πράγματος, ἀπειλήσας ὅτι ἂν δὲν καταργηθῇ τὸ ἔθιμον αὐτὸ θὰ γράψῃ εἰς τὴν κυβέρνησίν του ν' ἀπαγορεύσῃ τὴν εἴσοδον εἰς τὴν Ἀμερικὴν σταφίδος ἔτσι ἀηδῶς παρασκευαζομένης.

Ἀφοῦ γεμισθοῦν τὰ κιβώτια μεταφέρονται ἔξωθεν τῶν ἀποθηκῶν καὶ ἐκεῖ οἱ καρφωτάδες καρφώνουν τὰ καλύμματα καὶ ἄλλοι τὰ εἰδικὰ στεφάνια μὲ τὰ ὁποῖα περιβάλλονται τὰ κιβώ-

τια διὰ νὰ μὴ ἀνοίξουν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ταξιδίου τῶν. Τὸ κάρφωμα, πού γίνεται μὲ ὑλινγυῶδη ταχύτητα καὶ δημιουργεῖ ἓνα ἀδιάκοπον θόρυβον ἐνοχλητικὸν διὰ τὸν ἀσυνήθιστον, ἀλλὰ γεμάτον χάριν καὶ ἁρμονίαν διὰ τὸν σταφιδικὸν κόσμον, ἐπακολουθεῖ τὸ μαρκάρισμα. Ὁ μαρκαδῶρος κρατῶν εἰς τὸ ἓνα χέρι δοχεῖον γεμάτον ἀπὸ χημικὴν μελάνην καὶ εἰς τὸ ἄλλο τὸ πινέλλο, μαρκάρει τὰ κιβώτια, ἥτοι σημειώνει ἐπ' αὐτῶν τὸν ἀριθμὸν τῶν καὶ τὰ συμβολικὰ στοιχεῖα τοῦ ἀποστολέως, τοῦ ξένου ἀγοραστοῦ, τῆς ποιότητος. Ἡ ἐργασία γίνεται μὲ ἀστραπι-

καὶ νὰ φύγουν διὰ νὰ ἀφίσουν τὴν θέσιν τῶν εἰς ἄλλα ἐρχόμενα. Καὶ κοντὰ εἰς αὐτὰ ἑκατοντάδες μικρῶν καὶ μεγάλων ἱστιοφόρων, πού μεταφέρουν σταφιδοκαρπὸν ἀπὸ ἄλλα σταφιδοφόρα μέρη ἢ φορτίζουν κιβώτια διὰ νὰ τὰ μετακομίσουν εἰς μικροτέρους λιμένας. Ἡ ἀναχώρησις τῶν ἀτμοπλοίων μὲ τὰ πρῶτα φορτία τῆς σταφίδος, τὰ πριμαρόλια, προσλαμβάνει ὄψιν πανηγυρικὴν. Τὰ ἀτμόπλοια σηματοδοτούμενα σηκώνουν ἀγκυραν, ἐνῶ συγχρόνως ρίπτονται κανονιοβολισμοὶ καὶ ρουκέται. Ἀληθινὴ ἐορτὴ καὶ δικαίως. Τὸ φορτίον πού φεύγει, ἀντιπρο-

Εικόνες ἀπὸ τὴν σταφιδικήν ζωήν των Πατρῶν

αίαν ταχύτητα ὁ μαρκαδῶρος πετᾷ ἀπὸ σωρὸν κιβωτίων εἰς σωρὸν, κύπτει, σηκώνεται, σκαρφαλώνει εἰς τοὺς σωροὺς καὶ διαρκῶς μαρκάρει διὰ νὰ προφθάσῃ. Κάσσα μικρὰ ἢ χειραμάξια περιμένουν νὰ παραλάβουν τὰ κιβώτια ἢ τὰ βαρέλια, μὲ τὰ ὁποῖα συνήθως ἀποστέλλεται εἰς τὸ ἔξωτερικὸν ἢ κατωτέρας ποιότητος σταφίς, καὶ νὰ τὰ μεταφέρουν εἰς τὴν προκυμαίαν, ὁπόθεν θὰ φορτωθοῦν εἰς τὰς μαοῦνας διὰ νὰ μετακομισθοῦν εἰς τὰ φορτηγὰ ἀτμόπλοια. Αἱ Πάτραι φαίνονται λιμὴν ἐμπορικὸς πρώτου βαθμοῦ. Δεκαπέντε, εἴκοσι καὶ περισσότερα πολλάκις ἀτμόπλοια ναυλοχοῦν περιμένοντα νὰ φορτώσουν

σωπενεὶ χρυσόν, εἶναι ἐλπίδες, κόποι, συγκινήσεις τόσων καὶ τόσων χιλιάδων ἀνθρώπων. Ἀπὸ τὸν λιμένα Πατρῶν ἐξάγονται κάθε ἔτος περὶ τὰ 130-140 ἑκατομ. λιτρῶν σταφιδοκαρποῦ πρώτης καὶ δευτέρας ποιότητος. Ἡ ποσότης αὕτη ἀποστέλλεται πρὸς καταναλώσιν εἰς τὰς ἑξῆς ἀγορὰς κατὰ σειράν μεγέθους καταναλώσεως: Ἀγγλίας, Γερμανίας, Ἀμερικῆς, Ὀλλανδίας, Αὐστρίας, Γαλλίας, Αὐστραλίας, Βελγίου, Ἰταλίας, Ἀφρικῆς, Μάλτας, Αἰγύπτου, Ρουμανίας, Ρωσίας, Ἰνδιῶν. Ἡ πρώτη ποιότητος σταφίς καταναλίσκεται κυρίως εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ Γερμανίαν, ἡ τῆς δευτέρας εἰς τὴν Ἀμερικὴν.

B.

ΜΥΣΤΗΡΙΑ*

— ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ —

Μὰ λοιπὸν τί μοῦφταιξες ἐμένα; μήπως μὲ συκοφάντησες, μήπως μ' ἐβλαψες, μήπως μοῦ πρόσδωσες τὰ μυστικά μου; "Οχι, μπᾶ, τίποτα τέτοιο δὲν ἔκανες καὶ ἴσια ἴσια αὐτὸ δείχνει τὸν τρόπο σου τὸν ὑπουλοῦ ὅ,τι κάνεις, πάντα σωστὰ τὸ κάνεις, ποτὲ δὲν κάνεις τίποτα κακό· εἶσαι ὁσιος καὶ ἀνεπίληπτος καὶ ἀναμάρτητος στὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων κι' αὐτὸ τοῦ ἀρκεῖ τοῦ κόσμου, μόνο ἐμένα δὲν μοῦ ἀρκεῖ, πάντα σὲ ὑποπεύομαι. Τὴν πρώτη φορὰ πού σὲ εἶδα μοῦ συνέβη κάτι περίεργο. Ἦταν τὶς πρώτες μέρες πού εἶχα φθάσει ἐδῶ, μιὰ νύχτα, στίς δύο. Σὲ εἶδα μπρὸς σιὸ σπίτι τῆς Μάρθας Γούδε κάτω στὴν προκυμαία· διὰ μιᾶς σὲ εἶδα νὰ στέκεσαι στὴ μέση τοῦ δρόμου χωρὶς νὰ σὲ ἰδῶ πρὶν ἀπὸ τοῦ ἐρχόσουν. Στάθηκες καὶ περίμενες ὥς πού σὲ προσπέρασα κι' ὅταν πέρασα γύρισες καὶ μὲ κύταξες. Τότε ἀκόμα δὲν σοῦ εἶχα μιλήσει, μιὰ μιὰ φωνὴ μέσα μου μοῦλεγε: πρόσσεχέ τον αὐτόν, κ' ἡ ἴδια φωνὴ μοῦ εἶπε: Βέβαια τὸν λὲν Ἰωάννη. Σὰν ὅταν πρόκειται νὰ πεθάνῃς καὶ ὅλο μιὰ ἰδέα τριγυρίζει στὸν νοῦ σου — ἔτσι, ὅλην τὴν ὥρα σκεπτόμουν πὼς βέβαια τὸ νόμά σου εἶναι Ἰωάννης καὶ πὼς πρέπει νὰ σὲ προσέχω. Ἐπειτα, πολλὴ ἀργότερα ἔμαθα πὼς ἀλήθεια ὀνομάζεσαι ἔτσι. Ἀπὸ κεῖνο τὸ βράδυ ἔβαλα στὸν νοῦ μου νὰ σὲ προσέξω, μιὰ ἐξ ὅλο μοῦ ξέφευγες, δὲν μπόρεσα νὰ σὲ πιάσω. Ὡς καὶ ἀκόμα ἐκείνην τὴν μιὰ σταλιά φαρμάκι μοῦ τὴν ἀλλάξες μὲ νερὸ ἀπὸ καλοσύνη βέβαια καὶ ἀπὸ εὐγένεια ψυχῆς, γιὰ νὰ μὴ τυχόν καὶ τὸ πιῶ καὶ πάθω. Πὼς νὰ σοῦ πῶ τί αἰσθάνομαι γιὰ σένα ὅστερ' ἀπ' ὅλα αὐτά; Μὲ τὴν ἀγνότητά σου σιχαίνομαι πού σὲ βλέπω, ὅλα σου τὰ καλὰ λόγια κ' οἱ καλὲς σου πράξεις μόνο πού μοῦ εἶναι ἐμπόδιο στὸν σκοπὸ πού ἔχω: νὰ σὲ τσακώσω ἐπὶ τέλους. Θέλω νὰ σὲ ξεμασκαρέψω καὶ νὰ σὲ ἀναγκάσω νὰ ὁμολογήσῃς τί λογῆς ἀνθρώπος εἶσαι. Μὲ πιάνει ἀηδία κάθε φορὰ πού βλέπω τὰ γαλανὰ σου τὰ ὑπουλά ματία καὶ νοιώθω μόνο πὼς εἶσαι ἓνας σιχαμένος ἡσουλῆς».

Ὁ Μινούττας δὲν λέει λέξι κι' ὁ Νάγκελ ἔξακολουθεῖ:

— Βέβαια θὰ λὲς τώρα πὼς...

Ἄς εἶναι, αὐτὸ δὲν μὲ μέλει καὶ πολὺ· μπορεῖς

* Ἡ ἀρχὴ εἰς τὸ τεῦχος τῆς 15-30 Ἰουνίου.

νὰ νομίζῃς γιὰ μένα ὅ,τι θές· μέσα σου τὸ ξέρεις αὐτὴ τὴν στιγμή πὼς ἐγὼ σ' ἔχω καταλάβει, κι' αὐτὸ μοῦ φτάνει. Μὰ γιατί τὸ ἀνέχεσαι νὰ σοῦ λέω ὅλα αὐτά; Γιατί δὲν σηκώνεσαι, δὲν μὲ φτύνεις στὸ πρόσωπο καὶ νὰ πάρῃς τὸ δρόμό σου;

Ὁ Μινούττας φάνηκε νὰ παίρνῃ θάρρος, σήκωσε τὰ μάτια του καὶ εἶπε:

— Μὰ ἔχετε κλειδώσει τὴν πόρτα.

— Βλέπεις, βλέπεις; λέγει ὁ Νάγκελ, ξυπνᾷς τώρα! Καὶ θές νὰ μὲ κάνῃς νὰ πιστέψω πὼς ἀλήθεια τὸ πιστεύεις πὼς ἡ πόρτα εἶναι κλειδωμένη; Ἡ πόρτα εἶναι ἀνοιχτή, γιὰ δὲς τὴν, ὁρθάνοιχτη εἶναι! Εἶπα πὼς εἶναι κλειδωμένη γιὰ νὰ σὲ δοκιμάσω, παγίδα θέλησα νὰ σοῦ στήσω. Ἐννοια σου· τὸ ἥξερες ὅλην τὴν ὥρα πολὺ καλὰ πὼς ἡ πόρτα ἦτον ἀνοιχτή, μὰ ἔκανες σὰν νὰ μὴ τὸ ἥξερες μόνο γιὰ νὰ μπορῇς νὰ κάθῃσαι ἐδῶ ἀγνός κι' ἀθῶος σὰν πάντα καὶ νὰ μ' ἀφήνῃς νὰ σὲ κατηγορῶ ἀδικα. "Οχι δὲν ἔφυγες ἀπ' τὴν κάμαρα, οὔτε κούνησες ἀπ' τὴν θέσι σου· ὅταν σοῦ δῶσα νὰ καταλάβῃς πὼς σὲ ὑποπεύομαι, τέντωσες τ' αὐτιά γιὰ ν' ἀκούσῃς πόσα ἔξερω γιὰ σένα καὶ πόσο μπορῶ νὰ σοῦ γείνω ἐπικίνδυνος. Μὰ τὸν Θεό, ἔξερω πὼς ἔτσι εἶναι· ἂν μπορῇς δεῖξε μου πὼς δὲν εἶναι ἔτσι, μιὰ μοῦ εἶναι καὶ πολὺ ἀδιάφορο... Καὶ λοιπὸν τώρα γιατί κάθῃσαι καὶ σὲ ζαλίζω μ' αὐτὲς τὶς ἐξηγήσεις; Θὰ ἦσουν πολλὴ δικαιολογημένος νὰ μοῦ κάνῃς αὐτὴν τὴν ἐρώτησι· ἐπειδὴ φαίνεται κι' ὅλας σὰν νὰ εἶναι πρᾶμα πού δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μ' ἐνδιαφέρῃ. Καὶ ὅμως, φίλε μου, μ' ἐνδιαφέρει· πρῶτον ἤθελα νὰ σοῦ δώσω μιὰ συμβουλὴ γιὰ τὸ καλὸ σου. Πίστεινέ με, ὅ,τι σοῦ λέω αὐτὴ τὴ στιγμή, ἀλήθεια τὸ ἐννοῶ. Ζῆς μιὰ ζωὴ μπιρμπάντικη. Γιὰ λίγο καιρὸ πάει, μὰ θάρθῃ μιὰ μέρα πού θὰ ἰδῇ ὁ κόσμος τί εἶσαι. Αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτο. Ἐπειτα ἔχω τὴν ἰδέα πὼς ὅσο καὶ νὰ λὲς ὅχι, ἀλήθεια ἔχεις πιὸ πολλὰς σχέσεις μὲ τὴν Μάρθα Γούδε, παρὰ πού θές νὰ κάνῃς τὸν κόσμον νὰ πιστέψῃ. Θὰ πῆς: τί μὲ μέλει ἐμένα ἡ Μάρθα Γούδε; Πάλι ἔχεις δίκαιο· σὲ τέτοια ἐρώτησι δὲν ἔχω ἀπάντησι. Ἡ Μάρθα Γούδε μὲ μέλει ὀλιγώτερο ἀπὸ κάθε ἄλλη. Μὰ καὶ σὰν ἀνθρώπος δὲν μπορῶ νὰ μὴ λυπηθῶ ὅταν βλέπω πὼς τὴν σχετίζεσαι καὶ πὼς μπορεῖς νὰ τὴν καταστρέψῃς μὲ τὴν ἡσουλῆ σου μπιρμπαντιά. Γι' αὐτὸ κάθῃσαι τόσες ὥρες καὶ σὲ ζαλίζω μὲ τὶς ἐξηγήσεις μου.

Ὁ Νάγκελ ἀνάβει πάλι τὸ τσιγάρο του καὶ λέγει:

— Λοιπὸν τώρα τέλειωσα καὶ ἡ πόρτα δὲν εἶναι κλειδωμένη. Σὲ ἀδίκησα; ἂν μιλήσῃς, κύταξε νὰ πῆς τὴν ἀλήθεια. Καλέ μου φίλε, πρὶν φύγῃς ἄκου νὰ σοῦ πῶ καὶ πὼς ἐγὼ δὲν σοῦ θέλω τίποτα κακό.

Σιγῇ.

Ὁ Μινούττας σηκώνεται, χώνει τὸ χέρι στὴν τσέπη καὶ βγάζει τὸ γράμμα πού τοῦ εἶχε βάλει ὁ Νάγκελ. Λέγει:

— Δὲν μπορῶ νὰ τὸ δεχθῶ τώρα πιά αὐτό.

Τοῦ Νάγκελ τοῦρχεται ξαφνικὸ· δὲν τὸ ἐσυλλογίζετο πιά τὸ γράμμα· λέγει:

— Μπᾶ! δὲν θές νὰ τὸ πάρῃς; Γιατί ὅχι;

— Δὲν μπορῶ νὰ τὸ δεχθῶ.

Βάζει ὁ Μινούττας τὸ γράμμα ἀπάνω στὸ τραπέζι καὶ πάει πρὸς τὴν πόρτα. Ὁ Νάγκελ πάει πίσω του μὲ τὸ γράμμα στὸ χέρι· ἔχει δάκρυα στὰ μάτια κ' ἡ φωνὴ του διὰ μιᾶς ἀρχίζει καὶ τρέμει.

— Πάρε το, Γκρέγκαρντ, πάρε το! τοῦ λέγει.

— "Οχι! φωνάζει ὁ Μινούττας κι' ἀνοίγει τὴν πόρτα.

Ὁ Νάγκελ τὴν κλείνει τὴν πόρτα καὶ λέγει πάλι:

— Πάρε το, πάρε το! Καλύτερα πὲς πὼς εἶμαι τρελλός, ξέχασέ τα ὅλα πού εἶπα σήμερα τὸ βράδυ. Εἶμαι τρελλός, ναί, εἶμαι τρελλός. Καὶ μόνος σου τὸ καταλαβαίνεις πὼς δὲν ἀξίζει νὰ μὲ πιστέψῃ κανεὶς ἀφοῦ δὲν εἶμαι στὰ σωστὰ λογικά μου. Μὰ πάρε το τὸ γράμμα, δὲν θέλω τὸ κακό σου ἐγὼ, ὅσο τρελλός καὶ νὰ φαίνωμαι γιὰ τὸ νόμα τοῦ Θεοῦ, πάρε το δὲν ἔχει πολλὰ μέσα, πιστέψέ με, ἔχει λίγα μέσα, θέλησα νὰ σοῦ δώσω μόνο ἓνα γράμμα· ἄς εἶναι χαιρετισμός. Πάρ' το· ἔτσι μπράβο· σοῦ εἶμαι τόσο εὐγνώμων.

Ἐχωσε τὸ γράμμα στὸ χέρι τοῦ Μινούττα κ' ἔτρεξε κοντὰ στὸ παράθυρο γιὰ νὰ μὴ τοῦ τὸ δώσῃ ὁ Μινούττας πίσω. Μὰ ὁ Μινούττας γύρισε κ' ἔβαλε πάλι τὸ γράμμα ἀπάνω στὸ τραπέζι.

Κ' ἔφυγε.

XXI

Ὅλα ἔβγαιναν στραβά. Ἡ καθόταν στὴν κάμαρα ἢ ἔπαιρνε τοὺς δρόμους, ἡσυχία δὲν εὔρισκε. Εἶχε χίλια πράματα στὸν νοῦ του καὶ κάθε πρᾶμα ἦτον κ' ἓνα βάσανο. Γιατί ἦταν τόσο κακότυχος; δὲν μπορούσε νὰ τὸ καταλάβῃ· μὰ τῆς μοίρας οἱ κλωστὲς μαζεύνονταν ὅλο πιὸ πυκνὲς γύρω του. Σὲ τέτοιο χάλι εἶχε φτάσει πού νὰ μὴ μπορέσῃ οὔτε νὰ πείσῃ τὸν Μινούττα νὰ δεχθῇ ἓνα γράμμα πού ἤθελε νὰ τοῦ δώσῃ.

Ὅλα ἦταν λυπηρὰ κι' ἀπελπιστικά. Κοντὰ

στ' ἄλλα ἄρχισε τώρα νὰ τὸν βασανίζῃ κ' ἓνας φόβος, ἓνας νευρικός φόβος πὼς ἓνα κακό εἶναι κάπου κρυμμένο καὶ τὸν παραμονεύει. Λίγο νὰ φυσοῦσε ὁ ἄνεμος τὶς κουρτίνες μπρὸς στὸ παράθυρο, τρώμαζε καὶ πετιόταν. Τί καινούρια βάσανα ἦταν αὐτά; Τὸ πρόσωπό του, πού δὲν ἦτον καὶ ποτὲ πολὺ ὠραῖος, εἶχε χαλάσει τώρα μὲ τὰ γένεια πού τοῦ φύτρωναν· ἦτον μάλιστα σὰν καὶ στοὺς κροτάφους νὰ εἶχαν γίνῃ πιὸ γκριζὰ τὰ μαλλιά του. "Ε, καὶ τί μ' αὐτό; Δὲν ἔλαμπε ὁ ἥλιος καὶ δὲν ἦτον εὐτυχὴς πού ζοῦσε ἀκόμα καὶ μπορούσε νὰ πάῃ ὅπου ἤθελε; Μήπως τοῦ ἦταν ἀποκλεισμένη καμιά ἀπόλαυσις; Ὁ ἥλιος χυνόταν πάνω στὴν θάλασσα καὶ τὴν ἀγορά· στὰ μικρὰ τὰ ὠραῖα περιβολᾶκια ὅλων τῶν σπιτιῶν τὰ πουλιὰ τραγουδοῦσαν καὶ πηδοῦσαν ἀπὸ κλαδί σὲ κλαδί· χρυσὸ φῶς ἦταν χυμένο παντοῦ· οἱ πέτρες τοῦ δρόμου λούζονταν μέσ' στὴν ζέστη, καὶ στὸν πύργο τῆς ἐκκλησίας ἀπάνω ἦταν ἡ σφαῖρα ἡ ἀσημωμένη κ' ἔτρεμε μέσ' στὸν οὐρανὸ σὰν ἓνα πελώριο διαμάντι.

Τὸν πιάνει μιὰ χαρὰ, ἓνας ἐνθουσιασμός, πού ἐκεῖ πού στέκεται σκύβει ἀπ' τὸ παράθυρο καὶ ρίχνει ἓνα σωρὸ ἀργυρὰ νομίσματα σὲ κάτι παιδιὰ πού παίζουν μπρὸς στὴν εἴσοδο τοῦ ξενοδοχείου.

— Νὰ εἶστε καλὰ παιδιὰ! τοὺς λέγει κι' ἀπ' τὴν συγκίνησι μόλις μπορεῖ νὰ μιλήσῃ. Μπᾶ, τί εἶχε νὰ φοβηθῇ; Οὔτε ἦτον ἡ ὄψις του τώρα χειρότερη παρὰ πρὶν· κ' ἔπειτα ποῖος τὸν ἐμπόδιζε νὰ ξουριετῇ καὶ νὰ ντυθῇ καλὰ; Ἄν ἤθελε, στὸ χέρι του ἦταν. Καὶ πῆγε στὸ κουρεῖον.

Συλλογίστηκε πὼς εἶχε ν' ἀγοράσῃ καὶ μερικὰ πράματα· δὲν ἔπρεπε νὰ ξεχάσῃ καὶ τὸ βραχιόλι πού εἶχε ὑποσχεθῇ τῆς Σάρας. Τραγουδώντας καὶ χαρούμενος, μὲ τὴν ἀφροντισία ἑνὸς παιδιοῦ πού εἶναι εὐχαριστημένο μὲ ὅλον τὸν κόσμον πῆγε ν' ἀγοράσῃ τὰ πράματα πού ἤθελε. Μπᾶ, ἰδέα του ἦτον πὼς ἐφοβεῖτο κάτι.

Ἐτσι τὸν παίρνει ἡ χαρὰ καὶ χάνεται σὲ σκέψεις χαρούμενες. Ἐκείνη ἡ δυσαρρέκεια πού εἶχε μὲ τὸν Μινούττα σχεδὸν σβήστηκε ἀπ' τὸν νοῦ του, τὴν θνύσεται μόνο σὰν ἓνα ὄνειρο. Ὁ Μινούττας δὲν εἶχε θελήσει νὰ δεχθῇ ἓνα γράμμα καλὰ, μὰ δὲν εἶχε κι' ἄλλο γράμμα γιὰ τὴν Μάρθα; Μὲ τὴν μεγάλη του χαρὰ ἤθελε νὰ κάμῃ κι' ἄλλους νὰ χαροῦν καὶ σκέπτεται τί μέσον νάβῃ νὰ στείλῃ τὸ γράμμα τῆς Μάρθας. Γύρισε στὸ πορτοφόλι του καὶ βρῆκε τὸ γράμμα· νὰ μὴ τὸ στείλῃ κρυφὰ τῆς Δάγνης; "Οχι, δὲν μπορούσε νὰ τὸ στείλῃ τῆς Δάγνης. Ἐσυλλογίζετο κ' ἤθελε ἀμέσως νὰ τὸ στείλῃ τὸ γράμμα· εἶχε μέσα μερικὰ χαρτονομίσματα, δὲν ἔγραφε

τίποτα, ούτε μιὰ λέξι. Ίσως νὰ παρακαλοῦσε τὸν ἱατρὸ νὰ τὸ φροντίσει ἐκεῖνος; Κ' εὐχαριστημένος μ' αὐτὴν τὴν ἰδέα πάει στὸν Στένερσεν τὸν ἱατρὸ.

Ἦτον ἕξι ἡ ὥρα.

Χτύπησε στὸ γραφεῖο τοῦ ἱατροῦ· ἡ πόρτα ἦτον κλειδωμένη. Περνᾷ τὴν αὐλὴ καὶ θέλει νὰ ρωτήσῃ στὴν κουζίνα· ἐκεῖ τὸν φωνάζει ἡ κυρία Στένερσεν ἀπὸ τὸ περιβόλι.

Γύρω σ' ἓνα μεγάλο πέτρινο τραπέζι κάθονται καὶ πίνουν καφέ. Ἦταν πολλοί· μερικὲς κυρίες, μερικοὶ κύριοι· ἦτον κ' ἡ Δάγνη Κίελλανδ· φοροῦσε ἓνα καπέλο ὀλόασπρο στολισμένο γύρω γύρω μὲ μικρὰ ἀνοιχτὰ ἄχρωμα λουλούδια.

Ὁ Νάγκελ στὴν ἀρχὴ θέλει νὰ φύγῃ· ἐπειτα λέγει:

— Ὁ ἱατρὸς... θὰ ἤθελα τὸν ἱατρὸ...

Γιὰ τὸν Θεό, τί, εἶναι ἄρρωστος;

— Ὁχι, δὲν εἶναι ἄρρωστος.

— Ἐ, τὸ λοιπὸν δὲν πρέπει νὰ φύγῃ.

Κ' ἡ κυρία τὸν τράβηξε ἀπ' τὸ χέρι· ἡ Δάγνη μάλιστα σηκώθηκε κ' ἤθελε νὰ τοῦ δώσῃ τὴν καρτέλα της. Ὁ Νάγκελ τὴν κύταξε· κ' ἐκεῖνη τὸν κύταξε. Εἶχε σηκωθῇ μόλις ἐκεῖνος εἶχε πλησιάσει καὶ τοῦ εἶχε πῆ μὲ σιγανὴ φωνή: Πάρτε αὐτὴν τὴν καρτέλα!

Μὰ βρῆκε μιὰ ἄλλη θέσι κοντὰ στὸν γιαντὸ κ' ἐκεῖ ἐκάθισε.

Εἶχε σαστίσει λίγο μ' αὐτὴν τὴν ὑποδοχή. Ἡ Δάγνη τὸν κύταξε μὲ καλοσύνη κ' εἶχε θελήσει νὰ τοῦ δώσῃ καὶ τὴν καρτέλα της. Ἡ καρδιά του χτυποῦσε δυνατὰ· ἴσως νὰ μποροῦσε νὰ τῆς δώσῃ τὸ γραμμάκι γιὰ τὴν Μάρθα;

Σὲ λίγο γύρισε πάλι ἡ ἡρεμία του. Μιλοῦσαν ὅλοι μὲ τόση ζωηρότητα γιὰ τὸ ἓνα καὶ γιὰ τὸ ἄλλο· ζωῆρεψε κ' ἐκεῖνος καὶ αἰσθάνθηκε μέσα

τοῦ μιὰ μεγάλη χαρὰ πὺν ἦτον ἀκόμα ζωντανός. Ζοῦσε βέβαια ἀκόμα, δὲν εἶχε πεθάνει κ' οὔτε ἤθελε νὰ πεθάνῃ. Γύρω σ' ἓνα λευκοστρωμένο τραπέζι μὲ ὠραία ἀσημένια πιατικά, μέσα στὴν πυκνὴ πρασινάδα τοῦ κήπου κάθονταν εὐθυμοὶ ἄνθρωποι πὺν γελοῦσαν, μιλοῦσαν, πὺν τὰ μάτια τους ἦταν γεμάτα ζωὴ. Γιὰ ποιὸν λόγο λοιπὸν νὰ αἰσθάνεται κανεὶς λυπημένος;

— Ἄν εἴστε πολὺ πολὺ καλός, θὰ φέρονται τὸ βιολί σας καὶ θὰ μᾶς παίζετε κάτι, εἶπε ἡ κυρία Στένερσεν.

— Ἄ, τί ἰδέα!

Ὅταν κ' οἱ ἄλλοι ὅλοι τὸν παρακάλεσαν, γέλασε καὶ εἶπε:

— Μὰ οὔτε ἔχω καθόλου βιολί!

Οἱ ἄλλοι εἶπαν πὺν θὰ στείλουν νὰ πάρουν τὸ βιολί τοῦ μουσικοῦ.

— Ὁχι, εἶπε, καὶ πάλι δὲν θάπαιζε. Ἄλλως τε καὶ τὸ βιολί τοῦ μουσικοῦ εἶναι ἐντελὲς χαλασμένο μ' ἐκεῖνα τὰ μικρὰ ρουμπινάκια ποῦ·χει. Δὲν ἔπρεπε νὰ τὰ εἶχαν βάλεϊ ἐκεῖ· ἡχοῦν σὰν γυαλὶ καὶ χαλοῦν ὅλον τὸν τόνο τοῦ βιολιοῦ· τὸ παίξιμο γίνεται ἀνυπόφορο. Κ' ἐπειτα οὔτε ξέρεϊ νὰ βαστάξῃ τὸ δοξάρι, ἀλήθεια ποτὲ δὲν ἤξερε. Καὶ ἀρχίζει καὶ τοὺς διηγεῖται πὺν ἦτον ἡ πρώτη καὶ τελευταία φορὰ πὺν ἔπαιξε μπρὸς σὲ κόσμῳ· διηγεῖται ἀστεῖα ἐπεισόδια καὶ τοὺς κἀμνε ὅλους νὰ γελοῦν. Ἡ συντροφιά γίνεται ὅλο πὺν εὐθυμῇ, ὅμως ἡ κυρία Στένερσεν παρατηρεῖ:

— Μὰ ἀλήθεια εἴστε λίγο πὺν χλωμὸς ἀπὸ πρίν!

— Μπα, εἶπε ὁ Νάγκελ, δὲν ἔχει σημασία, δὲν ἔχω τίποτα. Καὶ γέλασε δυνατὰ: πὺν μποροῦσαν νὰ υποθέσουν πὺν μπορεῖ νάχῃ τίποτα αὐτός.

(Τὸ τέλος εἰς τὸ ἐρχόμενον)

[Μεταφρ. Τ.]

ΚΝΟΥΤ ΧΑΜΣΟΥΝ

Η ΣΤΗΛΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

ΣΤΡΟΦΕΣ

I

Σὲ μέρες καλοκαιρινές, μέρες φωτολουσμένες πὺν φέλνανε τὰ κύματα ἐλπίδες μουσικές, πόσο οἱ στιγμὲς μοῦ φάνηκαν καλές, εὐτυχισμένες, πόσο, Ζωή, μοῦ φάνηκαν οἱ ὥρες σου γλυκές...

II

Πέρ' ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα, σὲ νύχτες μαυρισμένες μπροστὰ στὴ λάμπα ποῦσβυνε μ' ἀναλαμπές μικρές, πόσο οἱ στιγμὲς μοῦ φάνηκαν μαύρες, δυστυχισμένες, πόσο, Ζωή, μοῦ φάνηκαν οἱ ὥρες σου πικρές!

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ

ΣΤΗ ΞΕΝΗΤΕΙΑ

Περνᾷ ἡ ζωὴ στὴ ξενιτειὰ δίχως καμιὰ χαρὰ κ' ὅλα μοῦ φαίνονται βαρειά, κ' ὅλα τὰ βλέπω σκοτεινά.

Δὲν ἔχει φῶς ἡ ἡμέρα ἐδῶ, οὔτε ἡ νύχτα ἐμορφιές, οὔτε δροσούλα ἔχει ἡ αὐγὴ, οὔτε πουλιὼν γλυκές [φωνές.

Τ' ἀηδόνι ἐδῶ δὲν κελαδεῖ, δὲν τρέχει πουνθενὰ νερό, κ' ὁ νοῦς μὲ φέρνει στὸ χωριὸ καὶ στὴ βρουσούλα [π' ἀγαπῶ...

— πικροποτίστρα ξενιτειὰ δὲν σ' ἀγαπῶ, δὲν σ' ἀγαπῶ!...

Σκῆρος

Β. Κ. ΑΝΤΩΝΑΚΗΣ

ΤΟ ΔΕΚΔΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠ' ΤΟ ΧΩΡΙΟ

Αγαπητέ μου,

... 20 Αὐγούστου 1912

Ἡ ἐξοχὴ μὲ κούρασε κ' ἄρχισα νὰ νοσταλγῶ τὴν Ἀθήνα. Ἰσως πολὺ γρήγορα θὰ σοῦ σφίξω τὸ χέρι. Δὲν ξέρω ἂν φταῖνε τὰ γεράματά μου εἴτε ἡ ἀποκαμωμένη μου ψυχὴ. Μὰ εἶναι καιρὸς τώρα πὺν νοιώθω τὸν ἑαυτὸ μου ξένο κ' ἔρημο μέσα στὸ ἡρωϊκὸ αὐτὸ κἀδρο. Τὰ μεγάλα βουνά, τὰ μεγάλα δέντρα, οἱ μεγάλες πνοὲς τοῦ ἀνέμου, τὰ τραχεῖα πράγματα, τὰ τραχεῖα κινήματα, τὰ τραχεῖα λόγια, ἡ φύσις ὅλη κ' ἡ ζωὴ, κουρδισμένα σ' ἓναν ἀψηλὸ τόνο, μὲ φοβίζουν καὶ μ' ἀγριεύουν. Δὲν θὰ μπορέσω ν' ἀντικρύσω ἐδῶ ἀπάνω τὴν ἀγριάδα τοῦ χειμῶνα. Ὁχι πὺν φοβῶμαι γιὰ τὸ κορμί μου. Ὁ θάνατος, ξέρεις, δὲν μὲ τρομάζει. Κι' ὅσο ἀγριώτερος ἔρχεται, τόσο περισσότερο μ' ἐνθουσιάζει τὸ μεγαλεῖο του. Τ' ὄνειρό μου ἦταν πάντα νὰ πεθάνω σ' ἓναν πόλεμο ἢ σὲ μιὰ μεγάλη καταστροφή, νὰ σωριασθῶ κάτω σὰν τὸ δρῦ, πὺν τὸ ξεριζώνει ἡ καταγίδα ἢ σὰν τὸν ψηλὸ πύργο, πὺν τὸν γκρεμίζει τ' ἀστροπελέκι. Ἀνεβασμένος στὴν κορφή τοῦ βουνοῦ καὶ στὸ πὺν ψηλὸ λιθάρι, τὴν ὥρα πὺν λυσσάει ἡ μπόρα, ὄνειρεύτηκα πολλὰς φορὲς ν' ἀνοίξω τὰ γεροντικά μου στήθια στὸ βορρᾶ καὶ νὰ τοῦ παραδώσω τὴν ψυχὴ μου νὰ τὴ συνεπάρῃ στὸ πέρασμά του. Δὲν ἀξίζει νὰ λυώνῃ κανεὶς! Ἀξίζει νὰ συντρίβεται. Βεβαίως! Μ' ἂν δὲν λογαριάζω τὸ κορμί μου, φοβῶμαι γιὰ τὴν ψυχὴ μου, γι' αὐτὴ φοβοῦμαι.

Κ' εἶναι ἀρρωστημένη ἡ ψυχὴ μου. Ἀρρωστημένη ἀπ' τὴν ὁμορφιά, πὺν μ' ἀγκαλιάζει.

Δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἡρωϊκὸς ὁ ἄνθρωπος μέσα στὴν ὁμορφιά τῆς πλάσης. Ἡ ἀγάπη τῆς ζωῆς γίνεται ἀρρώστεια, ἡ θύμηση καὺμός, ἡ ἀδυναμία βάσανο. Ἔτσι σιγά-σιγά ἡ ἀστυκὴ ψυχὴ ἀρρωσταίνει καὶ χλωμιάζει, σηκωμένη ψηλὰ ἀπ' τὰ βαλτονέρια, πὺν συνείθισε νὰ ζῇ. Θὰ σοῦ φανῇ παράξενο! Κι' ὅμως τὸ δοκίμασα ἐδῶ. Ἐχω τὴ νοσταλγία τοῦ βάλτου. Ἀποθύμησα τὰ μικρὰ καὶ ταπεινὰ πράγματα, τὴν ψευτιά τῆς ζωῆς, τὴν ὑποκρισία τῶν ἀνθρώπων, τὸν δόλο τῶν ὁμορφῶν γυναικῶν, πὺν περνᾶνε μπροστὰ μας πὺν χαριτωμένες, ὅταν πηγαίνουν ν' ἀπατήσουν τοὺς ἀγαπητικούς τους μὲ τοὺς ἄνδρες τους. Ἀποθύμησα τὰ ψεύτικα χαμόγελα, τὰ ὑπουλά λόγια, τὰ διατυπημένα χαμόγελα, ἀποθύμησα ὅλο αὐτὸ τὸ αἰσθηματικὸ ἐμπόριο τῆς πολιτείας, μὲ τὴ νοθεία του, τὴν κλοπὴ του, τὴς ψυχικὲς του ζυγαριές. Ἀποθύμησα ὅτι εἶναι μικρὸ, ψεύτικο καὶ χαριτωμένο. Τί νὰ τὸ κάνω τὸ ἔλατο πὺν τραγουδεῖ ἀποπᾶνω μου τὴν ἡρωϊκὴν του ἐποποιίαν; Τί νὰ τὸν κάνω τὸν ἀετὸ, πὺν ζυγιάζει περήφανα τὰ φτερά του ἀπάνω ἀπ' τὸ κεφάλι μου; Ἡ ἀδυναμία μου τρέμει μπροστὰ τους. Τί νὰ τὴς κάνω τὴς ὁδοφρεσ κοπέλες, πὺν ὁ ἔρωτας τὴς ὁδηγεῖ, πρῶτ' καὶ βράδ' στὴς πλαγιές τοῦ βουνοῦ, πίσω ἀπ' τὰ λευκόμαλλα κοπάδια; Καμιὰ δὲ θὰ χαρίσῃ ἓνα γλυκὸ χαμόγελο σὰ χιονισμένα μου μαλλιά. Ὁμως στὴν πολιτεία θ' ἀγοράσω ἓνα φιλή ἀπὸ τὰ πὺν δροσάτα χεῖλια, ἀπ' τὰ χεῖλια τῆς Ἀρτέμιδος, τὸ ἴδιο φιλή πὺν ἀγοράζει ἐδῶ ψηλὰ ὁ βοσκὸς μὲ τὰ νεῖατα του καὶ τὴ λεβεντιά του. Ἀγορασμένο, θὰ πῆς. Μὰ τί τάχα; Χωρὶς ἀγάπην, θὰ πῆς. Καὶ τί μὲ τοῦτο; Μήπως κ' ἡ πὺν ἀδολὴ ἀγάπην

βαστάει περισσότερὸ ἀπὸ μιὰ στιγμὴ; Σταθήκανε δοῦλοι πιστοὶ στ' ἀφεντικά τους καὶ τοὺς χαρίσανε λάτρα πληρωμένη, ὡς τὴν τελευταία τους στιγμὴ, πὺν δὲν τὴ βρήκανε ἀπ' τὴν ἀγάπην τῆς γυναίκας καὶ τῶν παιδιῶν τους. Ἐνα φιλή πληρωμένο, στὸ τέλος, εἶναι πάντα ἓνα φιλή. Καὶ σὰν πετάξῃ ἀπ' τὰ χεῖλια μας, δὲν μᾶς ἀφίνει πίσω του πικρὲς καὶ παράπονα. Τὸ φαρμάκι ὅμως, πὺν ἀφίνει κάποτε φεύγοντας τὸ ἐρωτικὸ φιλή, φεύγοντας γιὰτὶ ρούφιζε σὰν τὴν πεταλούδα ὅλο τὸ μέλι τῆς ψυχῆς μας, εἶναι συχνὰ αἰώνιο. Τὴ φαρμακάδα του τὴ σβύνει μονάχα ὁ θάνατος καὶ κάποτε οὔτε αὐτός.

Μὰ μὲ ξέσυρε σὲ φλυαρία, πὺν ἴσως νὰ μὴν ἔχῃ καὶ τὸν τόπο τῆς, ἡ ἀρρωστημένη μου ψυχὴ. Τώρα καταλαβαίνω πὺν δὲν ἔπρεπε νὰ τὴ φέρω ἐδῶ ἀπάνω. Ἦταν ψυχὴ γεννημένη μὲς τὰ τριστεράτα τῆς πολιτείας κ' ἀπογορεύει τὰ μικρὰ καὶ ταπεινά. Παράξενο σοῦ φαίνεται; Δὲν εἶναι καθόλου παράξενο. Μέσα σὰ μικρὰ καὶ τ' ἀδύνατα, οἱ ἀρρωστημένες ψυχὲς νοιώθουν τὴ μικρούλα τους πνοή, σὰ σίφουνα. Μέσα στοὺς ἡσικούς τῆς ψευτιάς, τῆς ὑποκρισίας, τῆς κακομοιρίας, χαίρεται κανεὶς πλατύτερα τὸ λίγο φῶς, πὺν κρύβει μέσα του. Ἐχει παραπάνω καὶ τὴν ὠραία ἡδονὴ νὰ περιφρονῇ, νὰ φτύνῃ καὶ νὰ ραπίζῃ. Ν' ἀγοράξῃ ἀκόμα τὸ φιλή τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ νὰ τὸ χαίρεται περήφανος γιὰτὶ τῷχει ἀγορασμένο, στὸ παζάρι τοῦ ἔρωτος, πὺν οἱ ἡλίθιοι θαρροῦν πὺν τὸ κερδίζουν μὲ τὴν παλληκαριά τους καὶ τῷχουν ἀκριβοπληρωμένο μὲ τὸ αἷμα τους.

Ἰσως νὰ σοῦ φάινωμαι ἀπαίσιος. Τὸ νοιώθω. Μὰ σὰ χρόνια μου — πάτησα τὰ ὀδόντα — κερδίζει κανεὶς μιὰ μεγάλη σοφία. Τὴ σοφία τοῦ μίσους. Κατεβαίνω στὴν πολιτεία γιὰ νὰ μιλήσω, ν' ἀναγέλω, νὰ ποιμπέψω. Εἶναι ἡ ἐποχὴ πὺν ξεφλάει κανεὶς τὰ χρεῖ τῆς ζωῆς του. Ἐδῶ ἀπάνω δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰ τὸ κάνω. Ὅλα εἶναι ψηλότερά μου, δυνατότερά μου, ὁμορφότερα καὶ καλύτερα. Ζητᾶνε λατρεία καὶ θαυμασμό. Ὅμως ἀρετὰ λάτρεψα κ' ἀρετὰ θαύμασα στὴ ζωὴ μου. Τώρα ἦρθε ἡ ὥρα τοῦ μίσους. Ξαναγυρίζω στὴν πολιτεία!

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Δικός σου

ΑΣΟΦΟΣ

ΘΕΑΤΡΟΝ

Ἀλίκη Παπαχρήστου

ΤΙΣ πρώτες ἡμέρας τοῦ Αὐγούστου, μᾶς παρουσιάσε ἡ Δις Μαρίκα Κοτοπούλη, μὲ τὴν «Ζουζού» τοῦ Μπερνστάιν, μιὰ νέαν ἡθοποιό, τὴ Δα' Ἀλίκη Παπαχρήστου. Σὲ μιὰ πρώτη ἐμφάνισι προσέχεις ξεχωριστὰ μερικὰ πράγματα, πὺν γιὰ ἓνα γνώριμον πὺν ἡθοποιό, δὲν σοῦ εἶναι ξένο, καὶ τὰ παῖρνεις ἔτσι, ὅπως εἶναι, καλὰ ἢ κακά. Ἐδῶ τὸ καθεὶ ἐνδιαφέρει, γιὰτὶ βλέπομε τί πρέπει, τί μπορεῖ νὰ περιμένωμε ἀπὸ τὸν νέο καλλιτέχνη. Τέτοιες βραδεῖες εἶχαμε τότε, στὴν ἀρχὴ τῆς «Νέας Σκηνῆς» μὲ τὸν ἀκούραστο Χρησιμομάνο, πὺν ὁλοένα κυνηγοῦσε καινούρια ταλέντα. Θυμῶμαι αὐτὴ τὴ στιγμὴ μιᾶν εὐγενικὴ κόρη, τὴν Εἰμαρμένη Ξανθάκη. Ἰσως γιὰτὶ ἡ Δις Παπαχρήστου ξαναφέρνει ἀόριστὰ τὴ ζωγραφιὰ πὺν ἔχει ἀπομείνει ἀπὸ τότε σ' ἐκεῖνους πὺν παρακολούθησαν τὸν δρόμο τῆς «Νέας Σκηνῆς».

Τὸ κοινὸν ὑποδέχθηκε τὴ νέαν ἡθοποιὸν θερμά. Σὲ μιὰ βραδεῖα — τόσο τὴν εἶδα κ' ἔπειτα ἔλειψα ἀπὸ τὰς Ἀθηνᾶς — δύσκολο νὰ δώσῃς ἓνα πορτραῖτο. Ὅμως καὶ μιὰ σιλουέττα πολλὲς φορές κρύβει, μέσα στὶς λίγες γραμμὲς τῆς, σχεδὸν ὅ,τι καὶ μιὰ καλοδοουμένη εἰκόνα. Ὅχι μὲ λεπτομέρειες, ὅμως μὲ τὸ αὐθόρμητο ποὺ ἔχει ἡ πρώτη ἀνεπιτήδευτη πινελιὰ.

Τὸ βᾶδισμα τῆς Λευκῆς στὴν «Ζουζού», ἀδυνατισμένης ὕστερα ἀπὸ μεγάλη ἀρρώστια, ἦταν καὶ δικό της, τῆς νέας ἡθοποιού· ἀργὸ καὶ ρυθμικό, σὰν παλμὸς σκέψεως ποὺ ἀκόμα τριγυρνᾷ γύρω στὸ μέτωπο. Γι' αὐτὸ καὶ ἔτοιμο τὸ κορμί — γυναικεῖο δλότελα — νὰ γείρῃ πάνω στὶς φτεροῦγες ἀνοιξιάντικες συννεφιάς. Τὴν φαντάζομαι στὸν ρόλο τῆς Λευκῆς καὶ στὴ «Νεκρὴ Πολιτεία» τοῦ Ντ' Ανοῦνταιο, ποὺ εἶναι λόγος νὰ τὴν δώσῃ πολὺ γλήγορα ὁ θῖαςος τῆς Δδὸς Κοτοπούλη. Πονετικὴ ἀδελφή, ἀτολμὴ καὶ δειλὴ ἐρωμένη, ὑποταχτικὴ στὴν προσταγὴ τῆς Μοίρας, ποὺ Μοῖρα γι' αὐτὴν εἶναι τὸ θέλημα τοῦ ἀδελφοῦ καὶ ἡ βουβὴ δυστυχία τῆς Ἀννας, τῆς τυφλῆς γυναίκας τοῦ Ἀλεξάνδρου. Μὲ ποιήσι καὶ μὲ ἀλήθεια θὰ ζωγράφιζε τὴν παρθενικὴ γυναῖκα, ποὺ ἔπλασε ὁ συγγραφεύς. Μὰ ποιὸς εἶπε πὼς δὲ θὰ μπορούσε νὰ παίξῃ καὶ ἄλλους ρόλους ἀκόμα, ἔξω ἀπὸ αὐτούς; Εἶναι ψυχὲς ποὺ δείχνουν, κοντὰ στὴν τρυφερότητα, καὶ δύναμι, ὅχι συνηθισμένη, σὰν ἔλθῃ ἡ στιγμή. Μὰ καὶ ἡ φωνὴ τῆς, πῶς στρογγυλὴ καὶ δλοένα πῶς δεμένη, θὰ πάρῃ αὐτὸ ποὺ χρειάζεται γιὰ νὰ μὴ φαίνεται πὼς σκορπᾷ ἡ τόσο εὐχάριστη δόνησις.

Μόλις δεκαεπτὰ χρόνων.

Ὁ πρῶτος διδάσκαλος τῆς Δδὸς Παπαχρήστου ἔχει δικαίωμα νὰ υπερηφανεύεται. Μολονότι δλοένα ἀπαρνεῖται ἡ μαθήτρια τὸν διδάσκαλον. Ἔτσι πάντα γίνεται. Ὁ κ. Σιγάλας πρέπει νὰ εἶναι εὐχαριστημένος. Τίποτε δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἐμποδίσῃ τὰ πράγματα στὸν κόσμο, νὰ πάρουν τὸν δρόμο πρὸς τὰ ἔμπροσ.

Βαθεῖα καὶ συγκρατημένη ἡ σημερινὴ ὑπόκρισις. Πάνω σὲ πρόσωπο ποὺ δέχεται τὸ εἶναι μέσα ἀπὸ πηγὴ βαθύτερη, ἕνας κυματισμὸς ποὺ μόλις διακρίνεις, ἕνα ἀντιφάσμα χλωμὸ νὰ μεταδίδῃ τὸ πάθος, τὴ συγκίνησι, τὸν σπαραγμὸ. Στὸν ἥσιο τῶν ματιῶν φλέγονται, λυγίζουν ζωές. Καὶ στὴ ζωὴ τοῦ ἴδιο: τὴν ἐκλεκτὴ ὁμοῦ ζωὴ ἐκείνην ποὺ ὅταν τὴν συναντήσῃ στὸν δρόμο τοῦ ὁ τεχνίτης, στὰ μάγια τῆς θὰ ὑποτάξῃ τὴν τέχνην του.

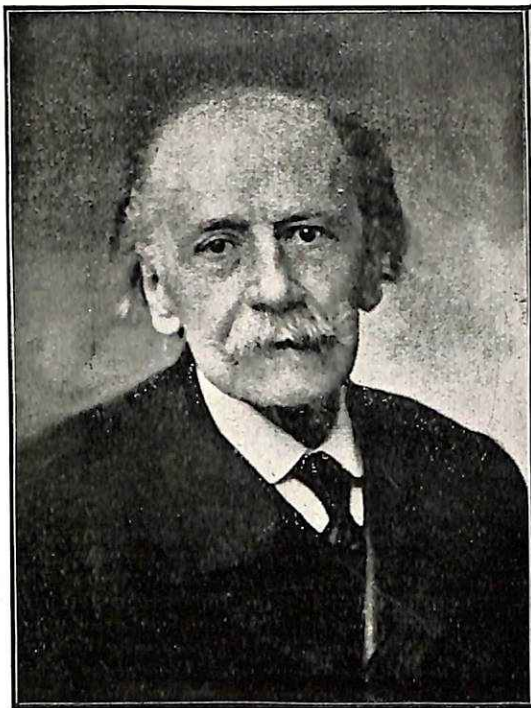
Ἡ ἴδια ἡ σκηνὴ τοῦ θεάτρου, μαζί μὲ τὴ μελέτη, διδάσκαλος στὴν τέχνη τοῦ ἡθοποιού. Φθάνει νὰ ἔχῃ ψυχὴν ὁδηγήτρα. Ἡ Δδὸς Παπαχρήστου τὴν ὁδηγήτρα ψυχὴ τὴν ἔχει. Ἡμπορεῖ νὰ ἐμπιστευθῇ σ' αὐτήν.

Κ. Μ.

ΕΚΕΙΝΟΙ ΠΟΥ ΦΕΥΓΟΥΝ

Ἰούλιος Μασσενέ

Ἡ γαλλικὴ μουσικὴ τέχνη ἐθρόνησε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ μηνὸς τὸν θάνατον ἑνὸς τῶν ἐκλεκτοτέρων συγχρόνων ἀντιπροσώπων τῆς, τοῦ Ἰουλίου Μασσενέ, ποὺ ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ἐβδόμηντα ἑτῶν. Ἐγεννήθη τὸ 1842 εἰς τὸ Μοντώ πλησίον τοῦ Ἀγίου Στεφάνου τοῦ Λεῖγερ. Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας εἶχε φανερώσει τὴν μεγίστην πρὸς τὴν μουσικὴν κλίσιν του. Ἐνδεκαετῆς εἰσήρχετο διὰ νὰ σπουδάσῃ εἰς τὸ Ὁδεῖον τῶν Παρισίων καὶ ἐξηκολούθησε συστηματικῶς τὰς σπουδὰς του ἔχων διδάσκαλον τὸν Ἀμβρόσιον Θωμᾶν. Τὸ πρῶτον μουσικὸν ἔργον του ἦτον μιὰ ὀπερέττα, ποὺ τὴν ἔγραψε μαζί μὲ τὸν Βαλλές. Κατὰ τὸ 1863 ἔλαβε τὸ μέγα βραβεῖον τῶν καλλιτεχνῶν τῆς Ρώμης. Ὅταν ἐπέστρεφεν εἰς τὸ Παρίσι ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν ἐπεσκέ-

ΙΟΥΛΙΟΣ ΜΑΣΣΕΝΕ

φθῇ τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν καὶ κατὰ τὸ ταξίδιον τοῦ συνέθεσε τὰς «Σκηναὶς Χοροῦ» καὶ τὰς «Ὀυγγρικὰς σκηνάς». Ὁ πρῶτος μουσικὸς θρίαμβός του ἦτον «Ὁ Βασιλεὺς Λαγώρ», ποὺ ἐδόθη εἰς τὴν Ὁπεραν τὸ 1877. Ἐκτοτε ἐγνώρισε τὴν μεγάλην καὶ ἀληθινὴν ἐπιτυχίαν μὲ ἀδιάκοπον σειρὰν ἔργων του, ποὺ ἐνθουσίαζαν τὸ μουσικὸν γαλλικὸν κοινὸν καὶ τοῦ ἐξησφάλιζαν διαρκῶς φήμην μοναδικήν. Τὰ ἔργα τοῦ Μασσενέ, μελοδράματα καὶ κομικὰ μελοδράματα, εἶναι τὰ ἐξῆς κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν διδασκαλίας:

Ἡρωιδίς, θέατρον Βρυξελλῶν 1881, Παρισίων 1884. Μανόν, ὀπερα-κομικ, 1884. — Σίδ, ὀπερα 1885. — Ἐσκαρλαμόντ, ὀπερα-κομικ 1889. — Ὁ Μάγος, ὀπερα 1889. — Βέρθερος, Βιέννη 1893, Παρίσι 1893. — Κωδωνοκρουσίς, μπαλέτο, Βιέννη 1895. — Θαῖς, ὀπερα 1894. — Τὸ Πορτραῖτο τῆς Μανόν, ὀπερα-κομικ 1894. Ναβαρραῖς, Λονδῖνον 1894, Παρίσι 1895. — Σαπφώ, ὀπερα-κομικ 1897. — Σταχτοπούτα, ὀπερα-κομικ 1901. — Ὁ Θαυμαστοποιὸς τῆς Παναγίας, Μόντε-Κάρλο, ὀπερα-κομικ 1904. — Ἀριάδνη, ὀπερα 1906. — Βάκχος, ὀπερα 1909. — Δὸν Κιζώτης 1910. — Τερέζα, Μόντε Κάρλο 1907, ὀπερα-κομικ. — Ρώμη, Μόντε Κάρλο 1912, ὀπερα 1912. — Ἡ μεγάλη αὐτὴ παραγωγὴ τοῦ κατηγορήθη ὡς ἐλάττωμα τὸν ὀνόμασαν αὐτοσχεδιστὴν, ἀλλ' ἡ συστηματικὴ καὶ ἀδιάκοπος ἐργασία του δὲν σημαίνει ὅτι εἰργάζετο καὶ ταχέως. Εἰς ὅλον τὸ ἔργον τοῦ Μασσενέ δὲν ὑπάρχει σκηνὴ ποὺ νὰ φανερώνῃ ἀμέλειαν ἢ ἐργασίαν βιαστικὴν. Ἦτο πολὺ ἀκριβολόγος εἰς τὴν τέχνην του. Καὶ αἱ ὀλίγαι ἀποτυχίαι του πρέπει ν' ἀποδοθοῦν περισσότερον εἰς τοὺς λιμπρετίστας του, ἢ ἀκόμη εἰς τὴν εὐκολίαν μὲ τὰς ὁποίας ἐδέχετο ποιήματα, ἀσύμφωνα πρὸς τὴν μουσικὴν του

Ὁ Μασσενέ συγγενεῖται πρὸς τὸν Γκουνὸ μὲ τὴν τρυφερότητα τῆς μουσικῆς του, πρὸς τὸν Μπερλιόζ, Μπιζέ καὶ Σαῖν-Σαέν μὲ τὴν γραφικότητά του καὶ τὸν συμφωνικὸν χρωματισμὸν του. Κατέχει συνάμα θέσιν παραπλεύρως τοῦ Μαγερμπέρ καὶ τοῦ Βέρδη μὲ τὰς δραματικὰς του ιδιότητας, μὲ τὴν ἄμεσον ἐπενέργειαν ἐπὶ τοῦ κοινού, μὲ τὸ αὐτόματον τῶν τόνων του.

Ὁ Μασσενέ ἐθαύμαζε πολὺ καὶ τοὺς ἀρχηγούς τῶν σχολῶν τῶν ἀντιθέτων πρὸς τὴν ἰδικήν του: τὸν Ριχάρδον Βάγνερ καὶ τὸν Καίσαρα Φράνκ. Ὁμίλει μὲ ἄπειρον ἐνθουσιασμόν διὰ τὴν Τετραλογία ἢ διὰ τὰς Βεατitudes, ἀλλ' ἀπέφενεν ἐντελῶς νὰ τοὺς μιμηθῇ. Ἡ μεγαλειτέρα ἀξία τοῦ Μασσενέ, ἐνώπιον τῆς ἱστορίας, δὲν θὰ εἶναι τόσο, ὅτι ἐφεύρε μελωδίας ἀναβρυούσας ἀπὸ τὴν καρδίαν, ἀλλὰ πρὸ πάντων ὅτι ἀπεκατέστησε λογικὴν ἰσορροπίαν μεταξὺ τοῦ ἡσιασμοῦ καὶ τῆς συμφωνίας καὶ ὅτι συνέτεινε μετὰ τὸν Μπερλιόζ καὶ παραλλήλως μὲ τὸν Μπιζέ, τὸν Σαῖν-Σαέν καὶ τὸν Σαμπριε νὰ ἐπισφραγισθῇ ἡ ἑνωσις καὶ ἡ συμφωνία τῶν δύο ἐκφραστικῶν στοιχείων εἰς τὸ νεώτερον λυρικὸν δράμα. Ἐκράτησεν οὕτω τὴν γαλλικὴν τέχνην εἰς ἓν ὁρθὸν διάμεσον μεταξὺ τῆς γερμανικῆς καὶ ἰταλικῆς τέχνης.

Ὁ Μασσενέ ἐχηγημάτισε καὶ καθηγητὴς τῆς συνθέσεως εἰς τὸ Ὁδεῖον τῶν Παρισίων ἀπὸ τοῦ 1876 μέχρι τοῦ 1896. Ἐγράψεν καὶ «Ἀναμνήσεις», αὐτοβιογραφικὰς τὰς περισσοτέρας. Ἀνέκδοτα μουσικὰ ἔργα του ἀφῆκε τὸν «Πανοῦργον», τὴν «Κλεοπάτραν», τὸν «Ἀμαδιν», μελοδράματα, καὶ τὰς συμφωνικὰς σουίτας «Σουίτα Τεατράλε καὶ Σουίτα Παρνασσική».

ΜΟΥΣΙΚΟΣ

Μιὰ ἀνάμνησις

Τὸ 1885 ἐπῆγα εἰς τὸ Παρίσι διὰ νὰ τελειώσω τὰς σπουδὰς μου. Δὲν εἶχα κανένα κατὰλληλον νὰ μὲ ὁδηγήσῃ διὰ τὴν εἰς τὸ Κονσερβατοῦρ εἰσοδόν μου καὶ ἰδίως νὰ μὲ συστήσῃ εἰς τὸν μαῖτρο Μασσενέ εἰς τοῦ ὁποίου τὴν τάξιν ἐπύθουν νὰ εἰσελθῶ.

Ἐνθυμήθην ὅτι εἰς τὸ Bois Colombes, πλησίον τοῦ Παρισι, ἔμενον ἕνας συμπολίτης μου, παλαιὸς φίλος τοῦ πατρός μου, ὁ μουσουργὸς Φρειδερίκος Στήβενς. Ἐπῆγα κατ' εὐθείαν πρὸς αὐτόν. Ἐνα γραμματάκι του πρὸς τὸν βιβλιοθηκᾶριον τοῦ Κονσερβατοῦρ κ. Σουκέ μοῦ ἄνοιξε τὸν δρόμον.

Ὁ Σουκέ, ἕνας καλὸς καὶ εὐγενικὸς γεροντάκος, μὲ ἐδέχθη μὲ πολλὴν προσήνειαν καὶ μοῦ ὑπεσχέθη, ἀφοῦ ὑποστῶ τὴν εἰσητήριον δοκιμασίαν μου νὰ μὲ συστήσῃ ὁ ἴδιος εἰς τὸν Μασσενέ.

Πραγματικῶς μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἀφοῦ εἶχον ἤδη γείνη δεκτὸς εἰς τὸ Κονσερβατοῦρ, ἔλατε, μοῦ εἶπε, νὰ σᾶς συστήσω εἰς τὸν διδάσκαλον. Τὸν εὗρομεν εἰς τὸ μικρὸν δωμάτιον τῶν παραδόσεων τοῦ καθισμένου ἔμπροσ εἰς τὸ πιάνο, ἕνα παλαιὸ Ἑρᾶρ. Τριγύρω του οἱ μαθηταὶ του, ὁ Σαβιέ Λερού, ὁ Καίξερ, ὁ Μπέμπεργ, ὁ Φερόνης καὶ δύο ἄλλοι. Ἦτο τότε ὡς σαρανταπέντε χρόνων ὀλίγον φαλακρός, μὲ τὶς πλάτες ἐλαφρῶς κυρτωμένες.

Διέκοψε τὸ μάθημά του μόλις μᾶς εἶδε καὶ ἀφοῦ ἔμαθε τὸν σκοπὸν τῆς ἐπισκέψεώς μας, μὲ ὅλην ἐκείνην τὴν ἀπλότητα καὶ εἰλικρινὴ καλωσύνην ἢ ὁποία τὸν διέκρινε:

— Περᾶστε, μοῦ λέγει, μετὰ δύο ἡμέρας καὶ φέρετέ μου ὅ,τι ἔχετε συνθέσει.

Εἶχα φερεῖ ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν, ὅπου πρὶν ἐσπουδάσα, μιάν ἀρκετὰ ὀγκώδη ἀποσκευὴν. συμφωνιῶν, εἰσαγωγῶν, ἰσμάτων καὶ χιλιῶν ἄλλων συνθέσεων τοῦ εἶδους.

Τοῦ τὰς ἐκουβάλησα ὅλας! Μὲ πολλὴν προθυμίαν τὰς ἔβαλε μπροστά του καὶ ἀρχισε νὰ τὰς διαβάξῃ προσεκτικὰ, ὑπομονετικὰ μιάν, μιάν, καὶ ἐνθυμοῦμαι, πὼς ἐκτυποῦσε ἡ καρδιά μου κάθε ποῦ ἐγύριζε φύλλον καὶ πὼς τὰ μάτια τῶν κατόπιν συμμαθητῶν μου τὰ ὅποια παρακολουθοῦσαν τὴν ἐκτέλεσιν ἐπάνω εἰς τὸ χαρτί, μοῦ ἐφαίνετο πὼς τὴν διατρυποῦσαν περιφρονητικὰ, ἀδυσώπητα.

Ἀφοῦ ἐτελείωσε τὴν ἀνάγνωσιν μ' ἐκύταξε πίσω ἀπὸ τὰ γυαλιά του καὶ μὲ ἕνα τόνον φωνῆς εἰς τὸν ὁποῖον ὑπῆρχε πολλὴ ἐπιείκεια ἀλλὰ καὶ κάποια ἀπόχρωσις εἰρωνείας:

— Γνωρίζετε πολλὰ, μοῦ λέγει, ἀλλὰ ὅχι καὶ ἀρκετὰ. Ὅλα αὐτὰ ἐδῶ εἶνε ὑπερβολικῶς ἰταλιάνικα...

Ἔμεινα ἐνός, σχεδὸν ἀποκαρδιωμένος.

Τὸ ἐνόησε καὶ μὲ ἕνα προστατευτικὸν χαμόγελο κτυπῶν με ἐλαφρὰ εἰς τὸν ὦμον — θάρρος, μοῦ λέγει, ἔχετε ἀρκετὸ ταλάν, μέινετε ἐδῶ μαζί μας, παρακολουθεῖτε τὰς ἀσκήσεις μας καὶ πολὺ γρήγορα θὰ συνειθίσετε καὶ θὰ συμμορφωθῇτε μὲ τὸ ὕψος καὶ τὴν τεχνοπρόπαν τῆς σχολῆς μας.

Ἐπέρασαν ἀπὸ τότε πολλὰ χρόνια καὶ εἶχα ξεχάσει τελείως τὴν σκηνὴν αὐτὴν τῆς πρώτης μου γνωριμίας μὲ τὸν διδάσκαλον. Τὶς προάλλες διαβάζοντας τὴν ἀναγγελίαν τοῦ θανάτου τοῦ μοῦ ἐξετυλίχθην μπροστὰ στὴν σκέψιν μου σὰν ταῖνια κινηματογράφου.

Δ. Σ. ΛΑΥΡΑΚΑΣ

Ἀλέξανδρος Καραμανλάκης

Τὴν πρῶταν τῆς 29 Αὐγούστου προσέφερε καὶ ἡ Ἑλλάς τὸν αἱματινὸν φόρον τῆς εἰς τὴν ἀεροπολίαν ἐπιστήμην. Ὁ ἀεροπόρος Ἀλέξανδρος Καραμανλάκης, ἐπιχειρήσας τὸ ἐναέριον ταξίδιον τοῦ ἀπ' Ἀθηνῶν

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΑΚΗΣ

μέχρι Πατρῶν, εἶρε τὸν θάνατον εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου του, πνίγει εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, παρὰ τὸ χωρίον Στόμιον. Τὸ ἀεροπλάνον του, συναντήσαν ἰσχυρὰ ρεύματα ἀέρος, παρεσύρθη ἢ ἔπαθε βλάβην τινά καὶ ὁ Καραμανλάκης, ἀφοῦ ἀπεπειράθη δις νὰ προσγειωθῇ καὶ δὲν τὸ κατάρθωσεν,

ένεκα τῶν ἀντιθέτων ρευμάτων τοῦ ἀέρος, ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπνίγη μετὰ πάλην ἡμίσειαν καὶ πλέον ὥρας πρὸς τὰ ἄγρια κύματα τοῦ συνήθως ἡσυχου Κορινθιακοῦ κόλπου, εἰς ἀπόστασιν 300 μέτρων ἀπὸ τῆς ξηρᾶς.

Χωρικοὶ τὸν ἔβλεπαν ἀπὸ τὴν παραλίαν νὰ πνίγεται καὶ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ τοῦ δώσουν καμίαν βοήθειαν. Καὶ ὅταν μετὰ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν νεαρὸς λεμβοῦχος ἀνέσυρε τὸ πτώμα του, παρασυρθὲν ὑπὸ τῶν ρευμάτων περὶ τὰ 1500 μέτρα μακρὰν τοῦ τόπου τῆς καταστροφῆς, οἱ ἴδιοι χωρικοὶ τὸν ἐθρήνησαν πρῶτον καὶ ἔρραναν τὸν νεκρὸν του με ἀνθη παρθένα αἰ κόραα τοῦ χωρίου.

Μὲ ἡράκλειον παράστημα, με ὥραϊαν ἀπολλώνιον μορφήν, ὁ Καραμανλάκης ἦτον ὥραϊος καὶ τὴν ψυχὴν καὶ μέγας τὸ φρόνημα, διότι μόνον εὐγενεῖς πόθοι καὶ γενναῖαι ὁρμαὶ ὠδηγοῦσαν τὴν ζωὴν του τὴν πλημμυρισμένην ἀπὸ νεότητα καὶ τόλμην. 24 μόλις ἔτῳν, πλούσιος, μορφωμένος ἠμποροῦσε νὰ χαρῇ τὴν ζωὴν με ὅλας τὰς κοσμικὰς ἀπολαύσεις τῆς ἐποπτιμῆς ὅμως ἀντ' αὐτοῦ ν' ἀφοσιωθῇ εἰς μίαν ἰδέαν καὶ ἐφιλοδόησε νὰ συνδέσῃ τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα με τὴν νέαν ἐπιστήμην, πού ζητεῖ τὴν κατάκτησιν τοῦ ἀέρος.

Ἡ νέα θεότης δέχεται ὁπαδούς τῆς μόνον τοὺς τολμηροὺς, διότι τὰ θύματα τῆς πρέπει νὰ κλείουν μέσα εἰς τὴν ψυχὴν των δυνατὴν τὴν περιφρόνησιν πρὸς τὸν θάνατον. Καὶ ὁ Καραμανλάκης ἦτον ἀπὸ τοὺς τολμηροὺς αὐτοὺς περισσότερον ἀπὸ τολμηρὸς, ἐπειδὴ εἶχε τὴν προαίσθησιν τοῦ θανάτου καὶ δὲν τὸν ἀπέφευγε· τὸν ἐπροκαλοῦσε με ἐπίγνωσιν τοῦ κινδύνου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐξετίθετο. Ἐζήτησε νὰ σημειώσῃ μεγάλα ρεζὲρ ὕψους καὶ ἦτο σεμνὸς ὑπερήφανος, πού τὸ κατώρθωσε δύο φορὰς. Ἡμιτορεῖ νὰ εἴπῃ κανεῖς, ὅτι τὸν προσεῖλκεν ὁ κίνδυνος, ὅσον τὸν ἐκρατοῦσαν αἰχμάλωτον τῆς καὶ ἡ εὐγενὲς φιλοδοξία. Ὑπὸ τὴν ἐποψιν αὐτὴν κάλλιστα πρέπει νὰ ὀνομασθῇ ἥρως. Ἐσκέφθη νὰ κάμῃ τὸ ἐναέριον ταξίδιον ἀπ' Ἀθηνῶν μέχρι Πατρῶν. Τὸ ἐπεχείρησε πρὸ μηνὸς καὶ ἀπέτυχε, διότι ὁ ἀέρας τοῦ ἐδείχθη ἐχθρικός. Εἶδε τοὺς κινδύνους καὶ δὲν ἠλλάξε γνώμην. Τὸ ἐπεχείρησε καὶ δευτέραν φορὰν καὶ εὗρε τὸν θάνατον. Ἐξοῦσε μέσα του δυνατὸς ὁ πόθος τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων. Πρὸ ὀλίγον ἡμερῶν μοῦ ἔλεγε:

— Φιλοδοξῶ ν' ἀνέλθω εἰς ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλῦτερον ὕψος, ἂν ἠμπορῶ εἰς 6,000 μέτρα, καὶ ἄς πεθάνω ἐκεῖ.

Καὶ ὅτερον, με μίαν θαυμαστὴν γαλήνην καὶ με φανεράν τὴν αποφασιστικότητά προσέθετε:

— Φιλοδοξῶ ἀκόμη νὰ κάμω ἓνα ταξίδι ἀπὸ τὰς Ἀθῆνας εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ἐκεῖθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἰς τὴν Βιέννην.

Καὶ ὅταν τοῦ εἶπα, ὅτι γνωρίζω καλὰ τὴν Θεσσαλονίκην, μοῦ ἐζήτησε λεπτομερεῖς πληροφορίας περὶ τῆς θεσεῶς τῆς καὶ ἂν ὑπάρχῃ κατάλληλον μέρος διὰ νὰ προσγειωθῇ μέσα εἰς τὴν πόλιν.

Τὸν συνήντησα μετ' ὀλίγας ἡμέρας καὶ μοῦ εἶπε:

— Ὅταν κάμω τὴν πτήσιν ἀπὸ τὰς Ἀθῆνας εἰς τὰς Πάτρας, θὰ ἐπιχειρήσω καὶ τὸ ἄλλο τὸ μεγάλο ταξίδι πού σοῦ ἔλεγα. Ἐδιάλεξα καὶ τὸ μέρος τῆς Θεσσαλονίκης, ὅπου θὰ προσγειωθῶ.

Ἄν ἐξοῦσε, θὰ τὸ ἔκαμινεν. Ἡ ἀπόφασις ἡ σταθερὰ ἐξοργαζέτο βαθειὰ εἰς τὸ βλέμμα του καὶ εἰς τὸν τόνον τῆς φωνῆς του.

Ἐπέθανεν ὡς ἐπιθυμοῦσε. Καὶ δι' αὐτὸ ἡ μορφή του καὶ κατὰ τὰς στιγμὰς τοῦ ἀγωνιώδους θανάτου

του δὲν ἔχασε καθόλου τὴν γαλήνην τῆς, οὔτε ὁ πόνος ἡ ἡθλὴς ἠμπόρεσε νὰ διώξῃ ἀπὸ τὰ χεῖλη του τὸ ἐλαφρότατον χαμόγελό του, πού ὁμοίαζε μίαν περιφρόνησιν πρὸς τὸν θάνατον. Ἐπέθανεν ὡς ἥρως. Καὶ ἐστὶ μόνον οἱ δυνατοὶ δικαιοῦνται νὰ τὸν θρηνησοῦν καὶ νὰ εἴπουν μαζί με τὸν ποιητὴν μας:

Πρὶν πάψ' ἡ μεγαλόψυχη πνοή, χαρὰ γεμίζει.

Ἄστραψε φῶς κ' ἐγνώρισεν ὁ νιὸς τὸν ἑαυτοῦ τον.

Οἱ κόσμοι γύρου του ἀνοίγαν κορώνες νὰ τοῦ ρήξουν.

Ἀπομεινάρι θαυμαστὸ ἐρμιᾶς καὶ μεγαλείου,

Ἄμορφε ξένη καὶ καλὴ καὶ στὸν ἀνθὸ τῆς νιότης

Ἄμει, καὶ δέξου στὸ γιᾶλο τοῦ δυνατοῦ τὴν κλάψα.

Οἱ στίχοι αὐτοὶ θὰ ἦσαν τὸ καλύτερον ἐπιτύμβιον διὰ τὸν Ἀλέξανδρον Καραμανλάκη, τὸν πρῶτον αἰμᾶτινον φόρον, πού προσέφερε καὶ ἡ Ἑλλάς εἰς τὸν νέον εὐγενὴ ἀγῶνα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος.

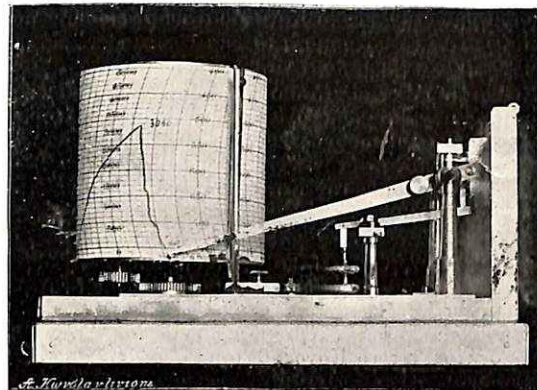
ΗΛ. Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗΣ

Τὸ ρεζὲρ τῶν 3,050 μέτρων

Τὴν 5ην πρωΐν τῆς Κυριακῆς 19 Αὐγούστου, ὁ Ἀλέξανδρος Καραμανλάκης ἐσημείωσε νέον ρεζὲρ, ἀνώτερον τῶν προηγουμένων πτήσεών του, ἀνελθὼν εἰς ὕψος 3,050 μέτρων καὶ τοῦτο δεῖκνυται ἐκ τῆς φωτογραφίας τοῦ αὐτογράφου ὑψομέτρου του, εὐγενῶς παραχωρηθέντος.

Χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῶν «Παναθηναίων» παραθέτομεν τὴν περιγραφὴν τοῦ αὐτογράφου ὑψομέτρου, τὸ ὁποῖον μεταχειρίζονται οἱ ἀεροπόροι.

Ἡ λειτουργία του εἶναι ἀπλὴ, τὸ κύριον μέρος τοῦ ὀργάνου εἶναι δύο τύμπανα ἐντελῶς κενὰ ἀέρος. Τὰ

Τὸ αὐτογραφὸν ὑψόμετρον

ἐπίπεδα τούτων, συναντῶντα διαφόρους βαρομετρικὰς πιέσεις, ἀνερχομένου ἢ κατερχομένου τοῦ ἀεροπλάνου, ἀνιπνύονται ἢ καταπίπτουν ἀνεπιστήτως. Τὴν μικρὰν ταύτην ἀλλοίωσιν αὐξάνομεν διὰ καταλλήλων μοχλῶν, οἱ ὁποῖοι καταλήγουν εἰς γραφίδα, γραφούσαν συνεχῆ γραμμὴν ἐπὶ ταινίας χάρτου βαθμολογημένης, εὐρισκομένης ἐπὶ τῆς κυλινδρικής ἐπιφανείας κυλίνδρου περιστρεφομένου περὶ ἄξονα δι' ὥρολογικὸν μηχανισμόν. Ἡ καμπύλη τὴν ὁποίαν γράφει ἡ γραφὴς σημειώνει τὸν χρόνον καὶ τὰ διάφορα ὕψη εἰς τὰ ὁποῖα ἀνέρχεται τὸ ἀεροπλάνον.

Κ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

ΘΕΤΡΙΚΕΣ ΜΑΣΚΕΣ

ὑπὸ Ζ. Παπαντωνίου

ΟΛΟΣ ὁ ἀνδρικός πληθυσμὸς τοῦ θεάτρου τῆς Ὀμοιοῖας, καί, πρώτη-πρώτη, ἡ θιασάρχισσα μετὰ τὸ μποέμικο καπέλο τῆς, ποζάρουν σήμερον στὰ «Παναθηναία» σοβαροί, ἄλλοι κατσουφιασμένοι, νταντῆδες, εἴτε ὀλύμπιοι, αὐτοῦσιοι, καμαρωμένοι, καλοκάγαθοι καὶ τὰ λοιπὰ. Ποῦ νὰ ἤξερε ἡ Δις Κοτοπούλη πὺς ἕνας ἀνθρώπος τῆς πένας, πού κάθε περιοδικὸ κ' ἐφημερίδα ἐρρίζουσι περὶ συνεργασίαν Του, θὰ ἐγίνετο τώρα τελευταία καὶ τρανὸς προσωπογράφος, καὶ θὰ τὴν σκιτσάρει, περιλύνον ἕως θανάτου. Καὶ τὸ θαῦμα αὐτὸ νὰ γείνη με λίγες γραμμὲς μαῦρες-μαῦρες, τραβηγμένες με κοντύλι, ἴσως-ἴσως με κανένα χαρτάκι στριμμένο καὶ βουτηγμένο στὸ μελάνι, ὅπως ζωγραφίζουν παίζοντας τὰ παιδιὰ.

Τί με μέλει ὁ τρόπος ἢ τὸ ὕλικὸ πού μεταχειρίζεται ὁ ἐργάτης τῶν γελοιογραφιῶν αὐτῶν. Ἄς τις ποῦμε μᾶσκες, γιατί τοὺς στέκει καλύτερα. Σκύβει θεοὶα μπροστὰ στὸν διδάσκαλο. Ἡ γραφικότης τῆς πένας του, ἡ παιγνιδιάρικη εὐφυΐα του βρῆκε νέον ἔδαφος νὰ χαϊδέψῃ, νὰ πειράξῃ, νὰ γελᾷ, νὰ παίξῃ. Νὰ σατυρίσῃ, δὲν λέγω. Σάτυρα δὲν εἶναι οἱ μάσκες τῶν καλῶν αὐτῶν ἀνθρώπων καὶ φίλων μας, πού κάθε βράδυ μᾶς συγκινοῦν, μᾶς διασκεδάζουν, μᾶς δίνουν τόσον εὐθηνὰ μὴ τροφὴ πνευματικὴ, καλὴ ἢ κακοστόμαχη ἀναλόγως τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ ταμείου τοῦ θεάτρου.

Οἱ μάσκες αὐτὲς γελοῦν με τὴν Φύσιν, πού μεταχειρίζεται χίλια καλούπια γιὰ νὰ ἀποτυπώσῃ τὴ δημιουργικὴ τῆς ὁρμὴ καὶ νὰ τυραννῇ τὸν τεχνίτη πού θέλει νὰ τὴν ἀποδώσῃ καὶ πού εἶναι ἀναγκασμένος νὰ σύρῃ μὴ πινελιὰ πῶς χονδρὴ τώρα, πῶς καμπύλη ἐκεῖ, πῶς ἡρεμῇ, εἴτε πῶς πεταχτῇ γιὰ νὰ ξεσκεπάσῃ τὸ μυστικὸ πού θέλησε ἡ Κερά Φύσις νὰ κρύψῃ ἀπὸ τὰ μάτια ἐκείνων πού δὲν μποροῦν εὐκόλῃ νὰ διαβάσουν τὰ ἱερογλυφικά τῆς. Ὅμως πολλὰς φορὰς καὶ μέσα στὸ κοντύλι τοῦ τεχνίτη κρύβεται κάποιο μυστικὸ, γιὰ νὰ σταματήσῃ ἐκείνων πού ἐπιχειρεῖ, τὴ στιγμὴν αὐτὴ, νὰ δώσῃ τὸν μίτον τῆς πρωτότυπης γιὰ τὴν Ἑλλάδα πινελίας τοῦ Παπαντωνίου.

Ἀνύποπτη πὺς τὴν κυτᾶσμε καὶ χαμογελοῦμε, ἡ μάσκα τῆς Δις Κοτοπούλης ἀπορεῖ γιὰ ὅ,τι βλέπει γύρω τῆς καὶ θλίβεται γιὰ τὴ μάταιη ζωὴ. Πάνω στὴν ἴδια μορφή ἀδέλφωσε ὁ τεχνίτης δύο διαφορετικὰ, κατὰ βάθος ἓνα, πράγματα. Κυτᾶζω τὰ φρούδια, τὰ ὕπερ-ἀνεβασμένα καὶ τίς δύο μικρὲς λυπημένες γραμμὲς δίπλα στὸ στόμα. Τί τραγικὴ μάσκα! Συντροφεμένη ἀπὸ τὸν κ. Γονιδίη, θὰ ἔδινε τέλεια τὴν εἰκόνα τῆς τραγωδίας. Θες νὰ γελᾷς καὶ σὲ σταματᾷ ἡ παράξενη στενόμακρη φιοῦρα, νὰ τὴν ἀτενίσῃς εὐλαβικά. Μισὸς ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ μισὸς ἀπὸ τὸ θέατρο. Θυμῶμαι καὶ ξύλινους ἀνθρώπους, εἶδος Φασουλῆδες, κινουμένους πάνω σ' ἓνα κονταράκι, σάν δαιμονισμένοι. Ὁ κ. Γονιδίης, ζωγραφισμένος ἀντὶ ξύλινος. Θέλω νὰ τραβήξω τὸν σπάγο πού θὰ τὸν κάμῃ νὰ κινήθῃ. Τόσο με θλίβει ἡ βουβὴ πένθιμη φιοῦρα.

Ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα, εἶναι στοιχεῖα τῆς γελοιογραφίας; Μὴ τυχὸν καὶ φεύγουν τὰ ὄριά τῆς; Μὰ ποῖος θὰ τολμῇ νὰ βάλῃ αὐτὰ τὰ ὄρια; Δικαίωμα τοῦ καλλιτέχνη. Πολυσύνθετὴ ἡ τέχνη, μέσα στὴν ἀπλοτητά τῆς, παίρνει ἀπὸ παντοῦ ὅ,τι τῆς χρειάζεται. Μὴν ἀνησυχῆτε γι' αὐτὸ.

Ἄλλου, ἀκολούθησε ὁ τεχνίτης τὴν Φύσιν κατὰ πόδας. Ἐπῆρε — με τέχνη δική του, ἀτομική — τίς εὐθεῖες καμπύλες, ἂν ἐπιτρέπεται ἡ ἀντίθεσις, πού σχη-

ματίζουν τὸ κεφάλι τοῦ Παπαγεωργίου. Νὰ τὸς δλοκληρῶς, ὁ πνευματικός, ὁ διαβασμένος, ὁ ἀκακος σάν παιδί, ὁ γαλήνιος. Ἡφαίστειο πού κοιμάται. Αὐτὸς ὁ Παπαγεωργίου ὁ ἥρεμος ἀπαιτεῖ καὶ περισσότερη τέχνη γιὰ νὰ τὸν ζωγραφίσῃ. Κάτι σάν πίκαρ, καὶ σάν ἡρεμία φιλοσόφου. Δύο τρεῖς κοντυλιές, ἄλλες, ἀνεπιτηδεύτες, μελετημένες, ἄδρες, θαυμάσιες στὰ δικὰ μου τὰ μάτια.

Νὰ μιλήσω γιὰ καθέναν χωριστὰ θὰ ἔγραφα πολλά. Ἐπειτα, θὰ ἐπρόδιδα ἓνα μυστικὸ: ποιά μάσκα μοῦ ἀρέσει περισσότερο. Πάλι, νὰ σταματήσω στὴ μέση; Γιατί τάχα ὁ κ. Ροζάν νὰ τραβᾷ τόση πόσα; Τὸ ἤξερε πὺς τὸν σκιτσάρει ὁ Παπαντωνίου; ἢ ὁ Παπαντωνίου ἤξερε νὰ σκιτσάρῃ τὸν κ. Ροζάν; Αὐτὰ εἶναι μυστικὰ δικὰ τους. Ἐμεῖς ἄς σκῆψομε μπροστὰ στὸν ἀμίλητο, στὸν καλοντυμένο, μετὰ τὸ περήφανο κολάρο, μετὰ τὴν χεῖλη πού δὲν θέλουν νὰ εἰποῦν τίποτα. Μοῦ ἀρέσει. Καὶ θὰ ἔπαιρνα τὴ μάσκα αὐτὴ γιὰ ἐμβλημα κανενὸς συλλόγου, πού θὰ ἀποφάσιζαν νὰ τὸν ἱδρῶσουν πέντε ἀνθρώποι, γιὰ νὰ ζήσουν μόνον τους, χωρισμένοι ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, χωρισμένοι ἀναμεταξύ τους, χωρισμένοι καὶ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τους.

Γιατί τάχα κάνει νὰ κρατήσῃ τὸ γέλιο τοῦ ὁ καλοθερμμένος, τὸ στολίδι τοῦ θιάσου, μετὰ τὸ ψηλὸ καὶ μετὰ τὸ μονόκλ; Κάτι σάν νὰ ἤθελε νὰ εἴπῃ τὸ κοντύλι τοῦ σχεδιαστοῦ, ἴσως καμιά κακία, καὶ ἔπειτα μετανοοῖσε καὶ τὴν κατάπῃ καὶ βγῆκε τὸ αἶνιγμα τῶν γραμμῶν πού ἀπόμειναν σάν ἐρωτηματικὰ τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο γιὰ νὰ κρύψουν ἓνα κρᾶμα καλλιτέχνη, καὶ ἀνθρώπου τοῦ κόσμου, καὶ coureur καὶ αἰσθηματικοῦ κλπ. κλπ.

Ὁ καλὸς μας κωμικός με κυτᾶζει περιμένοντας τὴν σιγὰ τοῦ εὐαγγελικώτατου. Ἀγαθός, ἀγαθός, ἀγαθός. Τέτοιο στόμα δὲν ἠμπορεῖ νὰ βροῖτῃ ἀνθρώπων. Ὁρισμένως δὲν ἠμπορεῖ. Quelle beatitude.

Νὰ καὶ μὴ δλοφάνερη ἀξιοποιῶνς πρᾶξις τοῦ φίλου σχεδιαστοῦ. Ἐσφράγισε μ' ἓνα καλλιτεχνικὸν φίμωτρο τὰ χεῖλη τοῦ κ. Περιδίου, νὰ τὸν τιμωρήσῃ γιὰ τοὺς ἀνταπαθητικούς ὁλοὺς πού παίζει τόσο τεχνικά. Καλὸς ἀνθρώπος αὐτὸς ὁ Παπαντωνίου, μὰ καλὸς τεχνίτης.

ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ — ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Εἰς τὸ «Δελτίο τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ὀμίλου» (τεύχος Ἰουλίου) δημοσιεύεται «Πρόγραμμα δημοτικοῦ Σχολείου, ἀνωτέρου Παρθεναγωγείου καὶ Διδασκαλείου Κοριτσιῶν», πού ὁ Ὀμιλος τὸ ἔστειλεν ὡς ὑπόμνημα «πρὸς τὸ κεντρικὸ ἐποπτικὸ συμβούλιον τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως» ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐγκυκλίου, πού τὸ Κεντρ. Ἐποπτ. Συμβούλιον ἀπεστείλεν εἰς ὅλους ὅσους ἠμποροῦν γὰ ἔχουν γνώμην πὺς εἶναι δυνατὴ ἡ μεταρρυθμισὶς τοῦ προγράμματος τῶν ἐν τῷ Δημοτικῷ Σχολείῳ, ἐν τῷ Ἀνωτέρῳ Παρθεναγωγείῳ καὶ ἐν τῷ Διδασκαλείῳ τῶν Ὑψηλῶν διδασκομένων μαθημάτων». Εἰς τὸ ὑπόμνημά του ὁ Ὀμιλος κἀνει πρῶτα μίαν γενικὴν παρατήρησιν ἐπὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς κατὰστάσεως τῆς σημερινῆς μας παιδείας καὶ κατόπιν εἰσέρχεται εἰς τὴν λεπτομερὴ ἀνάλυσιν τοῦ προγράμματος τοῦ ἀρχίζοντος ἀπὸ τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον. Εἰς τὸ μέρος αὐτὸ ἡ ἐπιτροπὴ πού ἔγραψε τὸ ὑπόμνημα ὁμιλεῖ καὶ διὰ τὴν «Γλωσσικὴν Διδασκαλίαν» καὶ λέγει:

«Δὲν εἶναι βέβαια ἐδῶ ὁ κατάλληλος τόπος γιὰ νὰ συζητηθεῖ ἔστω καὶ μόνον ἀπὸ τὴν παιδαγωγικὴν τοῦ ἀποψη τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας. Γι' αὐτὸ θεωρῶντας το

ἀρετὰ διαφωτισμένο, τουλάχιστον στὰ γενικότερα, καὶ ἔχοντας τὴν πεποίθησι πὼς ἅμα τὸ ζήτημα τῆς γλωσσικῆς διδασκαλίας στὸ δημοτικὸ σχολεῖο θεωρεῖται ἀπὸ τὴν ἐπίσημη διεύθυνσι τῆς παιδείας σοβαρὸ καὶ ἀξιωματικὸ πρόβλημα, δὲ θ' ἀργῇ σὲν ἀ φωτιστεῖ σ' ὅλες του τίς λεπτομέρειες, περιοριζόμεστε ἐδῶ νὰ διατυπώσουμε μόνον τὴν πεποίθησή μας, στηριγμένη σὲ καθολικὴ μελέτη τοῦ ζητήματος, πὼς τέτοιο μέσο γιὰ προφορικὴ καὶ γραπτὴ ἔκφραση τοῦ ψυχικοῦ κόσμου τέλειο, φυσικὸ καὶ ἀβίαστο, ἰκανὸ νὰ ὑπηρετήσῃ ὅλες τίς ἀνάγκες τῆς ἐποικινωνίας μὲ τοὺς διηγουμένους, βγαλμένο ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ μὲ ὅλα τὰ στοιχεῖα τοῦ ζωντανά, εὐκολομεταχειρίστο καὶ ἀπλό, ποὺ μπορεῖ στὰ ἔξ ἡρόδια νὰ τὸ κατέχουν τὰ παιδιά, εἶναι ἡ κοινὴ ὁμιλουμένη νῆα Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ποὺ εἶναι ἀκόμη καὶ ἡ γλῶσσα τῆς δημιουργικῆς μας λοχοτεχνίας. Αὐτὴ λοιπὸν καὶ μόνον αὐτὴ πρέπει νὰ εἶναι τὸ ἀντικείμενο τῆς γλωσσικῆς διδασκαλίας καὶ τὸ μέσο καθὲ ἄλλης διδασκαλίας στὸ δημοτικὸ σχολεῖο».

ΕΙΣ τὴν «Χαρυγὴν» τῆς Μιτυλήνης (τεῦχος 31 Ἰου-
λίου) ὁ τακτικὸς συνεργάτης τῆς Ἱταλὸς ἡ Giuseppe Barone δημοσιεύει μίαν σύντομον ἀλλὰ πολὺν
ἐκφραστικὴν μελέτην διὰ τὸν ἀποθανόντα μεγάλον τῆς
Ἱταλίας ποιητὴν Τζοβάννι Πάσκολι, ποὺ τὸν ἐξετάζει
ὡς ποιητὴν καὶ ὡς ἄνθρωπον. Συμπέρασμα τῆς μελέ-
της τοῦ κ. Barone εἶναι ὅτι: «εἰς τὸν Πάσκολι ἔχομεν
μίαν διπλὴν προσωπικότητα: τὸν ποιητὴν καὶ τὸν κοι-
νωνικὸν ἄνθρωπον, τὸν καθηγητὴν τὸν μελετητὴν τοῦ
Ἑλλήνου καὶ τοῦ Λατίνου καὶ κατόπιν τὸν ἐνδοξον
ἄνδρα, τὸν ὁποῖον τὸ πλῆθος ἐπιμόνων καὶ ἰσχυρῶν-
ωμῶς ζητεῖ νὰ δοῶσιν καὶ νὰ ἀνακαλέσῃ ἀναμνήσεις
ἐθνικῆς δόξης. Συχνὰ μολταυταῦτα, αἱ δύο αὐτὰ προσω-
πικότητες ἐπιδροῦν ἀμοιβαίως ἢ μία ἐπὶ τῆς ἄλλης.
Ἄλλ' ἢ πρωτίστη ἀξία τοῦ Πάσκολι ὑπῆρξε τὸ ὅτι
ἀνέβρθε κάποιον τόνον τῆς νέας ποιήσεως: «Poesie è
ciò che de la science fa conscience». Τοιοῦτος ὑπῆρ-
ξεν ὁ νέος τύπος. Ἄν ἡ ποίησις συνώδευε τὴν ἐπιστή-
μην, ὁ ἄνθρωπος θὰ *παθάνετο* τὼρα τὴν ζωὴν του καὶ
τὴν τῶν ὁμοίων του, πρὸ τοῦ σὺμπαντος κατὰ τρόπον
βαθυτέρον καὶ εἰς τὴν ζωὴν αὐτὴν θὰ ἔδιδε μίαν σημα-

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΩΝ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ

ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

1—31 Αυγούστου

Τὸ σταφιδικὸν ζήτημα, ἥτο πάντοτε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη μίᾳ ἀπὸ τῶν πολλὰς λυδίας λίθους τῆς ἱκανότητος τῶν ἐλληνικῶν Κυβερνήσεων. Αὐτὸ ἔγινεν ἀρρομῇ νὰ πέσουν Κυβερνήται καὶ νὰ διέρχεται τὸ Κράτος κρίσιν διοικητικὴν καὶ οἰκονομικὴν. Ἡ λύσις του ἡ ὀριστικὴ δὲν κατορθώθη νὰ ἐξευρεθῇ. Ἡθεραπευία, ἡ ὁποία εἶχεν ἐφαρμοσθῇ μὲ τὴν ἰδρουν τῆς Ἑνταίας, ἀπεδείχθη, ὅτι δὲν εἶναι ἐκεῖνη, ποῦ θὰ ἵσχυροῦσε νὰ ἐπουλώσῃ διὰ παντὸς τὴν πληγὴν. Εἰς κάθε ἀντίξουν περίστασιν ἡ κρίσις θὰ ἐπαρουσιάζετο καὶ τὸ περίφημον παρακάστημα θὰ ἀπέμενεν ὡς συνώνυμον τῆς ἀνησυχίας Κράτους καὶ σταδιοποραγωγῶν, τῆς συλλογνήσεως τοῦ σταφιδικοῦ, μῦς τῶν σπουδαιοτέρων πηγῶν τῆς οἰκονομικῆς εὐεξίας Κράτους καὶ ὁλοκλήρουν τάξεων λαοῦ. Ἐφετός ἡ κρίσις ἐκ

σίαν ἀνεκτίμητον καὶ θὰ ἔσπευδε νὰ τὴν βελτιώσῃ δι' ὅλους.

Αὐτὴν τὴν σκέψιν διεβεβαίωσε μὲ τὸ καρτερικὸν παράδειγμα ὁλοκλήρου τῆς ζωῆς του, διότι ὑπῆρξεν εἰς καθὲ σκέψιν καὶ πράξιν ἑνὸς ἀπὸ ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ ἡμποροῦν πάντοτε ἡρέμως καὶ γαληνῶς νὰ ἐγείρωνται πρὸ τὸν πλήθους καὶ διὰ τῆς ἀκραιώτητος τῆς ἐπιστήμης των νὰ ἀποδεικνύουν εὐκρινῶς τὰς ἀληθείας, ποὺ κηρύττουν εἰς τὰ συγγράμματά των». Ὁ Πάσκολι ἔζησε τὴν ποίησιν, τὴν εἶχε φυσιχὴν μέσα του καὶ τὴν ἐξήγησε πάντοτε εἰς τὰ τραγῳδία ὅλων τῶν λαῶν καὶ εἰς τὴν ψυχὴν καὶ ἐπάνω εἰς τὰ χεῖλη τῶν ταπεινῶν καὶ τῶν ἀπολοικῶν· ἔζησεν εἰς τὴν ποίησιν τὸν κόσμον καὶ μὲ αὐτὴν ἔθρῃψε τὸ ἐξαρετικὸν πνεῦμα του».

Εἰς τὸν «Νουμᾶν» (4 Τρυγητὶ) ὁ ποιητὴς κ. Σωτ. Σκίπης δημοσιεύει νέαν σειρὰν τραγουδιῶν, ποὺ ἀνήκουν εἰς τὸ «Ἀπολλόνιον Ἄσμα». Τὰ ποιήματα αὐτὰ εἶναι ἀπὸ τὰ καλύτερα τοῦ κ. Σκίπτη. Ἴδου ἓνα χαρακτηριστικὸν ἀπόσπασμα:

Εὐτυχίζω ὅσους μπόρεσαν, ὕστερα
ἀπὸ χρόνων στὰ ξένα ἀπουσία,
σὰν τὸ γιὸ τοῦ Λαέρτη στὸ μέρος τους
νὰ ἐπιστρέψουνε πιά, καὶ μακριάθε

Τὸν καπνὸ τῆς γλυκιάς καπνοδόχης τοὺς
νὰ ξανοίξουν καὶ δάκρυα νὰ χύσουν.
Τοὺς προσμένει πιστὴ μιὰ συντρόφισσα,
ἐν' ἀγόρει, ἑνας γέρος πατέρας.

Τὴ δική σου κανεῖς τὴν ἐπάνοδο
δὲν προσμένει. Τὸ σπίτι σου εἶν' ἔρμιο.
Ἄλλοι πέθαναν, ἄλλοι σκορπίσανε,
ἄλλοι πιά δὲν ποθοῦν νὰ γυρίσεις.

Μὰ τί νοιάζει! θὰ ὑπάρχει τοῦ Ἀπόλλωνα
πάντα κάποιος ναὸς στὸ νησί σου!
Σῦρε ἐκέτης του, ἂν νοιούθεις πὼς δύνασαι
μ' ἀξιοπρέπεια νὰ κρούσης τὴ λύρα.

τοῦ σταφιδικοῦ ζητήματος ἐξεργάγῃ πολὺ θορυβώδως καὶ ἐπικινδύνως. Ὁλοκληρῶν ἐπαρχιῶν ἡ τάξις ἐσαυθὺν ἀπὸ ἔθνολα καὶ θορυβώδῃ συλλαλητήρῃ ἐξαγορευμένων πληθυσμῶν, τὸ σταφιδεμπόριον διήλθεν ὀδυνηρὰς ἡμέρας καὶ ἡ Κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ κινητοποιήσῃ στρατὸν διὰ τὴν τήρησιν τῆς τάξεως. Ἡ Κυβέρνησις βεβαίως διέπραξε σφάλματα μεγάλα εἰς τὸν χειρισμὸν τῆς υποθέσεως εὐθύς ἀπὸ τὰς πρώτας στιγμῆς, ποῦ ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸ μέσον τὸ σταφιδικὸν ζήτημα· ἀλλ' ἐξ ἄλλου κατωρθώσε νὰ ἐπιβάλῃ τὸ κράτος τοῦ νόμου καὶ νὰ προλάβῃ μεγάλας συμφοράς. Τὸ ζήτημα δὲν ἔληξεν ἀκόμῃ, ἡ σταφιδικὴ κρίσις ἐξακολουθεῖ σπουδαιότερα, ἡμπορεῖ νὰ εἴπῃ κανεῖς, μεθ' ὅλην τὴν ἀπόδοσιν τῆς λαϊτικῆς ὁργῆς καὶ τρικυμίας. Ὑπάρχει ἐλπίς, ὅτι ἡ Κυβέρνησις θὰ δυνηθῇ νὰ κανονίσῃ τὰ πράγματα κάπως ὑποφερότα καὶ διὰ τὸν λαόν καὶ διὰ τὸ ἐμπόριον καὶ διὰ τὴν Ἐνναίαν. Τοῦτο ὅμως δὲν θὰ εἶναι καὶ λύσις. Δι' αὐτὸ, ἀφοῦ ἐδόθη

καὶ ἐφέτος ἀφορμὴ πρὸς βαθυτέραν καὶ ἐπιστημονικωτέραν μελέτην τοῦ σταφυλίου τοῦ ζήτηματος, ἃς μελετηθῇ τοῦτο πλεόν ὅσον τὸ δυνατόν ευρύτερον καὶ ἃς ἐξευρεθῇ μὲ πᾶσαν θυσίαν ἡ ὀριστική του λύσις, διὰ τὴν ἀπάλλαξιν τελειωτικῶς καὶ ἡ χώρα ἀπὸ μίαν τῶν γεωιστοτέρων πληθύνῃ τῃς.

Ἐπειδὴ πρέπει νὰ ὑπάρχη πάντοτε πρὸς συζήτησιν θέμα καθαρῶς πολιτικῆς φύσεως, ἤλθον πάλιν εἰς κυκλοφορίαν αἱ πληροφορίαι περὶ τῆς ἰδρύσεως νέων κομμάτων καὶ τῆς θεώσεως των εἰς τὴν Βουλὴν κατὰ τὸ προσεχὲς ἀνοιγίμα της. Οἱ καινοθῆραι καὶ οἱ συζητηταὶ ἐκθέτουν καὶ καθορίζουν τὰς σκέψεις των νέων πολιτικῶν ἀρχηγῶν κ. κ. Γούναρη καὶ Δημητράκοπούλου, προσδιορίζουν τὴν στάσιν ἐντὸς τῆς Βουλῆς τῶν κ. κ. Θεοτόκη καὶ Πάλλη, ἐνῶ αὐτοὶ δὲν λέγουν τίποτε οὔτε ἐξωτερικεύουν καμίαν ἀπὸ τὰς σκέψεις των. Καὶ ἔτσι ἡ πολιτικὴ συζήτησις εἰς τὰ καφενεῖα καὶ εἰς τὰς στήλας τῶν ἐφημερίδων ὁμοιάζει ὄληγον μὲ μυθιστόρημα.

Ἀπὸ ἡμερῶν ἡ σιγὰ πρῶτον ψιθυριζομένη καὶ κατό-
πιν λαβοῦσα τὴν μορφήν τῆς σοβαρότητος καὶ τῆς
ἐγκυρότητος εἰδήσις, ὅτι ἡ Ἑλλάς, ἡ Βουλγαρία καὶ ἡ
Σερβία θὰ συμπτράξουν ἐναντίον τῆς Τουρκίας πρὸς
διακονισμὸν τοῦ Μακεδονικοῦ πρωτίτως ζητήματος
καὶ πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς θέσεως τῶν εἰς τὴν Τουρ-
κίαν διαβιούντων ὁμοφύλων των λαῶν, ἔδωκαν ἀφορ-
μὴν εἰς κυκλοφορίαν φημὶν περὶ ἀναποφεύκτου πολέ-
μου καὶ περὶ ἐπιστρατείας. Τὸ συλλαλητήριον, ποῦ
ἔγεννηεν εἰς τοὺς στύλους τοῦ Ὀλυμπίου Διός, διὰ τὰ
διαμαρτυρηθῆ ὁ ἐλλήνων λαὸς ἐναντίον τῆς μελετω-
μένης ἐξάλβανσεως τῆς Ἡπείρου καὶ κατὰ τῶν ἐξασ-
κουμένων κατὰ τῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων τῆς Τουρκίας
βιαιοτηνῶν, ἐδυνάμωσε τὰς φήμας αὐτὰς καὶ ἐγένεσε
τὸν λαόν ἀπὸ εὐλόγων σιγῆς.

Βεβαίως τα πράγματα εις τὸν Αἴμον δὲν εἶναι καθόλου ἡσυχά καὶ ἡ ἰδέα τῆς ἐκρήξεως τοῦ πολέμου δὲν ἔμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ φαντασιοπληξία. Πάντως ὅμως ἡ Ἑλλάς δὲν ἐξήλθε καθόλου ἀπὸ τὴν ὁδὸν τῆς φιλεισωνικῆς πολιτικῆς.

Όχι, είναι αυτή, εκείνη που θα δώσει πρώτη την αποφασίζοντα απάντηση. Άλλως τε και εις την περίστασιν αυτήν τόν λόγον θα έχουν όπως πάντοτε αι Μεγάλαι Δυνάμεις. Πρέπει όμως ν' αναγνωρισθῇ ότι η πολιτική της Ελλάδος σήμερον, είναι αξιοπρεπής και ότι παρακολουθεῖ τὰ πράγματα χωρίς να παραγνωρίζη καί την ἀληθινήν σημασίαν καί θέσιν των. Καί αυτό βεβαίως δέν είναι ὀλίγον. Ἡ καιροσκοπική πολιτική ἀναμφισβήτητος εἶναι ἡ καλύτερα· μέ μόνην τήν παρατήρησιν, καί μὴ χάνη καί ἡ χώρα τίποτε ἀπό τῆς ἀξιοποτέλεις της.

ΤΡΙΦΙΛΟΣ

ΤΑ ΥΠΕΡ ΚΑΙ ΚΑΤΑ

ΜΙΑ παράσταση στο θέατρον της Δδος Κοτοπούλη ή «Ήφιγένεια» του Μορεάς, μεταφρασμένη από τὸν νέον ποιητὴ κ. Λέαντρον Παλαμῆ, γίνεται ἀφορμὴ γιὰ ὀλιβερεὲς σκέψεις. Ὅχι γιὰ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα, ὅπου ἐκεῖνο τὸ βράδυ φάνηκε πέρα-πέρα ἡ ἀλήθεια, γιὰτὶ τὸ θέατρο σύσσωμο — ἄνδρες καὶ γυναῖκες — χειροκροτοῦσαν ἀ νὰ πνίσουν τὶς λίγες παραφρονεῖς κραυγὰς ποὺ θέλησαν νὰ ταραξούν τὴν εὐγενεὴ συνάθροιση. Τὸ ζήτημα τραβᾷ τὸν δρόμο του μὲ τὴν ἥρεμην ὁρμὴ τῶν πραγμάτων ποὺ γνωρίζουν ποὺ πηγαίνουν. Ὀλιβερεὲς σκέψεις φέρνει κατὶ ἄλλο. Ὅα διηγούμεθα μὲ λίγα λόγια ἕνα ἐπεισόδιον, νὰ ἴδῃτε. Ὁ διευθυντὴς τῶν «Παναθηναίων» βρέθηκε μέσα σὲ μιὰ ὁρμητικὴ

συζητησι στο διάλειμμα μιᾶς πράξεως. Καὶ παίρνον-
τας ἀπάνω του τὸν καυγᾶ ἀπήτησε σὲ κάποιον ποῦ
φώναζε γιὰ εὐθύνες ἐκεῖνων ποῦ υποστηρίζουν *αὐτῇ*
τῇ γλώσσᾳ, ὅτι γιὰ τὶς εὐθύνες αὐτές εἶναι ἐτοιμοί
σὲ καθετὶ. Ὁ κύριος ἐκεῖνος ποῦ ἔνοιωσε τὶ τοῦ ἔλε-
γαν, ἀποκρίθηκε πὼς δὲν τὸν ἐγνώριζε τὸν διευ-
θυντὴ τῶν «Παναθηναίων» καὶ οὐτὲ ἤθελε νὰ τὸν
γνωρίσῃ. Καὶ ὁ διευθυντὴς τῶν «Παναθηναίων» τρα-
βιζήθηκε ἥσυχᾳ στὴ θέσι του ἀφοῦ ὁ ἄλλος δὲν ἤθελε
νὰ ἐννοήσῃ. Τὴν ἄλλην ἡμέρα ὁ κ. Γ. Τσοκόπουλος,
ἔγραψε μὲ τὴν ὑπογραφή του ὅτι ὁ διευθυντὴς ἐνὸς
γλιαροῦ περιόδοιο ἔκανε τὸν Δεοντῆ στὸν κ. Τάδε,
ὁ ὁποῖος ἔχει... ιδιόκτητα πιστόλια μονομαχίας.

Τὰ συμπεράσματα είναι πολλά. Μᾶς ἐνδιαφέρει τὸ ἓνα. Ἡ ἀβρότης μεταξύ Ἑλλήνων συναδέλφων τῆς πέντας. Ἄν ὁ κ. Τσοκόπουλος δὲν ἐργάζεται πιά στὰ «Παναθηναϊα» - ἀδιάφορον γιατί - αἰσθάνεται πὼς ἔτσι πρέπει νὰ πολεμήσῃ διηγούμενος τὰ πράματα ὅπως θέλει; Ἄν ἔτσι αἰσθάνεται, τόσο τὸ χειρότερο γι' αὐτόν. Τὸ κακό εἶναι πὼς ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι ποὺ αἰσθάνονται καὶ σκέπτονται ἔτσι συναδελφικά. Μ

ΣΥΜΦΩΝΑ μὲ τὰς πληροφορίας, ποὺ μᾶς διδόναι αἱ ἔφημεριδές, ὁ τρόπος τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ, βουλευτῶν καὶ δημοτικῶν ἢ κοινοτικῶν ἀρχόντων, μεταβάλλεται ὀριστικῶς. Τὸ ἔκτακταρον (!) σφαιρίδιον ἀντικαθίσταται μὲ τὸ ὑπερευλογημένον ψηφοδέλτιον. Ἡ μεταβολὴ αὕτῃ θὰ ἔξῃ καὶ κάποιο ἄλλο σπουδαῖον ἐπακόλουθον: τὴν λήξιν τῆς βασιλείας τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ὑποψηφίων εἰς τὰς κάλπας. Τί σημασίαν εἶχεν ὁ ἀντιπρόσωπος τὸ γνωρίζουν πολὺ καλὰ πλεῖστοι βουλευταὶ καὶ δημοτικοὶ σύμβουλοι, ποὺ εἰς τὰ παλαιὰ πλέον καλὰ χρόνια τὸ ἥμισυ ἢ καὶ τὰ τρία τέταρτα τῆς ἐπιτυχίας των τὰ ἔχρεωτοῦσαν εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους των. Τὰ δύο αὐτὰ ἀγαθὰ ἢ κακὰ — τὸ σφαιρίδιον καὶ ὁ ἀντιπρόσωπος — θὰ ἀνήκουν πλέον εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ δὲν θὰ μᾶς ἀπειλοῦν μετὰ τὴν τυρανίαν των ἢ μετὰ τὸν φόβον τῆς καλπονοθεύσεως, ποὺ πολλὰκις ἡλλόγιανε τὸ ἐκλογικὸν φρόνημα τοῦ λαοῦ. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἡ καλπονοθευσις εἶναι γνήσιον Ἑλληνικὸν προϊόν, ὑπάρχει ἔτις μὴ ἔξαφανισθῇ, βοηθοῦντος εἰς τοῦτο τοῦ μεγάλου πληθους τῶν ἀγαγμάτων Ἑλλήνων. Ἐκτὸς αὐτοῦ ὅμως ὑπάρχει ἀδόμη καὶ ἡ ἐλπίς, ὅτι τὸ ἐφευρετικὸν μυαλὸ τοῦ Νεοῦ Ἑλλήνος γλήγορα θὰ εὕρῃ τὸν ἀσφαλὲς τρόπον τῆς καλπονοθεύσεως καὶ μετὰ τὸ ψηφοδέλτιον. Εἰς τοῖτον ὅπου νοθεύεται μυριότροπως τὸ βούτηρον καὶ τὸ κρασί καὶ τὸ γάλα καὶ τὸ κινῖνο καὶ ὁ ἄερας ποὺ ἀνατάνομεν, ὁμοῦς εἶναι νὰ μένῃ ἀνόθευτον καὶ τὸ ἐκλογικὸν φρόνημα;

ΤΗΝ ἑλληνικότητα τῆς Μακεδονίας προσπαθοῦμεν νὰ τὴν ἀποδεικνύωμεν μὲ κάθε τρόπον. Καὶ πολὺ σοφά. Μερικαὶ ὁμῶς ἐφημερίδες, καθὼς φαίνεται δὲν ἐγκρίνουν ὀλοκληρωτικῶς τὴν προσπάθειαν αὐτὴν καὶ διὰ τοῦτο ἐξακολουθοῦν εἰς τὰ τηλεγραφήματά των νὰ ὀνομάζουν τὰς Μακεδονικὰς πόλεις μὲ τὰ τουρκικὰ ὀνόματά των. Καὶ ἔτσι βλέπομεν νὰ γράφουν Σερριτζε ἂντὶ Σέρβια, Κιουπρουλού ἂντὶ Βελεσσά, Σίρρις ἂντὶ Σέρρα κατλ. Ἐκτὸς πλέον ἂν ἡ προτίμησις αὐτὴ πρὸς τὰ τουρκικὰ ὀνόματα ἔξη ἁλοῦθ' τὸν λόγον τῆς, ὅπως ἡμπορεῖ νὰ μᾶς κάρηι νὰ τὸ πιστεύσωμεν τὸ ὅτι εἰς κάποια ἐφημερίδα ἀνεγράφη τὸ θαυμάσιον: «Ἀγγέλλεται ἐκ Μοναστηρίου ὅτι εἰς τὰ ... Βιτόλια (!) ἑστασίσαν κατλ.» Ἀλλ' ἐπιτρέπεται τάχα νὰ ἀγνοῶμεν καὶ τὰ ὀνόματα ἀκόμη τῶν πόλεων μίᾳς χώρας, ποῦ τὴν διεκδικούμεν ὡς ἰδικήν μας;

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Τὴν 8ην Αὐγούστου τεσσαράκοντα περίπου ἐκ τῶν νέων ποιητῶν καὶ λογιῶν παρέθεσαν τιμητικὸν γεῦμα εἰς τὸν ποιητὴν κ. Στέφανον Μαρτζώκη, ἐορτάζοντα τὴν φιλολογικὴν εικοσιπενταετηρίδα του. Ἀπηγγέλθησαν μερικοὶ σύντομοι καὶ ἐνθουσιαστικοὶ διὰ τὸ ἔργον τοῦ ποιητοῦ λόγοι, οἱ ὅποιοι ἐξέφραζον ὅλην τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν τῶν νέων ποιητῶν πρὸς τὸν διδάσκαλον. Ὁ ποιητὴς ἦτο συγκινημένος ἀπὸ τὴν θερμὴν ἐκδήλωσιν αἰσθημάτων ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ γεύματος ὅλοι οἱ παρακαθήσαντες εἰς αὐτὸ ἔγραψαν εἰς ὥραϊον ἀναιμνηστικὸν λεύκωμα ὀλίγας γραμμὰς χαρακτηριστικὰς διὰ τὸν ποιητὴν καὶ τὸ ἔργον του. Μεταξὺ αὐτῶν ἀπὸ τοὺς παλαιότερους ἦσαν οἱ κ. κ. Ζαχ. Παπαντωνίου, Ἀριστ. Καμπάνης, Ν. Καρβούνης, Ἡλ. Βουτιερίδης, καὶ ἄλλοι.

Ὁ ποιητὴς κ. Ἀριστ. Προβελέγγιος, μεταφράζει τὸ δράμα τοῦ Γκαίτε «Goetz von Berlichingen» καὶ γράφει καὶ ἐν πρωτότυπον πολιτικοκοινωνικὸν δράμα, τοῦ ἴσως παιχθῇ κατὰ τὸν χειμῶνα.

Ἐντὸς τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου εἰς τὸ θέατρον τῆς Κυβέλης θὰ παιχθῇ διὰ πρώτην φορὰν τὸ γνωστὸν δράμα τοῦ κ. Παλαμᾶ «Ἡ Τρισεύγεν».

Κατὰ τὸν μῆνα Αὐγουστον ἐπαίχθησαν τὰ ἐξῆς πρωτότυπα δραματικά ἔργα: Εἰς τὸ θέατρον τῆς Ἀδῶς Μ. Κοτοπούλης «οἱ Ταρταρίνοι» τρίπρακτος κωμῶδια τοῦ κ. Θ. Συναδινού, εἰς τὸ θέατρον τῆς κυρίας Κυβέλης «Ὅταν λείπῃ τὸ χρῆμα» δράμα τρίπρακτον τῆς Ἀδῶς Εὐγεν. Ζωγράφου, ἡ «Φιορέλλα» δράμα μονόπρακτον τοῦ κ. Π. Χόρν, εἰς τὰ «Ὀλύμπια» τὸ δράμα τοῦ κ. Π. Δημητρακοπούλου «Στὴν ὀπερέττα» εἰς πράξεις 3, καὶ ἡ ἐπιθεώρησις «Τὸ Καρὸν τοῦ 1912» εἰς πράξεις 3 ὑπὸ τῶν κ. κ. Βόττη καὶ Ἀγελάστου εἰς τὸ θέατρον τοῦ Συντάγματος «Ὁ Παπαφλέσσας» τρίπρακτον πατριωτικὸν δράμα τοῦ κ. Ἀλέκ. Γαλανοῦ, εἰς τὸ «Ἀθήναιον» τὸ δράμα τοῦ Ἀ. Λουκοπούλου τὸ «Αἷμα τῆς Φυλῆς μας» εἰς τὴν «Ἀλάμπραν» ὑπὸ τοῦ θιάσου τῆς κ. Ε. Παρασκευοπούλου τὸ δίπρακτον δράμα τοῦ νέου κ. Φωτῆκη «Στὸ Γυρισμό».

Εἰς τὰς Πάτρας ἐπαίχθη ἀπὸ τὸν θίασον τῆς κυρίας Βασιλ. Στεφάνου με ἀρετὴν ἐπιτυχίαν ἡ τρίπρακτος «Πατραϊκὴ Ἐπιθεώρησις» τῶν κ. κ. Τέλη Τουρνά καὶ Μάκη Ἀθανασίου. Ἡ μουσικὴ τῶν περισσοτέρων τραγουδιῶν ἦτον ὀχι συνηθισμένη, κάπου—κάπου δὲ καὶ πρωτότυπος.

Ἀπέθανεν ὁ Ν. Σκωτίδης, ἓνας ἀπὸ τοὺς γνωστοτέρους καὶ ἱκανότερους διπλωματικούς ὑπαλλήλους τῆς Ἑλλάδος. Εἶχε χρηματίσει Γεν. Πρόξενος εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ὁ ἐκεῖ Ἑλληνισμὸς εἶχεν εὖρει εἰς αὐτὸν τὸν ἄξιον ἀντιπρόσωπόν του. Ὁ Σκωτίδης ἠσχολεῖτο καὶ μετὰ τὰ γράμματα. Τὰ «Παναθήναια» ἐδημοσίευσαν πρὸ ἐτῶν μελέτας του περὶ Ἀλβανίας καὶ Ἀλβανῶν.

Εἶναι γνωστὸν ποίαν σημασίαν ἔχει σήμερον εἰς τὴν ἱατρικὴν ἢ χημικὴ ἐξέτασις τῶν ἐκκρίσεων τοῦ ὁργανισμοῦ διὰ τὸν καθορισμὸν τῶν παθολογικῶν ἀλλοιώσεων. Ἡ ὑπαρξὶς εἰδικῶν βιοχημικῶν ἐργαστηρίων εἶναι πλέον ἢ ἀναγκαῖα. Τοιοῦτον χημεῖον βιολογικῶν ἀναλύσεων ἴδρυσεν τελευταῖα εἰς τὴν ὁδὸν Ὁφθαλμιατρείου ὁ κ. Ἀλέξανδρος Φωκάς, ὁ συγγραφεὺς τοῦ μοναδικοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα καθαρῶς βιοχημικοῦ βι-

βλίου «Εἰσαγωγή εἰς τὴν μελέτην τῶν ζυμώσεων». Τὴν λεπτὴν ἐργασίαν τῶν ἀναλύσεων ὁ κ. Φωκάς δὲν ἠθέλησε νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς βοηθὸν· μόνος του ἐργάξεναι μετὰ τὴν εὐσυνειδησίαν τοῦ ἀληθινοῦ ἐπιστήμονος.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Αἰσχύλου Ἰκέτιδες μετάφρ. Μ. Αὐγέρη. Ἀθῆναι Βιβλ. Φέξη Ἀρχ. Ἑλλ. Συγγραφέων δρ. 1.50.

Αἰσχύλου Προμηθεὺς Δεσμώτης μετάφρ. Ἰωάννου Ζερβού. Ἀθῆναι Βιβλ. Ἀρχ. Ἑλλ. Συγγραφέων δρ. 1.50.

Ἡ Μάγισσες, διηγήματα Α. Παπαδιαμάντη. Ἀθῆναι Λογοτεχν. Βιβλιοθ. Φέξη δρ. 3.

Ἡ Νوستαλγός, διηγήματα Α. Παπαδιαμάντη. Ἀθῆναι Λογοτεχν. Βιβλιοθ. Φέξη δρ. 2.

Μολιέρου Τὰ Ἐρωτικά πείσματα μετάφρ. Ν. Ποριώτη Λογοτεχν. Βιβλ. Φέξη, δρ. 1.50.

Ἡ Μινωϊκὴ δημοσίαι Οἰκονομία, κατὰ τὰ πορίσματα τῶν κριτικῶν ἀνασκαφῶν Γ. Α. Σταυριδάκη. Ἡράκλειον.

Ἀετώματα, ποιήματα Δημ. Π. Γολέμη, ἱατροῦ. Ἀλεξάνδρεια, φρ. 5.

Δελτίο τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου «Ἰούλιος 1912» Ἀθῆναι δρ. 1.50.

Réflexions sur le Boycottage en droit international par. ST. P. Séfériadès. Paris, fr. 1.50.

Κατὰ τοὺς θερινὸς μῆνας, Ἰούνιον, Ἰούλιον, Αὐγουστον, Σεπτέμβριον, τὰ «Παναθήναια» ἐκδίδονται εἰς τὸ τέλος τοῦ μηνὸς εἰς τεύχη διπλά.

ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ

Ἀκρόπολις καὶ Μουσεῖα Ἀκροπόλεως ἀνοικτὰ ἀπὸ τὴν ἀνατολὴν ἕως τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου.

Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον 8 π. μ. ἕως 1 μ. μ.

Γεωλογικὸν καὶ Παλαιοντολογικὸν Μουσεῖον Ἀκαδημίας 9 — 12 ἐκτὸς τῆς Κυριακῆς.

Ἀκαδημία Τετάρτη καὶ Σάββατον 9 — 12.

Νομισματικὸν Μουσεῖον (ἐντὸς τῆς Ἀκαδημίας) Τετάρτη καὶ Σάββατον 9 — 12.

Εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἐπιτρέπεται ἡ εἰσοδος καὶ τὰς ἄλλας ἡμέρας, εἰς τοὺς ξένους.

Ζωολογικὸν Μουσεῖον (ὁδὸς Ἀκαδημίας ὅπισθεν Πανεπιστημίου) Τετάρτη καὶ Σάββατον 9 — 12.

Ἐθνολογικὸν Μουσεῖον (ἐντὸς τοῦ Πολυτεχνείου) καθε ἡμέραν 9 — 12.

Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη Ἰούλιον καὶ Αὐγουστον 8 — 12.

Ἀνακτορικὸς Κήπος Τετάρτη καὶ Παρασκευὴ ἀπὸ τὰς 3 μ. μ.

Θησεῖον ἀνοικτὸν πάντοτε.

Υπουργεῖα Στρατιωτικῶν, Ναυτικῶν, Ἐθν. Οἰκονομίας, Ἐξωτερικῶν, Ἐκκλησιαστικῶν: διὰ τοὺς ἰδιώτας 11 — 12. Ἐσωτερικῶν καὶ Δικαιοσύνης 8 — 12. Οἱ κ. Υπουργοὶ δέχονται 11 — 12. Οἰκονομικῶν 10 1/2 — 12.

Δημόσια γραφεῖα καὶ Τράπεζαι κλειστὰ μ. μ.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ ΔΡ. 60.000.000

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Διεύθυνσις τηλεγραφική
«Ἀθηναϊκή»

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ:

ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ: Ἐν Πειραιεῖ, Πάτραις, Σύρῳ, Καλάμαις, Τριπόλει, Βόλῳ, Δαρίσση, Ἀργεῖνῳ καὶ Καρδίτση.

ΕΝ ΚΡΗΤῃ: Ἐν Χανίοις, Ἡρακλείῳ καὶ Ρεθύμνῳ.

ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑ: Ἐν Κων/πόλει (Ἰ/μι ἐν Γαλατῇ μετὰ Πρακτορείου ἐν Σταμπούλ), Ἀμισῷ, Τραπεζοῦντι, Κερασσοῦντι, Σμύρνη, Χίῳ, Μερσίνη, Ἀδάνοις, Ταρσῷ, Θεσσαλονίκη, Σέρραϊς, Καβάλλα, Σάνδη καὶ Ἰωαννίνοις.

ΕΝ ΑΙΓΥΠΤῳ: Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, (μετὰ παραρτήματος ἐν τῇ συνοικίᾳ Midan), Καῖρῳ, (μετὰ παραρτήματος ἐν τῇ συνοικίᾳ Mousky), Ζαχαζικῳ, Μανσούρα, Μιτ-Γκάμερ, Τάντα, καὶ Μπενι-Σουέφ.

ΕΝ ΛΟΝΔΙΝῳ (N° 22 Fenchurch Street), ΕΝ ΑΜΒΟΥΡΓῳ (Domhof, Mönckeberg Strasse 18, ΕΝ ΛΕΜΙΣΣῳ (Κίπρον), ἐν ΑΙΜΕΝΙ-ΒΑΘΕΟΣ (Σάμου), καὶ ἐν ΧΑΡΤΟΥΜ (Σουδάν).

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ 18/31 ΙΟΥΛΙΟΥ 1912

Διαθέσιμα:

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

Ἐν τῇ Ταμείῳ καὶ παρ' ἐγγχωρίοις Τραπεzaῖς	Δρ. 19,833,124.21	Δρ. 31,606,275.17
Παρὰ Τραπεζῶν ἐν Ἑυρώπῃ καὶ Σ'ματα ἐν χαρτοφυλακίῳ	» 11,773,150.96	» 25,362,086.15
Προεξοφλήσεις καὶ Προκαταβολαὶ Ε/γραμματίων	» 25,362,086.15	
Ἡγγυημένοι λογαριασμοί:		
ἐπὶ ἐνεχρῶν χρεωγράφων	» 65,182,600.19	
δι' ἔμπορ. καὶ ἄλλων ἐγγυήσεων	» 72,821,202.52	» 148,556,332.91
ἐπὶ ὑποθήκῃ ἀκινήτων	» 10,552,530.20	
Τρέχοντες λ/σμοὶ χρεωστικοὶ	» 26,005,730.94	
Ὁμολογίαι Ἐθνικῶν Δανείων, Διμενικῶν Ταμείων καὶ Ἀωνύμων Ἐταιριῶν	» 24,652,567.57	
Χρεώγραφα καὶ τοκομερίδια	» 8,742,755.43	
Συμμετοχαὶ εἰς ἐπιχειρήσεις	» 3,573,593.60	
Υποκαταστήματα	» 984,327.06	
Κτήματα Τραπεζῆς	» 5,350,316.85	
Ἐγκαταστάσεις, ἐπιπλα, χρηματοκιβώτια κτλ.	» 1,337,011.92	
	Δρ. 276,170,997.60	

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Κεφάλαιον Ἐταιρικόν	Δρ. 60,000,000.—
Κεφάλαιον τακτικὸν Ἀποθεματικόν	» 5,676,250.—
Ἀποθεματικὸν Προνοίας	» 504,301.95
Καταθέσεις ὄψεως	Δρ. 48,513,490.96
» προθεσμίας	» 52,465,954.12
» πολυτεῖς καὶ μετὰ προειδοποίησιν	» 30,726,964.73
Ταμειυτήριον	» 17,569,191.82
Τρέχοντες λ/σμοὶ πιστωτικοὶ	» 27,745,674.04
Ἐξωτερικοὶ λ/σμοὶ	» 30,571,763.26
Προσωρινοὶ λ/σμοὶ καὶ διάφορα	» 2,397,406.72
	Δρ. 276,170,997.60

Ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς
Ζ. Κ. ΜΑΤΣΑΣ

Ὁ Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς
Φ. Η. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν ἐκτελεῖ πᾶσαν τραπεζικὴν ἐργασίαν, ἥτοι: Προεξοφλήσεις ἐμπορικῶν γραμματίων καὶ συναλλαγματικῶν, Προκαταβολὰς ἐπὶ χρεωγράφων καὶ ἔμπορευμάτων, Εἰσπράξεις τοκομεριδίων παντὸς εἴδους χρεωγράφων, φοροτικῶν, συναλλαγματικῶν, γραμματίων ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ, Ἐκτελεῖ χρηματιστικὰς ἐντολάς, Ἐκδίδει ἐπιταγὰς, πιστωτικὰς ἐπιστολάς καὶ τηλεγραφικὰς ἐντολάς πληρωμῶν ἐν τε τῷ ἐσωτερικῷ καὶ τῷ ἐξωτερικῷ. Ἀνοίγει τρέχοντας λ/σμοὺς ἠγγυημένους, Δέχεται καταθέσεις χρεωγράφων πρὸς φύλαξιν ἀντὶ ἐλαχίστων δικαιωμάτων καὶ ἐνοικιάζει διαμερίσματα χρηματοκιβωτίων διαφόρων διαστάσεων ὑπὸ δροῦς λίαν εὐνοϊκούς διὰ τὸ κοινόν.

Ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν δέχεται καταθέσεις εἰς τραπεζογραμματίαι, εἰς χρυσὸν καὶ εἰς ἐπιταγὰς (chèques) ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ὑπὸ δροῦς λίαν εὐνοϊκούς.

Αἱ εἰς χρυσὸν καταθέσεις εἶναι ἀποδοτέαι εἰς ὁ νόμισμα ἐνηργηθήσαν, αἱ δὲ εἰς ἐπιταγὰς (chèques) ὁμοίως ἀποδίδονται δι' ἐπιταγῶν (chèques) τῆς Τραπεζῆς ἐπὶ τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἀνταποκριτῶν τῆς. Οἱ δεδουλευμένοι τόκοι πληρώνονται καθ' ἑξαμηνίαν ἀπὸ τῆς πρώτης Ἰανουαρίου καὶ ἀπὸ τῆς πρώτης Ἰουλίου ἐκάστου ἐτους. Ταμειυτήριον μετὰ ἰδιαίτεραν ὑπηρεσίαν λειτουργεῖ καθ' ἑκάστην.

ΠΡΟΣΚΛΗΣΙΣ

Καλούνται οἱ ὑπολειπόμενοι πιστωταὶ τοῦ Δήμου Ἀθηναίων οἱ ἐγγεγραμμένοι εἰς τὸν πίνακα τῶν πεμπτημορίων τοῦ 1909, τῶν ὁποίων αἱ ἀπαιτήσεις δὲν ἀμφισβητοῦνται, ὅπως ἐντὸς τοῦ Σεπτεμβρίου ἑ. ἑ. προσαγάγῃσι τὰ δικαιολογητικά τῶν ἀπαιτήσεων τῶν εἰς τὸ οἰκεῖον τμήμα τοῦ Δήμου πρὸς κανονισμόν τῶν λογαριασμῶν αὐτῶν.

(Ἐκ τοῦ Τμήματος τῶν Πεμπτημορίων τοῦ Δήμου Ἀθηναίων)

Μ Ε Γ Ξ ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΕΙΟΝ ΚΑΙ ΓΑΛΑΚΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

“ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΒΟΥΣΤΑΣΙΩΝ,,

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι. ΓΕΩΡΓΑΝΤΗ

ΑΘΗΝΑΙ — ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 48 — ΑΘΗΝΑΙ

ΤΗΛΕΦΩΝΟΝ 597

Τ Ρ Ι Χ Ρ Ω Μ Ι Α Ι

ὅμοιαι εὐρωπαϊκῶν, ἐκτελοῦνται μόνον ἐν τῷ τελείῳ ἐπιστημονικῷ ἐργαστηρίῳ Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ ἐν ὁδῷ Μεταξᾶ 17. Ἀναπαραγωγή παντὸς πολυχρώμου πίνακος ΕΛΑΙΟΓΡΑΦΙΩΝ, ΥΔΑΤΟΓΡΑΦΙΩΝ κ.τ.λ. Κλισὲ διὰ περι-οδικά, συγγράμματα καὶ πολυτελεῖς ἐκδόσεις. ΧΑΛΚΟΓΡΑΦΙΑΙ, ΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΙΑΙ. 3 ἤλεκτροκίνητα μηχανήματα, ὁδὸς Μεταξᾶ 17, Ἀθῆναι.

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΑΝΑΧΩΡΟΥΝΤΑΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΞΟΧΑΣ

Προμηθευθῆτε τὰ ἀπαραίτητα:

ΚΟΝΣΕΡΒΕΣ, ΚΑΡΑΜΕΛΕΣ ΕΛΒΕΤΙΑΣ, ΚΑΙ ΟΛΑ ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΕΔΩΔΙΜΩΝ

Εἰς τὴν “ΑΜΙΛΛΑΝ,, τὸ γνωστὸν κατάστημα ἐδωδίων καὶ ποτῶν

ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ, ΣΤΑΔΙΟΥ 21, ΑΘΗΝΑΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ THOMSON HOUSTON.—ΕΔΡΑ: ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΕΙΣ ΜΕΤΟΧΑΣ: ΔΡΑΧ. 10,000,000. ≡ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΕΙΣ ΟΜΟΛΟΓΙΑΣ: ΦΡ. ΧΡ. 10,000,000

Κεντρικὸν Ἐργοστάσιον ἐν Νέῳ Φαλήρῳ.—Σταθμοί: Ἐν Ἀθήναις, Πειραιῇ, Νέῳ Φαλήρῳ καὶ Κηφισίᾳ.—Ἡλεκτρικὴ κίνησις τοῦ ἀπ’ Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ Σιδηροδρόμου καὶ τῶν Τροχιοδρόμων Ἀθηνῶν, Πειραιῶς καὶ Περιχώρων.—Προνόμιον φωτισμοῦ δι’ ἡλεκτρισμοῦ καὶ ἀερίου: Πειραιῶς, Πατρῶν, Σύρου, Καλαμῶν, Ἀργοστολίου, Χαλκίδος.—Ἡλεκτρικὸς Τροχιοδρόμος Πατρῶν.

Ἐγκαταστάσεις φωτισμοῦ καὶ κινητηρίου δυνάμεως καὶ ἐν γένει πᾶσα ἐργασία σχετιζομένη μετὰ τὸν ἡλεκτρισμόν.—Ἡ Ἐταιρία προμηθεύει παντὸς εἴδους ὑλικά ἡλεκτρισμοῦ, ἰδίᾳ ὄργανα καὶ μηχανὰς **Thomson Houston** τῶν ὁποίων εἶναι ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ.